

AL CINCILEA PATRIARH

**Prea Fericitul Teoctist în câteva
„gânduri“, evocări și documente**

**Documentar inițiat, îngrijit și orânduit de
Artur Silvestri**

INTERMUNDUS, 2007

str. Școala Herăstrău nr.62, București, cod 014153

E-mail: editura.intermundus@gmail.com

Tel/fax: 021-317.01.14

ISBN: 978-973-87754-2-8

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prezenta culegere de evocări, eseuri și documente s-a alcătuit în doar câteva zile, sfârșindu-se la scurt timp după ce Patriarhul României s-a dus la locul de veșnică odihnă din catedrala de pe Dealul Mitropoliei din București. Scopul schițat inițial nu a avut în vedere analiza istoriografică sau reconstituirea de biografie ci întocmirea unei **foi de temperatură emoțională** obținută de la intelectuali de toate vârstele și din tot locul românesc; alcătuirea finală depășește, însă, acest obiectiv constituind, poate, un documentar de epocă util celor care, în viitor, vor cerceta vremurile de răscruce de acum, „viețile paralele” ale celor ce le-au definit și „modelul românesc” dedus din fapte – și nu din versiuni prefabricate – ce va constitui reazemul celor ce vor mai fi pe acest pământ după noi.

Fotografiile adunate pe copertă provin din arhiva ARP și din arhiva scriitorului Radu Căjvăneanu, căruia îi mulțumim și în acest mod. De altfel, imaginea principală a fost realizată de acesta în satul natal al Prea Fericitului Teoctist.

Coperta și tehnoredactare: **Gabriela CHIRCEA**

Tipar: **S.C. EURO PRINT COMPANY S.R.L.**, Buzău, România

ROMÂNIA A RĂMAS FĂRĂ PĂSTOR

Astăzi, pe o căldură de foc ce continuă să biciuiască țara ca și cum ar dori să ne trezească la o realitate uitată dar esențială, s-a dus la Domnul într-o fracțiune de secundă Prea Fericitul Patriarh Teoctist. Nimic nu ne îngăduia să ne închipuim că această clipă va sosi acum și nimic nu părea să ne anunțe deznodământul ce s-a produs ca o știre rea, de fulger căzut dramatic asupra omenetului de la noi, necăjit și prea de tot încercat. Părea că, în fibra lui tare, de țăran moldovean cu vechimea și tăriile răzeșiei, niciodată nu se va cuibări moartea care, însă, vine întotdeauna ca un fur în nopte, pășind fără să se audă și fără a se presimți. Stătea drept, senin și înțelept ca un brad pe care nici un tăietor nevrednic nu s-ar fi sumețit să se încerce a-l atinge măcar. Acum s-a stins ca o lumânare: o moarte de om bătrân. L-au răpus Răul acestor zile, nevrednicii învoiți în facerea de rele, iscoadele și mulțimea de alcătuiți neisprăvite ce ne strică viața, istoria și țara.

În doar câteva minute, oameni pe care abia îi întâlnesc din când în când ori apropiati și-au împărtășit unii altora vestea cea rea și neașteptată. Era doar un semn de neliniște și de amărăciune? Era mai degrabă un semn de deznădejde căci de astăzi România a rămas fără Păstor. A fost omul marilor încercări și chezașul trecerii noastre printr-un pustiu despre care abia când îi vom întrevădea cu adevărat încheierea vom înțelege cât a fost de plin de pericole și noi cât am fost de primejduiți. Căci, pentru a scăpa turma și a putea îndruma poporul său, Patriarhul biblic s-a oferit drept pradă nemernicilor ce sunt făcuți pentru stricare, neînțelegere și cuvânt nepotrivit, luând asupra sa pedepse nemeritate și disprețuiri incredibile venite de la oameni mărunți.

Însă, în felul lui, a biruit. Căci „viața și faptele” ce i se vor scrie odată fără impulsivitatea sangvinară a condeielor tocmită de azi vor cuprinde semnificații ce încă ne scapă deși pentru cine știe să privească sunt văzute încă de acum. Dorise să ajungă a pune piatra de temelie la Catedrala Mântuirii Neamului și nu a mai ajuns, ratându-ne astfel că, poate, pentru români vremea simbolului colectiv încă nu a venit. Dar a putut să clădească o Mănăstire a Sfinților Români ridicată în chiar orașul răului, în căpiștea spoielii și în locul stăpânit de Satana unde numai rugăciunile celor cinci sfinți enigmatice ce se roagă neconținut pentru ca Bucureștii să nu se surpe îl mai țin în ființă. Aceasta este, poate, o potrivire cu un sens mai înalt și, dacă are un înțeles, atunci înțelesul este o enigmă ce merită ținută minte și deslușită în părțile ce ne sunt

accesibile. Căci în visul neîmplinit al Patriarhului Biblic stă poate îndrumarea noastră esențială ce ne spune că ne vom mântui ca neam prin sfinții noștri și, deci, prin noi înșine căci acum rămânem și suntem numai în mâna lui Dumnezeu.

Alții vor veni după cum se va întâmpla și poate că vor face ca să fie uitat sau așezat în penumbra Patriarhul vremurilor nedeslușite însă Cel ce le știe pe toate nu îl uită și ne va ajuta și pe noi să-l prețuim mai cu dreptate pe feciorul de țărani din satul Botoșenilor lui Eminescu cu cât timpurile vor fi mai apăsătoare și încercările mai mari.

Dumnezeu să-l ierte și să-l așeze în ceata dreptilor, acolo unde îi este locul.

Aceste cuvinte le-am scris dintr-o dată la doar câteva minute după ce aflasem că în Dealul Mitropoliei veniseră zilele de doliu și peste tot începuseră să bată clopotele cu dangat prelung și rar. Apoi le-am trimis în cele patru zări către cei ce socoteam că ar fi trebuit să afle și să cadă pe gânduri.

La doar puțină vreme, au început să vină din toate părțile răspunsuri pe care, într-un anumit fel, le așteptam iar în zilele ce urmau acestea se strânseseră unul peste altul, începând să constituie un documentar a cărui semnificație depășea însemnătatea clipei și se proiectau înainte și înapoi cu lungi ecouri ramificate. Atunci mi-am dat seama că acestea trebuiau adunate și publicate fiindcă erau o întâie participare la o „moștenire” ce va trebui descrisă mai stăruitor și însușită în ceea ce va rămâne dincolo de rumorile zilei.

Căci, în esența ei, acțiunea Patriarhului Teoctist va fi recunoscută abia atunci când se vor stinge relele și gura vorbitorilor de cuvinte deșarte va amuși și va fi înțeleasă drept ceea ce a și fost: o expresie a unui strat de ruralitate de vârstă aproape insondabilă, peste care adaosul monahal a venit parcă de la sine și l-a sedimentat. Era deopotrivă „un stareț” – adică un bătrân înțelept – „un gospodar” și „un țăran” care încheia o epocă și poate că deschidea încăp una, creindu-i un model de noblețe a locului unde încap nu diplomă, hrisov și uric ci însăși fapta și jertfa neînțeleasă. În alte veacuri, rostul lui ar fi fost între „bătrânii buni”, judecător în prispa bisericii și dascăl de juni, povățuitor de familii și făcător de pace; însă a apucat să fie un păstor de poporeni și un îndrumător în vremuri grele, el, „ultimul Mare Țăran”.

ARTUR SILVESTRI

I. ANI ȘI FAPTE – PATRIARHUL TEOCTIST DESPRE VIAȚA ȘI LUCRAREA SA

Anii, viața și slujirea creștină

Sunt recunoscător, în primul rând, Bunului Dumnezeu, care mi-a dăruit viața aceasta. De copil am învățat, de la vatră și înțelepciunea părinților mei – sfinți pururea pentru mine –, o dată cu însemnătatea chemării clopotului la slujbele Bisericii, păstrarea rânduielilor ei și că trebuie să mulțumesc lui Dumnezeu și pentru darul vieții.

Era greu pentru ei, căci eram zece copii, cu ei 12, în anii 1915, când am venit eu pe lume, în plină pregătire pentru război. Dar nu am auzit de la ei decât cuvinte de încurajare, de nădejde în Dumnezeu. Nu așteptau ajutoare din nici o parte, nu așteptau să primească ceva fără muncă, daruri sau drepturi. Tatăl meu și mama mea purtau ei înșiși de grija gospodăriei și nu le lipsea nimic. Și nu posedau altceva decât acea gospodărie foarte modestă pe care o mai văd astăzi, când merg spre sat, de la Iași spre Ștefănești, pe malul Prutului sau spre Huși, unde mai sunt încă sate cu gospodării, cu case acoperite cu stuf, ca aceea pe care ochii mei au văzut-o o dată cu lumina zilei.

Ce valori neprețuite, morale, se cultivau într-o asemenea familie! Nu se auzeau minciuni, vorbe deșarte despre vecini sau despre alții. Ci, dimpotrivă, numai lucruri frumoase. Pot să spun câtă însemnătate avea respectul pentru semenii. Cel puțin doi din familie trebuia să fie în fiecare sărbătoare și duminică la biserică. Aceștia doi mergeau la biserică pregătiți și aduceau acasă anafură, daruri ale Duhului Sfânt din sfințenia Bisericii, aduceau binecuvântare, aduceau cuvânt ziditor de bucurie. Aceasta este comuniunea, una dintre frumusețile Ortodoxiei, ale românilor, ale familiei românești.

„Mănăstirea satului meu”

Aș vrea să cinstesc memoria învățătorului meu de la școala primară, Gheorghe Romanescu, un om deosebit, cu suflet ales și cunoștințe enciclopedice, un adevărat profesor universitar, căruia îi păstrez o frumoasă amintire. De la el am învățat nu numai religia, căci mergea cu noi la biserică, dar și istoria, cu domniile voievozilor, măreția lor și, de asemenea, literatura, pe Eminescu și pe alți mari scriitori ai noștri. Un adevărat apostol a fost acest bărbat, fiu de preot, care m-a ajutat chiar

și atunci când, după absolvirea școlii, am plecat la mănăstire fără știrea și învoirea familiei, a părinților, lămurindu-i să mă lase să-mi urmez drumul chemării mele.

Așadar, eu am ieșit, pot zice, dintr-o mănăstire, care era satul meu natal, adăpostit între colinele blânde ale Botoșanilor, cu datini frumoase și oameni credincioși, cu prunci sănătoși și tineri plini de virtuți, unde nu se auzise de păcatele și rătăcirile pe care ni le prezintă astăzi presa și televiziunea, încât ți se întunecă sufletul și te încrâncenezi de câte se petrec zilnic în lume. Am ieșit din mănăstirea satului meu și am intrat în altă mănăstire, la Vorona, ce se află la vreo 30-40 km de casă, dar care atunci mi se părea foarte departe, dincolo de orizont.

De acolo, la înălțarea Sfintei Cruci din anul 1929, am mers la Schitul Vovidenia. O zi deosebită trăiam la Vovidenia în Vinerea Luminață când, potrivit rânduielii mănăstirești, se făcea procesiune cu icoana făcătoare de minuni de tot soborul, în frunte cu Prea Sfințitul Stareț Nicodim Munteanu, înconjurat de arhimandriți și diaconi, urmat de un impresionant cortegiu de monahi și elevi, cu cântările Izvorului Tămăduirii și Hristos a înviat. În sunetele clopotelor, urcam aleea de brazi de curând plantați, spre biserica Vovideniei și ne opream în poiana cu izvorul ei minunat, unde se săvârșea sfințirea apei și se sfințeau prin stropire toți cei de față și toata firea înconjurătoare. An de an acest luminat ceremonial pascal se desfășura potrivit unei străvechi tradiții, din nefericire părăsită.

Când eram elev la Seminarul Teologic Monahal de la mănăstirea Cernica, între anii 1932-1940, împreună cu Părintele Arhimandrit Grigore Babus, acum preot slujitor la Catedrala Patriarhiei noastre, trebuia, o dată cu trecerea în cursul superior, să fim cu toții monahi, să depunem, adică, voturile monahale. Potrivit hotărârii Patriarhului de vie amintire Miron Cristea, ctitorul seminarului, s-a introdus această prevedere în regulament, de a nu fi admis în cursul superior decât dacă ești monah.

Povestea numelui Teoctist

Eu am depus voturile monahale la 6 august 1935, la mănăstirea Bistrița de lângă Piatra Neamț, ctitoria domnitorului Alexandru cel Bun, când am primit și numele de Teoctist, prin cuvântul vrednicului stareț Ghenadie Caraza, vestit pe Valea Bistriței, între cei mai distinși dintre stareții mănăstirilor noastre voievodale.

Aș fi dorit să port în călugărie numele Teodorit. Găsisem în cronica mănăstirii Bistrița numele unui ierodiacon care scria foarte frumos, Teodorit, din secolul trecut, monah învățat, trăitor în Hristos și bun slujitor. Am transmis prin cineva dorința mea starețului Ghenadie care, primind din mâna mea foarfeca, a tăiat din părul meu zicând: „Se tunde robul lui Dumnezeu, fratele nostru Teoctist, monah, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.“ Și așa mi-a rămas numele, potrivit rânduielii noastre bisericești.

Am întâmpinat și multe greutăți, dar Dumnezeu mi-a îndreptat pașii și în preajma unor mari ierarhi și a celor patru Patriarhi ai Bisericii noastre de dinaintea mea. Mă consider, cu recunoștință, fiul duhovnicesc al Patriarhului Miron Cristea, care a întemeiat Seminarul de la mănăstirea Cernica, unde am învățat opt ani, între 1932-1940, aflându-mă zilnic sub vegherea părintelui arhimandrit și profesor Chesarie Păunescu, directorul Seminarului, apoi Episcop al Dunării de Jos, și a unor profesori de mare valoare și neuitată amintire pentru mine. De la ei am învățat foarte multe lucruri pentru viață, pe lângă cele didactice.

Dictatura comunistă, anti-creștină

Mult mai târziu, în anul 1945, aflându-mă la Iași, în ascultarea marelui teolog și Mitropolit Irineu Mihălcescu și direct a Prea Sfințitului Episcop-Vicar al acestuia, Justinian Marina-Vasluianul, iar din anul 1950, când acesta devenise Patriarh, în calitate de Episcop-Vicar al său, prin alegerea Sfântului Sinod, am fost martorul multor frământări din viața sa și a Bisericii noastre, străbătând deceniile grele de confruntare pe față, cu răni și victime, în lupta aprinsă cu dictatura comunistă, care, și în țările ortodoxe vecine nouă, a dat lovituri nespuse de grele Bisericii acestora. Numai cei ce au cunoscut îndeaproape frământările de care am amintit pot înțelege povara apăsătoare care a fost pe umerii lerarhilor, preoților, monahilor și credincioșilor Bisericii noastre Ortodoxe Române.

Așa se explică unele atitudini ale lerarhilor de atunci, în scopul protejării lucrării pastorale, așa se explică și contactul cu autoritățile locale de atunci, îndeosebi după anul 1977, când s-a desființat Comisia Monumentelor Istorice, interzicându-se astfel cu desăvârșire continuarea lucrărilor la bisericile și mănăstirile monumente istorice. La Iași, erau șantiere deschise la Sfinții Trei Ierarhi, la Golia, la Cetățuia, la Galata și în alte locuri, deci nu se putea continua lucrările. Ce aveam de făcut?

Am mers la autoritățile de stat, le-am spus care era situația și le-am cerut ajutor. Mi s-a spus că dacă nu le cerem bani și materiale, putem să lucrăm. Și am lucrat.

Moldova era pustiită de năvălirea sovietică

Privind înapoi, la anii 1945-1947, văd lumea de atunci a Moldovei și pe Părintele Justinian, ca Arhiepiscop-Vicar și colaborator la Mitropolia Moldovei și Sucevei, unde mă aflam și eu, chemat la Iași de marele Mitropolit-cărturar Irineu Mihălcescu. Moldova de atunci era într-o stare jalnică, de pe urma războiului greu și a năvălirii armatelor sovietice, dar și a secetei nemaîntalnite din acei ani. L-am însoțit pe Părintele Arhiepiscop Justinian Vasluiuanul în primele sale drumuri prin Moldova și l-am văzut intrând în bordeiele în care se adăpostiseră oamenii rămași fără case, în urma războiului și a bombardamentelor, care distruseseră satele și orașele, încât din acele târguri „patriarhale” de altădată nu mai era decât amintirea, încărcată de tristețe și descurajare. Însăși capitala Moldovei, frumosul oraș Iași, acum, în anul 1945, lipsit de lumină electrică, de încălzire, de apă, ajunsese fără chip și asemănare, doar cu tăblițele cu numele pietelor și ale străzilor, mișcate zgometos de vânt pe ruinele fostelor clădiri.

Ca unul care m-am învrednicit să fiu sfințit de Părintele Justinian Arhiepiscop, mărturisesc că de la el am învățat foarte multe lucruri în administrație. M-a format și ca ierarh al Bisericii noastre în cei aproape 13 ani de vicariat la Patriarhie. Și-a consacrat primele activități arhieresti îngrijirii orfanilor din Moldova, antrenând la această lucrare clerul și pe credincioșii Arhiepiscopiei. Așa am învățat de la el, ca de la un mare dascăl, pastorația practică, din întâlnirile sale cu preoții și cu protopopii din vremea aceea, unde încerca să aline durerile părinților pentru pierderea copiilor, să aducă înșeninare în sufletele orfanilor, ale copiilor și tinerilor, intervenind chiar pentru ei peste hotare.

Peste ani, prin 1961, când l-am însoțit pe Patriarhul Justinian, împreună cu alți colaboratori ai săi, care astăzi nu mai sunt printre noi, și cu ministrul Cultelor de atunci, profesorul Dumitru Dogaru, într-o vizită la minele din Petroșani și la uzinele siderurgice de la Hunedoara, mare mi-a fost mirarea, dar și bucuria, să-i aud pe doi tineri ingineri spunându-i: „Noi suntem orfanii, Prea Fericite Părinte Patriarh, pe care i-ați salvat de la foamete în 1945.”

Patriarhul Justinian a recuperat Mănăstirea Radu Vodă

Patriarhului Justinian Marina îi datorăm Seminarul de la Radu Vodă. Când a fost ales Patriarh, biserica aceasta era închisă, iar clădirea din jur ocupată de o școală a partidului comunist. Patriarhul Justinian a avut curajul, credința, dar și iscusința să afle soluții pentru a obține restituirea Mănăstirii Radu Vodă și redarea rostului ei. A restaurat și a pictat biserica, a consolidat clădirile, a adus mai mulți slujitori și a organizat aici căminul și spații pentru cursurile preoțești și Seminarul Teologic al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei. Ceea ce este semnificativ pentru noi este că a ales să fie înmormântat aici, și nu la Catedrala Patriarhală unde, după regula și pravila cunoscută, se află înmormântați cei doi Patriarhi înaintași ai săi. A făcut aceasta din dragoste pentru această ctitorie și din smerenie.

Părinții profesori știu că la rugăciunea de dimineață de la Institutul Teologic venea patriarhul Justinian și nu se putea să nu fie prezent rectorul. În fiecare dimineață și în fiecare seară, unul dintre profesori era de serviciu la cancelarie pentru a fi la îndemâna studenților, dornici să pună întrebări. Parcă-l văd pe regretatul Teodor Popescu, marele nostru profesor de Istoria Bisericii Universale. El nu a putut să fie hirotonit preot, pentru motive canonice. Dar viața lui se desfășura ca și a unui preot. Nu lipsea niciodată din mijlocul studenților când aceștia se împărtășeau și după ce se împărtășeau. În general, toți profesorii participau pe rând, seara și dimineața, la orele de meditație. Unii slujeau în sobor, iar mireni se împărtășeau, în fruntea studenților, mai ales în cele patru posturi.

Preoții, profesorii, arestați și întemnițați

Toate acestea se datorează conștiinței preoțești a Bisericii, pe care a promovat-o și a slujit-o Patriarhul Justinian, imprimând-o preoților formați de Biserică. Venea zdrobit de putere de la întâlnirile cu reprezentanții autorităților de stat, unde era judecat pentru prea marea lucrare a Bisericii. La întoarcere, ne spunea celor de față: „Am biruit, am biruit, Teoctist, și de data aceasta!” Mergea întotdeauna cu mapa plină de lucrări, pe care o avea dinainte pregătită, căci nu se știa când era întrebare: „Pentru ce atâtea seminarii?”; „Pentru ce atâtea activitate bisericească?”; „De ce atâtea reviste teologice?”; „Pentru ce atâtea

mânăstiri?"; „De ce dă Biserica oblăduire atâtor condamnați politici?“, unii dintre aceștia fiind specialiști de mare valoare, care erau marginalizați, scoși în afara societății, dar angajați și ocrotiți de Biserică. Singură Biserică, prin Patriarhul Justinian, am putea spune, îi primea, dându-le posibilitatea să lucreze și să-și câștige existența. El nu admitea ca preoții sau profesorii care fuseseră arestați să nu fie repuși în rosturile de unde fuseseră luați și întemnițați. Așa a fost cazul Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae și al multor preoți.

Legăturile sufletești cu frații de peste Prut

S-a făcut tot ce era posibil în perioada de dictatură pentru a se menține legăturile sufletești cu frații de peste Prut. Îmi amintesc cum prin anii 1951 și 1952 se depuneau eforturi pe lângă Patriarhul Justinian ca să primească un apocrisiarh al Patriarhiei Moscovei la București și să trimită, de asemenea, la Moscova un apocrisiarh român din partea Patriarhiei. Mitropolitul Moscovei, Nicolae Krutitki, care conducea relațiile externe ale Bisericii Ruse, un mare teolog și un mare părinte duhovnicesc, unul dintre ierarhii ruși pe care i-am cunoscut în perioada anilor '50, ca și Patriarhul Alexei, de altfel, un om de o cultură remarcabilă, stăruiau din rațiuni politice ca eu să merg la Moscova ca reprezentant al Patriarhiei Române. Fiind Episcop-Vicar și rector al Institutului Teologic, Patriarhia nu putea să-mi îngăduie plecarea, deși la vârsta mea de atunci eram atras de perspectiva învățării unei limbi străine. Limba rusă, pentru teologie și pentru cultură, în general, înseamnă un mare câștig.

Nu-mi dădeam seama însă că schimbul de reprezentanți putea fi o pagubă pentru independența Bisericii noastre. Patriarhul Justinian, prevăzător ca totdeauna, n-a consimțit, motivând ca la București n-ar avea rost o parohie rusă pentru că în afară de membrii Ambasadei nu sunt alți credincioși ruși ca să se justifice prezența unui prelat rus. În continuare, Patriarhul Justinian a adus în discuție problema românilor de peste Prut care nu aveau cărți, care nu puteau să slujească în limba română și a solicitat personal Patriarhului Alexei, de repetate ori, să ne sprijine pentru a putea avea legături cu cei din Basarabia. Aceasta s-a soldat cu trimiteri de cărți de slujbă și cu primirea unor tineri teologi din Basarabia la studii la Zagorsk, la Moscova sau la Leningrad.

Niciodată nu am cedat jurisdicția Basarabiei

Mitropolia Basarabiei, cu episcopiile ei, cu ierarhii ei, cu clerul și cu credincioșii ei, n-a fost părăsita niciodată de Biserica strămoșească. Niciodată nu s-a dat nici un cuvânt de renunțare la jurisdicția Patriarhiei în Basarabia sau să se recunoască de Sfântul Sinod jurisdicții străine bisericești pe acele pământuri românești. Ci, dimpotrivă, în decursul acestei perioade au existat deci semnele dragostei materne a Bisericii pentru fiii ei de dincolo de Prut. Nu mai spun că ierarhii veniți din Basarabia – din cauza împrejurărilor năprasnice, prin cotropirea și ocuparea Basarabiei – pe care i-am cunoscut și cu care am slujit, că Mitropolitul Efreim Enăchescu de la Chișinău, Episcopul Dionisie Erhan de la Cetatea Albă, Mitropoliții Visarion Puiu și Tit Simedrea ai Bucovinei, erau ierarhi de o rară simțire românească.

După 1944, am asistat la unele dintre întâlnirile lor și știu că lăcrimau atunci când își aminteau de evlavia, de trăirea ortodoxă a creștinilor de peste Prut. Ei s-au dus în mormânt cu această dragoste și cu gândul la ceea ce știau ei că au lăsat acolo, bogăția de credință ortodoxă pe care nu o vedem manifestându-se în altă parte așa cum se manifestă în sfânta noastră Basarabie.

Se cuvine, pentru slava lui Dumnezeu și pentru însemnătatea prezenței și arhipăstoririi Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române, dr. Iustin Moiescu, să evoc cele ce s-au petrecut cu înmormântarea sa. Boala, suferința lui au fost necruțătoare. Era un timp foarte greu în 1986, când se dărau biserici, spitale, monumente istorice în jurul Sfintei noastre Patriarhii. Se zvonea și despre intenția autorităților de a muta de aici Patriarhia, ceea ce s-a confirmat, apoi, când am fost eu ales Patriarh, în luna noiembrie, din același an.

Duhul diabolic

Și în vârtoarea acelor evenimente se simțea în văzduh un duh mut, un duh diabolic, ce lucra – și care lucrează și acum – ca să împiedice ridicarea Catedralei Mântuirii Neamului pe care a gândit-o Miron Cristea, cel dintâi Patriarh, s-o aducă la îndeplinire. Și era o problemă chiar și cu mormântul de aici, în care odihnește trupul Părintelui Patriarh Iustin Moiescu, pentru că stăpânirea de atunci cerea să fie dus la una dintre mânăstirile din preajma Capitalei, ori la Căldărușani, ori la Cernica. Atunci Dumnezeu mi-a dat tărie, eu fiind în situația de a-l urma ca

loctiitor, deocamdată, și am ținut cu tot dinadinsul ca să fie înmormântat aici, în rând cu ceilalți Patriarhi, ceea ce nu se potrivea, cum spuneam, cu opinia reprezentanților politici de stat. Știu despre aceasta Părinții Mitropoliți care erau în Sinodul Permanent, în 1986, și fostul ministru al Cultelor de atunci, cărora le-am spus că nu sunt dornic să candidez la postul acesta de mare răspundere, când aspectul Bucureștilor era degradant și descurajant și să vin de la Iași aici, ca să urmez, să port jugul acesta greu.

Am ținut cu tot dinadinsul să fie înmormântat aici și m-a ajutat mult fie iertatul părinte Ioan Neamu, un preot de mare valoare, pe care l-a avut consilier economic Prea Fericitul Iustin, și l-am avut și eu, fiindu-mi și coleg la Teologie. l-am spus atunci hotărârea mea ministrului, că nu se poate în altă parte, numai dacă dânsul, Prea Fericitul Iustin, sau familia ar fi avut scris că vrea să fie dus în altă parte. Noi eram datori să-i îndeplinim dorința, cum a făcut Patriarhul Justinian. Dar dacă noi nu avem nimic scris, tradiția noastră sfântă și rânduielele bisericești ne obligă să urmăm pilda înaintașilor, de aceea locul de odihnă al Patriarhului nostru este în catedrala pe care a restaurat-o, pe care a înfrumusețat-o în timpul arhipăstoririi sale. Dar nu mi s-a dat răspuns afirmativ. Părintele consilier Neamu a început să sape aici, în catedrală. Și a doua zi, ministrul mi-a dat telefon și m-a întrebat unde va fi înmormântat. „N-am stabilit că în catedrală, domnule ministru?“, i-am răspuns. „Dar eu nu mi-am dat avizul“ – mi-a replicat. „Nu-i nimic, noi nu vă obligăm la aceasta. Este rânduiala noastră, a Bisericii, urmăm o tradiție“ și atunci am zis: „Aici va fi“ și nu s-a mai întâmplat nimic.

Salvarea bisericilor

În 1986, când Sfântul Sinod și Măritul Colegiu Electoral Bisericesc m-au chemat la slujirea patriarhală, am găsit biserica Sf. Spiridon Nou cu zidurile Sfântului Altar în primejdie de a se dărâma, din pricina lucrărilor de construire a metroului, ce au provocat sfântului locaș și casei parohiale un adevărat dezastru, întâmplat chiar în noaptea Sfintelor Paști, fapt care m-a cutremurat. Am simțit atunci o mare tristețe și mi-am amintit de anii când vrednicul de pomenire Patriarh Justinian s-a confruntat cu pericolul prăbușirii bisericii Domnița Bălașa, în urma amenajării și canalizării râului Dâmbovița, și cum a izbutit el atunci, cu sprijinul unor ingineri specialiști, ca Gh. Beleş și Dumitru Popescu, să înlocuiască,

metru cu metru, pilonii de lemn de la temelie, cu o fundație trainică din beton armat.

Mă găseam, în 1986, în situația dureroasă și dificilă a demolării bisericilor în București, care însă nu m-a descurajat, ci mi-a dat tăria de a face ceva pentru salvarea lor. Dumnezeu m-a luminat, atunci și mi-a scos în cale un suflet credincios, pe cunoscutul inginer constructor Suman, care conducea lucrările de construcții ale căminului studenților Facultății noastre de Teologie. Cu sprijinul și înțelegerea acestuia și cu dăruirea familiei de arhitecți și ingineri în rezistență Constantin Pavelescu, în condițiile și cu posibilitățile de atunci, am consolidat și refăcut această frumoasă biserică, iar pictorul I. Samoilă a restaurat admirabila pictură a celebrului Gh. Tătărăscu. Dacă nu se intervenea urgent și cu curaj, n-am mai fi avut astăzi această adevărată catedrală în București.

Sfinții neamului românesc

Când eram student la Facultatea de Teologie a Universității din București, îi auzeam pe profesorii noștri din elita învățământului teologic, între care profesorul de Istorie Universală Teodor M. Popescu, profesorul de apologetică Ioan Gh. Savin, profesorul și arhimandritul Iuliu Scriban și alți teologi și istorici ai noștri, glăsuind cu tânguire, la fiecare deschidere solemnă de an universitar, ca toate popoarele și Bisericile Ortodoxe surori au așezat în ceata sfinților și cinstesc după cuviința pe unii dintre fiii lor care au bineplăcut lui Dumnezeu, rânduind și zile de prăznuire a lor, numai noi, românii, nu avem în calendar sfinți din neamul nostru. Și se întreba cu întristare: oare atât de smeriți, atât de nevrednici și de nevolnici suntem noi, românii, ca să nu avem în calendar sfinți odrăsliți de însăși Biserica noastră și din sânul neamului românesc și pe care deja pe unii îi știm și îi cinstim?

Toată lumea știa cohorta de sfinți plămădiți de evlavia poporului nostru în decursul istoriei, dascăli noștri de suflet și de credință, din care au răsărit martiri, mărturisitori, apărători ai Ortodoxiei în Transilvania și mari trăitori în Hristos din rândurile credincioșilor, cuvioșilor, preoților și ierarhilor, care din veac au strălucit atât pe bolta Bisericii strămoșești, cât și în cer, în fața Prea Sfintei Treimi. În 1950, vrednicul de fericită pomenire Patriarhul Justinian Marina, cu profesorii de teologie de atunci, răspunzând unor repetate și îndreptățite cereri din partea credincioșilor și datorită existenței unui adevărat cult față de înaintași de-ai noștri, renumiți prin credința și jertfa lor, a hotărât întocmirea

lucrărilor pregătitoare pentru canonizarea primei serii de sfinți români. A fost o lucrare mai mult decât istorică; a fost dumnezeiască! Ce mare însemnătate a avut atunci, în anii 1950-1955, canonizarea sfinților români care au apărat Ortodoxia și neamul nostru și cu câtă evlavie au participat în acele vremuri grele credincioșii la slujbele de vestire a canonizării sfinților români la Patriarhia din București, la Craiova, Timișoara, Sibiu, Iași și Suceava!

Atunci noi săvârșeam și celebrăm prima canonizare de sfinți români în condiții foarte grele. Apoi s-a aprobat întreaga listă întocmită de Sfântul Sinod; n-au fost admiși, de pildă, să fie trecuți în rândul sfinților domnitorii Constantin Brâncoveanu și Ștefan cel Mare.

Sfântul Sinod a reluat această lucrare după anul 1990 și, la propunerea Comisiei Sinodale pentru Canonizarea Sfinților Români, care a desfășurat o intensă și importantă lucrare de documentare în vederea întocmirii studiilor necesare canonizării, la 20 iulie 1992, ne-a învrednicit Dumnezeu să înscriem cu credință și evlavie în calendarul ortodox și alți sfinți din neamul nostru.

Mărturisesc acum că numai Dumnezeu știe cu câtă dragoste și iubire mi-am împlinit în viața mea, din tinerețe și până astăzi, îndatoririle legate de Biserica noastră strămoșească.

TEOCTIST, *Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române*

(Documentar *Civic Media*)

II. VREMURI DE CUMPĂNĂ Gânduri, analize și evocări

Singurătatea patriarhului

Dacă ai sta să numeri în ce calități și virtuți a înțeles acest uluitor ierarh ortodox român pe o perioadă istorică dintre două milenii, ai putea începe cu Credința curată în Dumnezeu! Nici o abatere și nici o delăsare de la împlinirea datoriei! Mi-a spus, la ceas de taină, de mai multe ori: *Voi plecați mereu și mă lasați singur! Sunt atâtea probleme care cer rezolvare urgentă! Cum n-aș pleca și eu ca voi, dar stau legat aici pe Dealul Patriarhiei unde bat vânturile din toate părțile! Ce știți voi!* Apoi se rezema pe speteaza scaunului și privirea și-o ducea în zare, iar pleoapele îi striveau lacrimi de diamant. De fiecare dată am rămas dezarmat și fără cuvânt de apărare! Eram în fața unui magnific Patriarh! Așa precum îi era și Singurătatea!

Am fost martor în anumite momente când modestia și smerenia se revărsau în torente peste amărăciunile și îndârjirile de tot felul. Să-l vezi având aura iertării și îngăduinței paterne! A uimit pe cei care credeau că Patriarhul nu va putea ierta niciodată pe cei care l-au poticnit în slova veacului democratic, răbdând ca stânca nevorbitoare și cu înțeleșurile ce aveau să vină! Ca nimeni altul, a intuit și întrupat puntea de legătură între două milenii, punte peste gâlcevi și tălmăciri. La sfârșit de două mii de ani și începutul altei mii, cei doi ierarhi apostolici ai lumii: Teoctist și Ioan Paul al II-lea, legau în spiritul păcii și bucuriei, Răsăritul de Apus! Numai aceasta dacă ar fi săvârșit, era de ajuns pentru ca numele său să nu i se mai șteargă din memoria Bisericii Universale!

*

Într-un iureș rar întâlnit și cu o profunzime care nu poate fi tăgăduită, Părintele Patriarh Teoctist a orânduit toate în Biserica Domnului nostru Iisus Hristos! Sinodul Bisericii lui Hristos din România, întru sacra ascultare, a hotărât drumul Bisericii într-o lume cuprinsă de zbuțumări aprinse. Lucrări ce-o să dăinuie în timp stau deja mărturie de neclintit. Oamenii Țării au înțeles că Patriarhia Română are nevoie de spații potrivite pentru lucrare și reprezentare. Oricine vine și urcă pe Dealul Mitropoliei, vede întru deslușire orânduiala care aproape că uimește, acolo unde, sub rotirea vulturilor cu Crucea în plisc, acum respiră cu plămâni sănătoși activități de spirit întru rodire. Dacă Justinian

Patriarhul, de o dârzenie incontestabilă, a trecut corabia Bisericii din dictaturi regale prin dictaturi comuniste, pentru că nu este vorba doar de dictatura românească, Teoctist Patriarhul a avut menirea de a tranzita Biserica dintr-o latură a dictaturii comuniste în democrația care se zidea pe jertfe, în cei șaptesprezece ani de nădejdi, disperări, furtuni de tot felul și strigăte la Dumnezeu Îndurărilor! Fost-a omul acesta trimis de Dumnezeu la răspântia mileniilor, pentru a zidi cu tactul și înțelepciunea știută de o lume! În viața acestei Țări au existat și există oameni de seamă. Sunt contemporani cu noi, azi, printre noi mereu. Să nu pălim de invidie când îi vedem și li se rostește numele și să ne pară rău, după o oarecare vreme, că nu i-am cinstit cum se cuvine într-o uriașă lor muncă și sfântă responsabilitate. Am văzut pe Duhul Sfânt cum lucrează pe deasupra firii, ca s-a sfințească! Am văzut pe Duhul Sfânt asupra harnicului Sinod! Am văzut cum Duhul Sfânt ne caută pe toți fiii acestui Neam, întru sfântă lucrare mântuitoare! Hotărât: în aceste uriașe lucrări responsabile, Duhul Sfânt își face lucrarea prin bietele inimi și mâini de țărână ale preoțimii jertfitoare, purtate în aura împlinirii! Teoctist Patriarhul a fost atins de aripa Duhului Sfânt!

CALINIC ARGATU, Episcop de Argeș și Muscel

Vestea cumplită a cernit cu jale brazii Carpaților

Vă comunic mesajul „Forumului Civic al Românilor din Harghita și Covasna”, privind greaua pierdere pe care o suferim cu toții prin săvârșirea din viața pământească a Preafericitului Părinte Teoctist. Dumnezeu să-I odihnească alături de Sfinții Ocrotitori ai Neamului Românesc!

Vestea cumplită a săvârșirii din viața pământească a Preafericitului nostru Părinte Teoctist Arăpașu a cernit cu jale brazii Carpaților de Curbură și a întristat adânc sufletele tuturor românilor din ținuturile Covasnei și Harghitei.

Durerea marii pierderi a Bunului Părinte se amestecă în inimi cu recunoștința vie pentru purtarea de grijă și râvna pe care Preafericirea Sa le-a revărsat cu iubire, credință și înțelepciune asupra fiilor săi duhovnicești de sub poalele Carpaților, aflați în suferință, amărăciune și luptă continuă pentru a-și putea păstra ființa națională și credința strămoșească.

În conștiința noastră și a generațiilor viitoare, Preafericitul Părinte Patriarh Teoctist va rămâne personalitatea care, în contrast cu liderii laici ai politicii vremii, a marcat pozitiv aceste două decenii

tulburi din Istoria Neamului Românesc, patriotul luminat care nu doar prin vorbe ci prin fapte ziditoare, cu curaj, demnitate și înțelepciune, a apărat și întărit neamul românesc și credința străbună, îngrijindu-se de toți fiii neamului său, fără să-i uite pe cei aflați în suferință pentru limba și credința lor, dinlăuntru și din afara hotarelor României.

Noi cei de-acum și generațiile viitoare de covăsneni și harghiteni vom rămâne veșnic recunoscători Preafericitului Părinte pentru lucrarea dumnezeiască de înființare și sprijinire a Episcopiei Ortodoxe Române a Covasnei și Harghitei și pentru că prin harul divin ni l-a dăruit ca Întâistătător pe Prea Sfințitul Părinte Ioan Selejan, Omul lui Dumnezeu care a sfințit aceste locuri, rezidind trainic sfintele altare ale bisericilor dărâmate și profanate și reaprinzând în sufletele noastre tăria credinței și lumina speranței.

Rămas bun, Prea Bunule Părinte. Înalță-Te cu îngerii spre Lumina Învierii, însoțit de rugăciunile noastre fierbinți către Dumnezeu pentru veșnică odihnă alături de sfinții ocrotitori ai Neamului Românesc.

Sf. Gheorghe, 2 august 2007

av. IOAN SOLOMON, președinte

„Un înger nevăzut l-a ridicat“

Marii duhovnici nu-și încheie lucrarea o dată cu trecerea lor la cele veșnice. Petrecerea lor prin această lume rodește mult timp după ce ei nu mai sunt printre noi. Pilda vieții lor, cuvintele lor de învățătură, rânduilele așezate de ei în viață nenumăraților fii duhovnicești, aluatul sănătos pus în frământare, nădejdea pe care au sădit-o în inimile oamenilor, toate aduc în lume și în sufletele oamenilor roadele Duhului: *dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea*, după cuvintele Sfântului Pavel (Gal. 5, 22-23).

Din ziua în care am rămas fără PĂSTOR, simt o sfârșeală, o durere, ochii îmi sunt plini de lacrimi. Am ascultat mesajele oamenilor, care au venit acum deși târziu. Mi-am amintit ce s-a întâmplat în vara anului 2004, pe 15 august la Sf. Mănăstire Techirghiol. Preafericirea Sa oficia Sfânta Liturghie, alături de un public numeros. Îl priveam cu sfială, înmărmurită de alura Sa, de acea mantie nevăzută pe care doar cei aleși știu cum să o poarte. Nu știu ce s-a întâmplat, dar, dorind să se așeze, a căzut pe spate. Toți am încremenit. În spatele scaunului, nu exista nici un punct de sprijin, doar beton. „Un înger“ nevăzut l-a ridi-

cat și a continuat oficierea slujbei ca și cum nimic nu s-a întâmplat. Știu doar că la terminarea Sfintei Liturghii, am alergat și eu la fel ca alții doar să-l ating. Nu mi-am dorit altceva. A fost ultima mea întâlnire cu MARELE PATRIARH, într-adevar SINGUR, DOAR CU DUMNEZU.

„Diamantele“ văzute în ochii Prea Fericitului vorbind de mama Domniei Sale, sunt acum stele. UN MARE PĂSTOR CARE A RĂBDAT ȘI A TRUDIT PENTRU BINELE NEAMULUI ROMÂNESC!

Îmi este foarte greu să-mi privesc sufletul în aceste zile. Sunt cernită și eu, ca adevărații iubitori de neam. Sunt tristă! Aceeași tristețe care vă macină și pe Dumneavoastră! Dar „Botoșăneanul“ nu a plecat! Va fi mereu printre noi, făcând cinste poporului românesc! Își va găsi locul în numeroase scrieri și cei care l-au umilit poate vor regreta răul făcut. DUMNEZEU SĂ-L IERTE! O pildă pentru fiecare dintre noi! Să știm să iubim, să iertăm, să ne putem păstra demnitatea și credința străbună.

Orele scrâșnesc dureros. Un singur lucru regret. Că nu-mi permite timpul și sănătatea să fiu și eu acolo, la marea plecare a „PĂSTORULUI“.

Cu smerenie și cu umilință să cerem Lui Hristos: „*Pomeneste-l, Doamne, pe Preafericitul Patriarh Teoctist în Împărăția Ta*“. Să luăm aminte la cel ce a plecat dintre noi. Să aprindem și noi o lumânare și să-i iertăm în gând pe cei care i-au amărât uneori firea sa duhovnicească. Să învățăm să „*prețuim gesturile și sacrificiul*“ pe care le-a pus în slujba Neamului omenesc.

Am pierdut un mare Părinte. Dumnezeu să-l odihnească cu Dreptii în grădina Sa! Amin.

MARIANA GURZA

A murit cel ce a păstrat cămașa lui Hristos tot dintr-o bucată...

A murit Patriarhul Românilor... Oricâte păcate, greșeli, slăbiciuni va fi făcut/avut Preafericirea Sa (monah al Voii și Lucrării Lui Dumnezeu, Păstor Vizionar, dar și om a fost, Dumnezeu să-l ierte!) – da, eu cred că Dumnezeu i le va ierta pe toate... – pentru că a condus Biserica Ortodoxă a Românilor și a cărmit-o printre stânci cumplit de periculoase... – în vremi mai grele și mai neguroase de fum, pentru creștinism, decât cele ale oricărei turcești ori tătărăști năvăliri!

Nu cred că este român treaz, azi, care, tocmai pentru că e treaz, să nu simtă că s-a cutremurat pământul, sub picioarele lui... Stau să se surpe temelii Bisericii Lui Hristos, dacă nu ne adunăm puterile Duhului, cu toții, și dacă nu stăm, cu toții, roată, cap lângă cap și umăr lângă umăr, precum stau vitele, iarna, în câmp, când atacă haiticul de lupi...

Unde vede turmă, pribegită și împrăștiată, fără de Păstor – acolo Fiara Satanică se repede, cu mare urlet și poftă de însângereare și întunecare a Luminii Sfinte a Vieții Duhului... În teribile haite, acum, vor năvăli demonii, asupra acestei biete țări și asupra acestui necăjit Neam, încercând să sfâșie, ceea ce Preafericitul reușise a păstra întreg, întru Duhul Lui Hristos!

...Și, ceea ce-i mai trist, vifore mari se vor stârni și înghețate, dinspre zări neromânești și neortodoxe: se vor bate aprig, pentru a obține Sfântul Scaun al Păstoririi Românilor, al Ortodoxiei Românilor – tocmai cei care dușmănesc de moarte Ortodoxia Românilor – și mai poartă, în încrâncenatul lor Duh, și ura altora, contra acestei Grădini a Maicii Domnului!!!... Dumnezeu să ne apere și să ne ajute – iar tu, Prefericite Duh al Păstorului Teoctist (**Păstor al Acestor Plaiuri Sfinte**, nu trimis de zările zavistiei!), roagă-te, de-acolo de unde ești, din Ceruri, pentru **Izbăvirea prin UNIRE**, a noastră!

...Vor veni vremuri încă și mai grele, de-acum (e aproape de neconceput, dar asta-i adevărul!) – și foarte grele încercări și ispitiri încă mult mai mari decât cele pe care le-am întâmpinat, până azi, toți românii – și, în primul rând, **vremuri de mare cutremurare și cumplită încercare pentru creștinii ortodocși...** Diplomația Smerită și Luminația Întelepciune a Preafericitului **au reușit, chiar dacă nu să facă prea multe – măcar au reușit SĂ NU DESFACĂ... Biserica Românilor a rămas, ca și Cămașa lui Hristos, tot dintr-o bucată...**

Aceasta a și fost, de fapt, Misiunea Sfântă, pe Sfântul Pământ al Românilor – Crucea pe care a avut-o de dus în Spate Păstorul-Părinte Teoctist...

Cămașa Ortodoxiei Românești nu s-a despărțit, nu s-a sfâșiat, ca la alte Neamuri Frățești... Și aceasta, **numai și numai mulțumită unei bravuri, extrem de discrete, a Întâistătorului B.O.R.**

De-acum (nu vreau să fiu profet, dar știu/intuiesc destule despre ceea ce se pregătește Ortodoxiei...), veți vedea, după vorba Sfintei Scripturi a lui Ioan din Patmos, mulți hristoși mincinoși, mult mai multe satane, îmbrăcate în sutane, în strai de smerenie...

Români, plecați-vă, toți, deopotrivă, genunchii, în fierbinte rugăciune – lăsați vrajbele fără niciun rost și zare, care-l bucură, până la hohot, pe Cel Rău!!!...

Sunt deosebit de îngrijorat... – nu pentru mine, pentru că „ziua“, pentru mine, treptat, se stinge... – ci pentru copiii mei și pentru cei ai tuturor acelor care nu vor să se lase de românită...adică de Ortodoxie...

Duh al Păstorului Teoctist, nu-ți părăsi Neamul, ci, de-acolo, din Ceruri, veghează-l, ocrotește-l, păstrează-l întru Sfântă Unire de Duh și-l îmbărbătează, pentru a da piept (cu fruntea sus și cu Duhul la Dumnezeu-Hristos!) cu teribila vreme ce va să vină!!!... **TU, CARE ȚI-AI PĂSTRAT ȘI PURTAT, CU ATÂTA SENINĂTATE, PE UMERI, CEA MAI GREA CRUCE – ACEEA DE PĂSTOR AL UNIRII NEAMULUI! – ÎNVAȚĂ-NE ȘI SPRIJINĂ-NE, ROGU-TE, ȘI PE NOI, SĂ NU FUGIM DE SUB EA, CI S-O PURTĂM, CU VREDNICIE ȘI ÎMPUTERNICIRE DE DUH, PÂNĂ PE GOLGOTA MORȚII, ȘI DINCOLO DE CALVAR ȘI DE MOARTE, ÎNTRU ÎNVIEREA NEAMULUI ROMÂNESC, NESMINTIT ÎN CREDINȚĂ ȘI-N DRAGOSTE DE DUMNEZEU!!!**

prof. dr. ADRIAN BOTEZ

Tronul patriarhal al tuturor românilor ortodocși

La trecerea întru cele veșnice a Prea Fericitului Părinte Teoctist, fundația ce poartă numele episcopului martir Grigorie Leu, fundație careia Prea Fericirea Sa i-a fost Stâlp de Întemeiere și Președinte de Onoare, evocă personalitatea Sa de îndrumător perpetuu care i-a binecuvântat acțiunile de luminare a satelor și de reînnoțire a tradițiilor de morală creștină în societatea românească, i-a încurajat în spirit ecumenic inițiativele interculturale în cadrul societății civile europene și a adus Duh Sfânt asupra fiecăreia dintre Consfătuirile Naționale ale Intelectualilor de la Sate care au stimulat inițiative moderne de asociere în spiritul obștilor ortodoxe românești dintotdeauna.

Cunoscând strădania episcopului Grigorie pentru o ortodoxie activă în folosul dezvoltării naționale, Prea Fericitul Părinte Teoctist a fost din tinerețea sa monahală alături de aceste idei, a avut curajul maturității, ca arhimandrit de scaun, de a sluji la înmormântarea ierarhului martir pe când frații sinodali ai acestuia erau îndepărtați de la ceremonie de către autoritățile păgâne și și-a îndeplinit datoria senectuții de a reînființa scaunul

episcopal al Hușilor desființat de guvernarea atee odată cu anihilarea ierarhului său.

Păstrându-i în veci memoria, evocăm aceste amănunte care întregesc figura lui de slujitor al Corabiei Mântuitorului în vremuri potrivnice și de înțelept întâistător al ei pe calea unei redresări naționale moderne, ne plecăm în fața vredniciei cu care a afirmat rolul important al spiritului pașnic românesc în înțelegerea ecumenică și reîntregirea Bisericii lui Hristos și, rugându-ne pentru odihna lui cu dreptii, amintim consemnata noastră afirmație că, prin persoana Sa, tronul în care a stat două decenii a devenit cel al PATRIARHULUI ORTODOX AL TUTUROR ROMÂNILOR, depășind prin slujirea spiritualității noastre limitele statale sau guvernamentale.

CORNELIU LEU, *Președintele Fundației „Episcopul Grigorie Leu“*

Pentru mine, era o prezență veșnică

De undeva de sus, ochii Preafericitului Teoctist ne privesc. El știe că ne-a lăsat sufletele pline de tristețe, el știe că-l vom plânge și jeli și iată, inimile noastre ale românilor unite în durere. Dacă alte lucruri ne dezbină, ne îndepărtează de credință, durerea ne unește, durerea ne apropie. Ce poți să spui în aceste momente? Că inima ți-e plină de tristețe? Că ți-e greu să îți găsești cuvintele? Încă nu pot să cred că am rămas fără cel care ne îndruma pașii în credință. Pentru mine era o prezență veșnică și trăiam cu senzația că așa va fi mereu. Eternitate? Da, în sufletele noastre. Acesta este cel mai înalt mod de a prețui un Om, să îl ai în inimă mereu.

Să ne rugăm pentru sufletul Părintelui Teoctist așa cum și El s-a rugat pentru ale noastre de cele mai multe ori neștiut și neauzit de noi. Inima mea este îndoliată, ochii mei sunt înlăcrimați. Să ne rugăm pentru veșnică aducere aminte.

LOREDANA A. ȘTIRBU

Am deplina convingere că istoria va ști să-i recunoască toate meritele

Am fost surprins de dispariția, oarecum neașteptată, a întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Părinte Patriarh Teoctist Arăpașu. Mai înainte de orice, se cuvine să îl rugăm pe bunul

Dumnezeu să îi dea odihna veșnică și să îi răsplătească faptele bune, nu puține, în slujirea Bisericii lui și a poporului din sânul căruia s-a ridicat. Am avut bucuria să îl întâlnesc, în mai multe rânduri, pe de curând plecatul la Domnul Patriarh Teoctist. Îmi aduc cu plăcere aminte, între altele, de întâlnirile prilejuite de diverse evenimente de pe cuprinsul Mitropoliei Ardealului (mai ales la instalarea, ca arhiepiscop al Clujului, a IPSS Bartolomeu Valeriu Anania), dar și de întâlnirea, la Palatul Patriarhiei ca însoțitor al lui Charles Colson, pe atunci Președinte la *Prison Fellowship International*, sau de cea de la Gyula (Jula) din Ungaria. Charles Colson, în calitatea sa de consilier al Președintelui Nixon, este arhitectul marelui scandal politic cunoscut în istorie drept cazul Watergate. Abuzurile greu de crezut ca posibile într-o democrație ca SUA, ilegalitățile de tot felul pe care Colson le-a făcut, din proprie inițiativă sau la solicitarea Președintelui Nixon, au făcut din el una dintre personalitățile cele mai temute ale scenei politice nord-americane. Nu e de mirare că, odată cu demisia lui Nixon, el a fost condamnat și a ispășit în închisoare mai bine de un an. Pe când era în detenție, s-a convertit, devenind nu doar unul din principalii propovăduitori ai baptismului ci și inițiatorul unei organizații azi prezentă în aproape întreaga lume. La începutul anilor '90 ai secolului trecut, a luat ființă, cu sediul în Cluj-Napoca, *Misiunea Creștină pentru Închisori*, ca filiala românească a *Prison Fellowship International*. La invitația fondatorului și președintelui filialei românești, dl. Constantin Asăvoaie, Charles Colson a fost invitat în România. Fiindcă fusesem primul lucrător de radio și televiziune din România care a făcut reportaje despre această organizație, am fost invitat să îl întâlnesc pe Charles Colson în București (publicasem, cu doar câteva luni înainte, în *Adevărul de Cluj*, un serial consacrat scandalului Watergate, în care subliniasem și contribuția lui Colson). Între punctele din agenda oaspetelui american, care mai vizitase România ca trimis al președintelui Nixon, în anii '70, a fost și întâlnirea cu Prea Fericitul Teoctist. Mărturisesc că această vizită m-a emoționat foarte mult. Mă așteptam, fiind puțin familiarizat cu comportamentul marilor ierahi, la o întâlnire strict protocolară, sobră, chiar rece. În schimb, am avut surpriza să descopăr un om de o căldură cu totul specială. Prea Fericitul și-a tratat oaspeții ca pe niște prieteni, deși nu îi despărțeau doar limba, ci și opțiuni religioase diferite. Întreaga discuție a fost deschisă și sinceră. Înaltul ierarh a achiesat, încă din primul moment, la ideea intervenției Bisericii pentru a ameliora atât viața deținuților, cât și a familiilor acestora. Mai mult, nu numai că a agreat inițiativa, dar, în foarte scurtă vreme, a dis-

pus măsuri ample, de adevărată reformă, în întreaga Biserică Ortodoxă Română. Am avut, în anii următori, prilejul să constat că, din acest punct de vedere, BOR nu a fost doar între primele biserici ortodoxe din lume, dar și printre puținele care s-au implicat cu toată responsabilitatea, conlucrând armonios, nediscreționar, inclusiv cu grupările neoprotestante, multe atrase de ideea unui posibil prozelitism mascat. Din câte se știe, pe lângă Patriarhia Română s-a constituit un nou departament care a contribuit la organizarea de biserici și capele în toate penitenciarele din România. Am admirat, cu acel prilej, modul extrem de deschis cu care Patriarhul Teoctist aborda problemele, receptivitatea sa la nou, acordul colaborării cu toți cei care puteau și doreau să facă ceva pozitiv în acest domeniu. Întâlnirea cu Patriarhul l-a marcat vizibil pe oaspetele american. Mi-a vorbit despre aceasta atât în restul timpului petrecut la București, dar și la întâlnirile noastre ulterioare la Washington sau Toronto. Rețin, între altele, sublinierea făcută cu privire la receptivitatea și franchețea Patriarhului și obstacolele altor șefi de biserici ortodoxe, mai ales din partea lui Alexei al II-lea al Rusiei. Nu e de mirare, așadar, că, mai târziu, Patriarhul Teoctist a adresat invitația, istorică, de singulară semnificație, Papei Ioan Paul al II-lea de a face o vizită în România, prima într-o țară în care credința ortodoxă este majoritară. Credem, cu sinceritate, că gestul Patriarhului Teoctist, chiar dacă politicienilor nu le place să vorbească despre aceasta sau să-i recunoască importanța, a avut mult mai mare și decisivă influență asupra urgentării procesului de integrare a țării noastre în structurile euro-atlantice. Și cu toate acestea, cu o modestie pe care doar marile spirite o posedă, nici Patriarhul, nici BOR, nu și-au trâmboțat meritele, reale, majore, în această privință. Am deplina convingere că istoria va ști să recunoască toate meritele, dar și ezitățile, celui de-acum plecat la Domnul. O altă faptă cu totul excepțională a Prea Fericitului Teoctist a fost vizita, pe la mijlocul anilor '90 ai veacului trecut, la Jula, cea mai importantă așezare a românilor rămași pe teritoriul Ungariei post-trianonice. Vizita a fost un prilej de rară bucurie pentru atât de puținii români ortodocși încă nemaghiarizați prin politica sistematică – un adevărat genocid îndreptat împotriva națiunii române, de către autoritățile de la Budapesta. După cum se știe, după încheierea Tratatului de la Trianon, care punea, definitiv, capăt speranțelor guvernanților unguri, împotriva minorității românești rămase în Ungaria s-a pornit un agresiv război menit a o pedepsi pentru pierderea Transilvaniei. Una dintre primele măsuri luate a fost aceea a izgonirii peste granițe a tuturor preoților și dascălilor români rămași să îi slu-

jească pe cei cca 980.000 de români din satele intrate în componența Ungariei. Cei care au refuzat să-și părăsească semenii au fost supuși la chinuri inimaginabile, ajungându-se până la cruzimi și crime care au înspăimântat lumea civilizată. Așa se face că, în majoritatea localităților, pe atunci cu populație majoritar românească, multe lăcașuri de cult au fost fie închise, fie aflate în situația de a nu-și mai putea continua activitatea. Românii au fost privați de dreptul fundamental de a-și continua credința strămoșească. În absența Bisericii Ortodoxe, au luat un avânt surprinzător cultele neoprotestante, mult mai docile în raporturile lor cu autoritățile, mai puțin preocupate de a apăra, pe lângă credință, și apartenența credincioșilor la etnia română. După prăbușirea comunismului, în aparență, lucrurile s-au schimbat. Doar în aparență. Foarte puține din fostele parohii și filii ortodoxe și-au putut relua activitatea, atât datorită lipsei resurselor materiale, cât mai ales datorită lipsei preoților calificați. Anterior acestei vizite, avusesem prilejul să mă conving de starea reală a românilor și a credinței ortodoxe. Grăitor era, în acel sens, că din cei 980.000 de români, la recensământul din 1991 se mai declarau români doar în jur de 25.000 de persoane. Autoritățile maghiare, fie ele horthyste, comuniste sau democratice au dus și continuau să ducă o acerbă politică de deznaționalizare în rândul populației românești. Doar maghiarizarea, renunțarea la credința ortodoxă și schimbarea numelor au permis românilor să beneficieze de condiții cât de cât omenești. Ostilitatea față de români și credința lor am simțit-o și constat-o chiar și pe timpul vizitei Patriarhului Teoctist la Jula. Biserica unde a avut loc slujba, ca și împrejurimile, au fost împânzite de mii de polițiști și lucrători ai serviciilor secrete maghiare care se manifestau fățiș. Mă găseam la Jula în calitate de realizator de emisiuni religioase pentru studioul teritorial din Cluj-Napoca al Televiziunii Române. Am urmărit cu mare atenție reacțiile credincioșilor și am vrut să le aflu, multora, opiniile. Nu mică mi-a fost surpriza să constat că destul de mulți dintre cei ce veniseră la întâlnirea cu Patriarhul, deși vorbeau destul de stricat românește, se declarau ortodocși și se simțeau profund onorați de o asemenea vizită. Întâlnirea Patriarhului Teoctist cu clerul local și credincioșii nu a fost una formală. La scurtă vreme după aceea, după dificile negocieri cu autoritățile maghiare, s-a reușit înființarea unei episcopii proprii pentru românii din Ungaria încredințată tânărului și vrednicului ierarh Sofronie. Chiar dacă autoritățile ungurești și-au continuat nepermisa și ignobilă lor agresiune la adresa credincioșilor, clerului și episcopului Sofronie, Patriarhul Teoctist a reușit o performanță excepțională:

stoparea distrugerii credinței strămoșești și implicit a națiunii române rămasă în Ungaria post-trianonică. Reușita Prea Fericitului Teoctist este cu atât mai semnificativă cu cât, în acea perioadă, dar și în prezent, autoritățile centrale de la București mimează doar acțiuni menite a veni în sprijinul românilor din Ungaria în vreme ce acasă, în mod laș și rușinos, tolerează inclusiv fapte de trădare ale unor reprezentanți ai minorității maghiare, acordă bisericilor acesteia bunuri patrimoniale ce nu le-au aparținut niciodată și admit umilirea și jignirea simbolurilor și istoriei noastre naționale. Ar fi multe alte lucruri de evocat în această privință.

Aș dori să mă mai refer la un singur lucru doar. În anii 2000-2002, în majoritatea satelor și localităților țării, o serie de politicieni, cu preponderență PSD, dar nu numai ei, exercitau presiuni asupra slujitorilor BOR, transformându-i în, din păcate, foarte multe cazuri, în autentici agenți electorali. În calitate de deputat al României, mi s-a părut nefiresc acest fenomen. Și, în același timp, extrem de păgubos, în timp, asupra imaginii BOR în rândul populației. De aceea, am luat, în anul 2003, decizia de a adresa Patriarhului o scrisoare (publicată în nr. 3/57, octombrie-decembrie 2003, p. 75-77, al revistei *Cetatea culturală*). Expriam, în scrisoare, opinii legate de nefirescul situației, subliniind inclusiv pericolul sporirii influenței prozelitismului neo-protestant, ca urmare a reacției credincioșilor față de înregimentarea politică a unor slujitori ai bisericii. Mai arătam că, în opinia mea, preotul are o singură tribună de la care este chemat să vorbească – amvonul și un singur partid din care să facă parte, al cărui șef de necontestat rămâne Iisus Christos. Am avut bucuria să constat că scrisoarea mea nu a rămas fără ecou. În proxima ședință a Sfântului Sinod, Patriarhul a propus măsuri categorice în această privință. În felul acesta, spre norocul BOR, s-a mai făcut încă un pas important pentru ieșirea BOR de sub controlul, nefiresc, abuziv și illogic, al unor vremelnici trepăduși politici. Am avut, de asemenea, bucuria de a-mi adus și eu contribuția la luarea unei asemenea decizii importante.

Poate că, în timp, dacă destinul va vrea, voi extinde evocarea de azi. Asta și pentru a evoca și alte momente și întâlniri de suflet cu de-acum de pioasă amintire Patriarh Teoctist.

Fie-i țărâna ușoară!

P.S. Decesul Patriarhului Teoctist este, la propriu, o pierdere însemnată pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română și credincioșii ortodocși români de pretutindeni. Poate că cel mai îndreptățit de a-i fi urmat în scaun ar fi fost Mitropolitul Antonie, dacă moartea nu l-ar fi răpit atât de devreme. Nu ca ardelean vorbesc, ci ca unul care vrea, cu adevărat,

binele BOR, cred că Sfântul Sinod va avea înțelepciunea de a face alegerea potrivită. Or, în această privință, cred că se distinge de departe IPSS Bartolomeu, nu numai un teolog strălucit, dar și un literat și cărturar pe care orice popor și l-ar dori să îl aibe. Plus experiența sa internațională, atât de necesară în contextul mutațiilor care se produc și la nivelul relațiilor în sânul Ortodoxiei și pe plan interconfesional. Dumnezeu să dea liniște și armonie Bisericii neamului meu, iar Sfântului Sinod inspirație și înțelepciune!

dr. DAN BRUDAȘCU

Prea Fericitul Teoctist

Ați ajuns, Prea Fericirea Voastră, acolo unde noi toți am dori a ajunge! Când ne va chema EL! Nimicniciile lumești s-au sfârșit! De acum vă veți bucura de liniștea și serenitatea stării lângă bunul nostru Dumnezeu. Aici, pe pământul vremelnic loc al existenței noastre, mulți vă vor huli și mult mai mulți vă vor aminti pentru contribuția adusă la unirea neamului întru înțelegere și prosperitate. Fie ca noul ales al bisericii să ne fie un păstor de nădejde, care să își păstorească turma prin iarba verde și grasă. Prosperitatea neamului.

Așa să ne ajute bunul Dumnezeu.

CONSTANTIN ROȘU PUCU,
Auckland, Noua Zeelanda

„Din pământ suntem și în pământ vom merge...”

Trecerea la cele veșnice a Prea Fericitului Părinte nu trebuie să fie motiv de jale. Din pământ suntem și în pământ vom merge, fiecare la vremea sorocită. Unii în puterea vârstei, alții la adânci bătrâneți, cum s-a întâmplat cu Prea Fericitul Teoctist. Important este ca în timpul vieții noastre pământene să fi ascultat poruncile Tatălui și ale Fiului, lăsând în urma noastră fapte de laudă întru biruința credinței strămoșești, a iubirii de aproape, a iubirii de patrie.

Prea Fericitul Părinte a pus umărul său sfânt și nu a lăsat să cadă biserici pe care Antichristul de la București le-ar fi dorit prăbușite. Tot prin osârdia Prea Fericitului (și nu a gugumanilor care se laudă, încercând să-și atribuie acest merit) a fost posibil dialogul cu Vaticanul, vizita Papei Ioan Paul II la București, prima vizită de acest fel în lungul mile-

niului de când Biserica lui Christos a fost scindată. A fost momentul binecuvântat să se adune două personalități cu o lucidă privire și înțelegere asupra lumii contemporane bolnave de înstrăinare și de necredință. Prea Fericitul Teoctist n-a fost o cârjă lucrătoare pe spinarea clerului ortodox, cum poate că s-ar mai fi convenit câteodată. Prea Fericirea Sa a crezut și a aplicat vechea zicere populară : „*Dumnezeu nu bate cu bățul...*”. Acum la ceasul despărțirii de Patriarhul Sfintei mele Biserici, mă încercă, pe lângă tristețea pe care moartea mi-o aduce în suflet, și dorul după vocea lui blândă, cu un ușor, dulce, accent moldovenesc. Patriarhul Teoctist s-a pogorât lângă înaintașii săi, Întăistătorii Bisericii Ortodoxe Române, spre gloria și trăinicia credinței neamului românesc. Așa sper, fie-mi speranța – a mea și a altor multor milioane de români ortodocși – împlinită de vrednicia și tăria de cuget a celui care va veni să se așeze pe Scaunul Patriarhal .

ION MARIN ALMĂJAN

Dragostea desăvârșită care izgonește frica

Așa după cum spunea un mare român, moartea este o trecere de care să nu ne temem căci prin Mântuitorul avem Dragostea desăvârșită care izgonește frica. Totuși, de dragoste ar trebui să ne temem în sensul să nu avem lucrarea ei prea săracă spre folosul aproapelui. Așa cum spunea Apostolul Pavel, noi putem totul doar prin Isus Hristos Mântuitorul care ne întărește și ne ajută chiar pe apele necazului să umblăm cu privirea ținută spre Dragostea desăvârșită care s-a dăruit spre iertarea păcatelor noastre.

Dumnezeu să odihnească sufletul Preafericitului Patriarh Teoctist!

CORINA-ILEANA CIURAȘ

Fără Păstor

În plină caniculă, ce arde țara de la un capăt la altul, o veste ne-a înghețat pe toți – Preafericitul nostru Patriarh Teoctist a plecat la Domnul. Poate că s-a dus să mijlocească pentru noi, păcătoșii, să primim acea mână răcoroasă și hrănitore pentru trupurile noastre slăbite de eforturile în a găsi calea cea bună și dreaptă spre multasteptata prosperitate, ori pentru sufletele noastre clătinate și confuzionate de multele amăgiri ce vin de peste tot și fără odihnă. Am rămas singuri într-o câmpie arsă și pustie. Ea își cere jertfa, și jertfa s-a oferit pentru mântuirea

noastră. O jertfă măreață, statuară, impunătoare, o jertfă rară, supremă. S-a dus spre locul luminii dumnezeiești întru care a lucrat toată viața. Și de acolo ne va lumina și ne va ocroti și pe noi. Fie-i trupului țărâna țării lui ușoară, iar sufletului drumul limpede și senin spre pacea veșnică și fericită.

VICTORIA MILESCU

Locțiitor al catedrei episcopale din Cezareea Cappadociei

Am citit articolul domnului Carol Hârsan din ziarul *România Liberă* având subtitlul: „*cel mai enigmatic episod din viața fostului cap al Bisericii Ortodoxe*”. Era acel articol probă mult prea stridentă de josnică procedură jurnalistică, pentru ca să fie de noi uitat prea ușor.

Descrierea unui patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, – iar aceasta se întâmpla chiar între ziua decesului și ziua înmormântării sale –, drept un popă hedonist care dansează între crima abjectă și Busuioaca de Bohotin, arată uitarea legilor lui Solon de oamenii deținând putere decizională în redacția ziarului incriminat, precum și de ziaristul Carol Hârsan. Duhul malefic al articolului *Cumpăna Patriarhului* amintește spiritul editorialelor presei din Belgrad controlată de Miloșevici. Cine dorește repetarea tragicului fenomen Vukovar în România?

Valorile comentariilor de aprobare pe forum la articolul din *România liberă* erau atât de agresiv orientate împotriva ortodoxilor, încât literalmente m-au înspăimântat, dar nu pentru viața mea fizică. Vorbesc aici despre teama pe care o produce nestăvilita revărsare a răului în sine prin mijloacele de exprimare electronice, – așa arată în presa română celebra Agora display a lui Baudrillard? –, o exprimare neînfrânată de vreo autoritate morală. Îmi amintesc că unul dintre comentarii suna: „*Nu vom obosi să repetăm, ortodoxia e mama comunismului, și nu invers.*” Parcă era un citat din Raportul Tismăneanu! De altminteri consider că valul actual de intoleranță față de ortodoxism provine chiar din acel „Raport Tismăneanu”.

Bunul patriarh Teoctist este remarcabil mai ales pentru faptul că a reactivat funcția de locțiitor al catedrei episcopale din Cezareea Cappadociei pentru patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Personal consider că această funcție, deținută pe vremuri de Sfântul Ierarh Vasile cel Mare, este mai importantă decât funcția de patriarh al Bisericii Orto-

doxe Române. Sfântul Ierarh Vasile cel Mare face parte dintre filosofi teologi cappadocieni din secolul IV care sunt socotiți a fi Părinții Cei Sfinți ai Bisericii Orientale. Anvergura gândirii Sfântului Ierarh Vasile cel Mare este atât de cuprinzătoare, încât prin comparație Albert Einstein pare un mediocru profesor universitar.

Valorile Bisericii Orientale, apărute de această funcție deținută pe vremuri de Sfântul Ierarh Vasile cel Mare, ne arată că nu este acum prioritate națională ridicarea Catedralei Neamului. Există deja triste exemple. Când rușii au înălțat catedrala neamului lor la Moscova, i-a lovit năpraznic revoluția bolșevică, iar atunci când sîrbii au început a construi catedrala neamului lor în Belgrad, Iugoslavia s-a dezmembrat imediat prin războaie fratricide. Apoi, este mult prea aproape de memoria noastră altă „revoluție” ca să nu fim temători. În fine, Bucureștiul de azi este atât de agresat de construcții, încât o nouă construcție probabil că literalmente este în contradicție chiar cu valorile de echilibru ale bisericii ortodoxe. Cel puțin aceasta este percepția mea asupra Catedralei Neamului. Eu consider că orice bisericuță ortodoxă cu slujba ținută în limba română frumoasă este catedrală a neamului nostru. Apoi, nu există oare catedrala Aghia Sofia la Constantinopol transformată în muzeu și bine conservată prin înțelepciunea omului care a fost primul președinte al Turciei laice, generalul Gazi Kemal Mustafa Atatürk? Musulmanii au realizat o copie arhitecturală după Aghia Sofia, copie chemată Moscheea Albastră. După intrarea Turciei în Uniunea Europeană, România trebuie să sprijine inițiativa grupului de țări ortodoxe (incluzând și Rusia) pentru a construi altă copie după Aghia Sofia la Constantinopol, o copie „albastră” destinată slujbelor ortodoxe.

dr. TITUS FILIPAȘ

Quae sunt Caesaris, Caesar!

Ultima zi a Lunii lui cuptor. S-a stins o candelă? Poate că nu. Ea va arde mocnit în inimile românilor și va pâlpâi încă multă vreme de aici înainte.

Vaiet de clopot tras în dungă vestește românilor trecerea într-o lume mai dreaptă a celui care a fost, vreme de peste două decenii, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române.

3 august 2007 – Zi de doliu național. La Episcopia Râmnicului, ca în fiecare an, vâlcenii comemorau personalitatea unui alt „patriarh” – „Patriarhul de Drăgășani” cum îi spuneau vâlcenii eruditului preot-

istoric și patriot, Dumitru Bălașa. Coincidență? Se spune că nimic nu-întâmplător pe această lume și Cineva, acolo Sus, le potrivește pe toate.

Cu ani în urma, pe atunci sufletul conaționalilor noștri nu apucase să se altereze în măsura în care se află astăzi, regretatul profesor Șerban C. Andronescu, într-unul din eseurile sale, făcea o comparație între spiritul americanului și cel al românului: „*În țara în care trăiesc astăzi, SUA, circulă un adagiu: «niciodată nu-ți lovi adversarul... decât când este la pământ!»*”. Adagiul menționat reflectă mentalitatea machiaveliană a americanului, în comparație cu obiceiul pământului de la noi, aflat sub oblăduirea doctrinei isihaste, de generozitate și iertare, obicei sacru cu câteva generații în urmă. Citând pe unul dintre poeții contemporani, dintre trăsăturile comportamentale care au metamorfozat sufletul românului, cea din versurile care urmează este subliniată fără echivoc:

„...Și din vreme-n vreme, practică barbară /Capul țării noastre cade pentru țară...”

După 1990, românii s-au bulucit să importe, să aducă, bun sau rău, orice provenea din Occident. Am stat în genunchi și din păcate încă nu ne-am ridicat în picioare – pupând încălțările Înaltelor Porți ale contemporaneității; imitam de-a valma sau copiem **ad litteram**. Am importat sărbători păgâne, apucături proaste, doar pentru că veneau „de-afară”. Ne-am pus cercei sau alte „podoabe” în cele mai intime și sensibile părți ale trupului, asemenea vechilor popoare necivilizate, schimonosindu-ne aspectul după „cerințele modei” sau poluându-ne văzul cu „opere de artă avantgardiste” și auzul cu făcături pseudomuzicale de tip hip-hop-rap-carpato-danubiano-pontice sau de import...

Revenind la adagiul citat, structural, românul mileniului trei s-a transformat în mod radical – în bine dar și în rău. Accesul la informație i-a lărgit orizontul, însă spiritul isihast a fost înlocuit cu unul de import, străin firii sale, cu cultul sălbatic al urii, al nebuniei colective și al distrugerii, modelat după legea talionului și supus perceptorilor lui Niccolo Machiavelli.

Obișnuit să se adapteze vicisitudinilor conjuncturale, după 1990, mult mai mult decât în trecut, două reguli s-au dovedit a fi predominante și de mare actualitate în viața românilor: „**Calomniez, calomniez, il en restera toujours quelque chose**” și rezultanta sa „**Divide et impera**”.

Conformându-se unor comenzi direcționate, jurnaliștii de conjunctură, „elitele” intelectualicești sau politicieniști de trei parale nu s-au sfiit, nici când patriarhul Teoctist trăia, să facă risipă de vopsea neagră, însă absența unor argumente susținătoare și convingătoare i-a obligat să se mulțumească doar cu bârfa. Din păcate însă, nici nu apucase bine

să închidă ochii P.F. Teoctist, că haite întregi de șacali s-au năpustit, mușcând din trupu-i pământean, încă nerăcit. Hârdaie cu lături au fost aruncate asupra celui plecat dintre noi și în neputință de a riposta, adevărind „adaptarea” hulitorilor la adagiul american menționat de Șerban C. Andronescu. Ceilalți continuă să ragă, solitari sau în cor, aria calomniei.

Intoxicați și otrăviți din belșug cu virusul dezinformării, alimentați continuu cu „dezvăluiri senzaționale” fabricate în laboratoare specializate, „*Divide et impera*” își dovedește valabilitatea și de această dată; românii nu știu ce să mai creadă, divizându-se în două tabere adverse.

Inevitabil, lupta pentru succesorat i-a luat pe nepregătite pe mulți dintre „pretendenții” la scaunul patriarhal, prin comparație cu dispariția papei Ioan Paul al II-lea, în cazul căruia situația a fost mult diferită, luând în considerare evoluția stării de sănătate a acestuia din urmă. (Din păcate, se pare că succesorul său are alte planuri decât să aducă pacea în lume)...

Revenind la P.F. Teoctist, dar și la P.F. Justinian Marina, ambii huliți ca „Patriarhi roșii”, aș dori să-i văd, ipotetic, pe toți delatorii – unii prea tineri pentru a-și aminti condițiile anilor postbelici, iar alții netrecuți chiar de vârsta majoratului – în postura delicată a celui ce este nevoit să ia decizii, uneori cu urmări imprevizibile, într-un mediu extrem de ostil și împrăjări pe măsură.

Nu voi întreba: „*Cine aruncă primul piatra?*” Au aruncat deja prea mulți; însă voi întreba: „*Sunt ei îndreptățiți să facă judecăți de valoare?*”

Pentru că nu mă consider un foarte bun creștin – mea culpa – nu voi spune: „*Iartă-i, Doamne că un știu ce fac!*”, ci „**Răsplătește-i, Doamne după gândul și faptele lor!**”

6 august 2007

ION MĂLDĂRESCU

România este la răscruce

Le mulțumesc celor care mă țin la curent cu evenimentele majore. Ca acum: moartea Preafericitului Patriarh Teoctist. L-am întâlnit la începutul anilor '90 de două ori și de fiecare dată era bine dispus, plin de umor și înțelegere pentru cei din jur. Preafericitul ne-a primit în 1992 pe noi, „fii risipitori” de pe alte meleaguri, a tăiat vițelul cel gras și a fost foarte generos cu noi, un mic grup de privilegiați. Cu mine în special, pentru că s-a interesat *ce și cum* e cu mine. Am o poză în care Preafericitul se uită răbdător la mine, iar eu sunt evident încă nesigur de revenirea

la normalitate. Dar cum se vede, *fugit irreparabile tempus...* După cum scrie și Artur Silvestri („România a rămas fără Păstor”), România este la răscruce... Să ne rugăm pentru cel ce ne-a părăsit și pentru noul Patriarh.

prof. dr. VIOREL ROMAN, Germania

Un ostaș al Domnului s-a înălțat la Ceruri

Luni, 30 iulie, la început de săptămână, s-a mutat întru cele veșnice ÎNTÂISTĂTORUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE, PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST. Păstorul tuturor românilor stă acum de vorbă cu Dumnezeu, în Împărăția Cerurilor.

Vestea că Părintele Patriarh Teoctist nu mai este printre noi s-a întins cu viteza fulgerului. Cred că nu este român creștin, din țară și dincolo de frunariile ei, care să nu fi rămas, la aflarea veștii, înmărmurit de durere. Nu-mi venea să cred că OMUL acela senin și drept ca un brad, sfântos ca un înțelept din poveste, cu care am avut ocazia, în câteva rânduri, să stau de vorbă, ca de la tată la fiu, s-a stins într-o clipită, ca o lumânare: o moarte de ostaș al Domnului.

Patriarhul Teoctist rămâne în istorie, peste secole și milenii, ca unul dintre întemeietorii ecumenismului. În octombrie 1992, pentru prima oară după mai bine de nouă secole de la Marea Schismă, în Italia, la Prato, a avut loc o întâlnire ecumenică, unde a participat o delegație mixtă din România: ortodoxă, unită și catolică de rit latin. Primind delegația, Suveranul Pontif Papa Ioan Paul al II-lea a spus: *„Urez ca un dialog fructuos și senin să se dezvolte între Biserica Ortodoxă și Biserica Catholică în România, pentru a rezolva problemele puse și încă deschise, după o jumătate de secol (perioada comunistă – n. n.) de persecuții tragice împotriva creștinilor. Crediința creștină a putut să supraviețuiască în România cu toate restricțiile foarte grave și datorită sângelui vărsat de un mare număr de martiri. Dialogul ar putea să ne facă să înaintăm spre deplina unitate pe care Domnul o dorește pentru ucenicii Săi.”*

Peste șapte ani, răspunzând invitației Patriarhului Teoctist, Sfântul Părinte Ioan Paul al II-lea făcea o vizită istorică la București. Era pentru prima dată, după aproape un mileniu, când un Suveran Pontif vizita o țară majoritar ortodoxă. Cei doi înalți prelați au întărit îndemnul la unitatea creștinilor catolici și ortodocși și, mai mult, au luat parte la rugăciuni comune în Catedrala Patriarhală și au asistat, în ziua de 9 mai 1999, la Sfânta Liturghie săvârșită în aer liber, în Piața Unirii, de către

membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Prea Fericitul Patriarh Teoctist și Papa Ioan Paul al II-lea au rostit discursuri și au făcut schimb de daruri, câte un Sfânt potir, simbol al necesității refacerii unității creștine și a posibilei împărțășiri din același potir.

Cu prilejul vizitei de răspuns a Patriarhului Teoctist la Vatican, în octombrie 2002, cei doi capi de Biserică au semnat o declarație comună prin care îndeamnă la unitatea creștinilor, acesta fiind primul act încheiat vreodată de un Patriarh ortodox și un Suveran Pontif, în care se specifică – lucru foarte important – că *„unitatea tuturor ucenicilor lui Hristos este o cale ireversibilă, pentru care nu există alternativă. Este calea bisericii lui Hristos.”* Scopul și dorința arzătoare a fiecărui creștin o constituie, astăzi, comuniunea plenară, care nu este absorbire, ci comuniune în adevăr și dragoste. Într-o Europă tot mai aproape de a deveni o Mare Familie, deschisă culturii și spiritualității tuturor țărilor unite, misiunea Bisericii în această lume nouă trebuie să fie, la rândul ei, deschisă.

Vor trece ani, alte și alte evenimente de rezonanță istorică se vor încrusta în răbojul timpului românesc, alte și alte personalități exponențiale ale lumii și ale veacurilor, aleși ai istoriei și ctitori ai ei își vor purta pașii pe pământul nostru. Dar vizita în România a Papei Ioan Paul al II-lea și cea a Patriarhului Teoctist la Vatican, ambele deschizătoare de drumuri noi, ambele cu neasemuită încărcătură de har și Duh Sfânt, vor rămâne dăltuite în inimile noastre cu o strălucire fără egal, mândri că am fost contemporani cu asemenea prelați luminați. Îl vom păstra mereu viu în sufletele noastre pe Părintele Patriarh Teoctist. Dumnezeu îl are în paza Sa pentru tot ce a făcut bine și a înfăptuit întru dăinuirea credinței noastre străbune.

IOAN BARBU, scriitor, director general al ziarului „Curierul de Vâlcea“

Mă fascina chipul Lui luminos, de care vorbește toată lumea

L-am văzut pe Prea Fericitul Teoctist de multe ori la televizor și i-am ascultat „Cuvintele de învățătură”. Mă fascina chipul Lui luminos, de care vorbește toată lumea, și mă captiva blândețea cu care se adresa. M-am aflat de două ori în preajma Sa și îmi permit să evoc aceste „întâmplări” (una fericită și alta tristă).

...Era pe 26 octombrie 1995, când Prea Fericitul Teoctist i s-a conferit titlul de *doctor honoris causa* al Universității din București. În

fața Senatului Universității, PF Teoctist a susținut prelegerea cu titlul „Biserica și Cultura”, punând în lumină legătura indisolubilă, în istoria neamului, dintre credință și cultură. Ce cuvântare era mai potrivită, în momentele acelea, când se afla în fața unor intelectuali? N-a ezitat să vorbească despre „*confruntarea dintre biserică și știință, dintre credință și rezultatele cercetării științifice care au existat*”. „*Situația aceasta decurge din cei 45 de ani de comunism. O bună parte din intelectuali s-a îndepărtat de valori, mai ales că ne-am aflat sub un ateism militant. Este, deci, de mare însemnătate să refacem această legătură, să o reluăm, fiindcă ea există, chiar dacă nu s-a manifestat explicit: nu există credință fără cultură și nu există cultură fără credință!*” – spunea PF Teoctist.

Prea Fericitul Teoctist a mai vorbit atunci despre marii creatori ai neamului, care sunt exponenți ai sufletului și cugetului românesc, că aceștia sunt „coloane de lumină ale culturii și credinței neamului nostru”.

Cea de-a doua „întâmplare” este una a unui moment de mare tristețe și adâncă durere. În anul 2000, sâmbătă, pe 20 mai, aveau loc funeraliile IPS Nestor, Mitropolitul Olteniei, la Catedrala Mitropolitană Sf. Dumitru din Craiova. Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în fruntea membrilor Sfântului Sinod al BOR, a participat și a condus funeraliile IPS Nestor. Au fost peste două mii de dreptcredincioși care s-au perindat prin fața catafalcului, uimiți de graba cu care IPS Nestor a plecat Dincolo, pentru a-și lua rămas-bun. După slujba de înmormântare, PF Teoctist a găsit „resurse pentru exclusivitate”: „*Dumnezeu a hărăzit altfel după cum ne-am fi așteptat... Dată fiind diferența de vârstă, ar fi fost normal ca Dânsul să ia parte la funeraliile mele, iar nu eu la ale Sale...*” Atunci (în 2000), IPS Nestor avea 73 de ani, iar PF Teoctist – 85 de ani.

Acum, la două zile de la înmormântarea PF Teoctist și la peste șapte ani de la înmormântarea IPS Nestor, îmi pun, și vă pun întrebarea: **cum se face că ambii au decedat în spital? Au plecat pe picioarele lor și s-au întors... în coșciuge.** Ce fel de medici avem în țara asta? Se spune că PF Teoctist avea 92 de ani, adică... era bătrân. Și ce dacă era bătrân... trebuia să-l omoare un oarecare Sinescu de la Spitalul Fundeni (iar pe IPS Nestor – un oarecare Bătăiosu de la Spitalul Județean Dolj)? Acum înțeleg de ce președintele și prim-ministrul României nu și-au lăsat viețile pe mâinile medicilor români.

05.08.2007

DOINA DRĂGUȚ

Patriarhul Teoctist văzut din America

Moartea Patriarhului a lăsat în durere pentru o seamă de credincioși iar pe alții i-a lăsat indiferenți, ca să nu ne mirăm prea mult, că pe unii i-a bucurat. Este aproape firesc (și nefiresc pentru creștini) asemenea sentimente contrare. Dar dacă te gândești la societatea (nefiresc) de „pestrită” în care suntem nevoiți ca să trăim, nu ne mai poate mira nimic. Ceea ce creează mirare totuși este faptul că se uită repede un des citat din Sf. Scriptură care ne amintește tuturor că suntem trecători pe acest tărâm și ne vom prezenta, și noi într-o zi, în fața Dreptului Judecător pentru a ne „încasa” plata pe care o merităm, bună sau rea, după cum ne-am pregătit-o de acum. Iar cel ce este nevinovat în fața lui Dumnezeu, „poate arunca primul piatra” ne spune Sf. Scriptură. Și cum nevinovat a fost găsit atunci de demult și acuma întotdeauna singur Domnul nostru Iisus Hristos, oare cu ce drept ne substituim Celui Drept să aruncăm cu pietre atunci când nu este cazul și cu atât mai mult în cineva care nu mai este ca să poată răspunde? Este ușor să Vă imaginați cele ce vreau să mărturisesc.

Cu acest trist și neașteptat eveniment al morții Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române au apărut o sumedenie de articole în presa din România și de aiurea în care, în general, oameni cu bun simț, își exprimau regretul, cum era și firesc pentru această, la urma urmei, grea pierdere. Alții însă, fără nici un fel de menajamente sau poate cumva o vagă idee, ivită printre rânduri, că se poate, din întâmplare, să nu cunoască **întregul adevăr** asupra unui om plecat prea repede sau prea târziu din această viață. Este doar apanajul lui Hristos să cunoască întregul adevăr despre toți. Și dacă va avea nevoie de ajutorul lui AB, l-o va cere negreșit. Dar dați-mi voie să mă îndoiesc. Și atunci de ce atâta înverșunare la unii, să-l catalogheze în vreo unitate securistică sau legionară numai de ei știută. A fost Dl. AB coleg de celulă comunistă sau cuib legionar cu răposatul Patriarh? A cercetat el toate informațiile care există, toate arhivele împrăștiate prin lume, toate mărturiile răzlețe despre personalitatea celui în cauză? NU. Și atunci de unde tonul atât de categoric – de parcă nimic nu s-ar mai putea adăuga la cele ce a binevoit să pună el pe hârtie? Iar ziarul, ca și oricare ziar, îi lansează aberațiile împrășcând cu noroi pe Patriarh - fiindcă acuma este vorba de moartea lui – și pe oricine se ivește la orizont și asupra căruia vrea să-și verse, cu sete proletară, năduful și noroiul gândurilor sale.

Dragă Domnule AB și dragi frați români de pretutindeni. Nu am competența necesară și nici Patriarhul Teoctist nu are nevoie de serviciile mele, nici ca avocat nici ca apărător al memoriei sale. Istoria este mai dreaptă decât ne imaginăm și va spune adevărul și despre el și despre noi toți. Că Patriarhul o fi greșit cumva cu ceva, cândva, nu este nici o îndoială. A avut el vreodată pretenția că tot ceea ce a făcut, a fost perfect? A susținut el undeva, cândva, că a fost fără de greșală? Însă a apărut, prin bunătatea lui, pe oricine era sau se considera nedreptățit și a încercat, într-un fel sau altul, să ajute.

Dar oameni buni, trebuie să existe un minim bun simț și un minim echilibru în tot ceea ce afirmăm. Mai ales în scris. Se vede extrem de urât de aici, din America, și de ori unde din lume ne-am afla, atotștiința afișată ostentativ, fără o minimă undă de îndoială că poate totuși nu știm chiar totul în lumea asta și altcineva poate adăuga ceva,...cândva. Astfel, ne facem ușor de râsul lumii!

Aș mai vrea să vă mărturisesc o scurtă istorioară povestită mie de regretatul Părinte Gh. Calciu Dumitreasa. A fost deseori în România după '89 și dragostea sa nețărmurită pentru Neamul Românesc nu se pune la îndoială nici o clipă. Și nu cunosc pe cineva să fi dorit cu mai multă ardoare împăcarea Exilului cu Țara prin Biserică mai mult decât el. Atunci când a fost acuzat de organele „patriotice” nimeni nu i-a luat apărarea. L-au închis; și unii oameni ai Bisericii au pactizat cu închizitorii și l-au condamnat. Cert este că el a fost în Țara de atâtea ori și pentru ca să-i ierte. Și i-a iertat din tot sufletul și cu adâncă sa dragoste pentru aproapele. Așa a procedat și cu Patriarhul Teoctist. Și a acceptat să slujească cu el și cu ceilalți. Desigur, s-au găsit unii, reci la inimă și mai ales neștiutori în cele canonice dar autoconsiderați atotștiutori, ca să-l lovească sentimental, să-l condamne zicând, în șoaptă sau prin gazete: *„că nu ar fi trebuit să slujească în sobor cu Patriarhul, să-i ierte și așa mai departe. Și știți ce a răspuns Părintele Calciu. „Acuma sunt fericit că am fost în stare să-i iert din toată inima pe cei care m-au condamnat atunci. Nu este mai mare bucurie duhovnicească decât iertarea.”* Iată, exemple avem destule dacă cumva suntem nedumeriți în vre-o acțiune. Iar învățăturile primite le avem de la adevărați mărturisitori, adevărați martiri pentru Hristos și Neam. Le urmăm? Cine poate arunca primul piatra?

Pr. GH. NAGHI, SUA

Istoria ne va rezerva revelații neașteptate

Dumnezeu să-l odihnească, iar noi să-l așezăm în galeria marilor români! L-am admirat constant, încă de la înscăunare, apreciindu-i luările de poziții, am suferit din cauza atacurilor mizere la care a fost supus, ca păstor de turmă. Prin organizarea vizitei Papei Ioan Paul al II-lea, patriarhul s-a poziționat temporar egalul celei mai mari personalități a sec.XX, cu efecte benefice pentru români.

A fost un om blajin și extraordinar de modest și discret, istoria rezervându-ne cred revelații neașteptate... Acum vor urma panegirice, chiar din partea dușmanilor credinței și, poate similar ca la moartea lui Coposu, să urmeze un reviriment și chiar materializarea Catedralei Neamului...

DAN GHELASE

Fericirile Patriarhului Teoctist

Bunul Dumnezeu a rânduit să fiu martor direct sau indirect la câteva momente de grație din viața Patriarhului Teoctist. Momente în care mi s-a părut că și-a atins deplinătatea numelui său ierarhic – acela de Prea Fericit.

Primul moment l-am urmărit în direct pe micul ecran, într-o transmisie de la Roma. A fost momentul rostirii *Crezului* în limba română, după tipiconul originar, împreună cu Papa Ioan Paul al doilea. Atunci slavonul Papă s-a făcut a se poticni la pasajul delicat al purcederii Duhului Sfânt iar orientul nostru Patriarh l-a călăuzit, ca pe un copil, în văzul întregii lumi, pe Calea cea Dreaptă.

A fost ca și cum, pentru câteva clipe, *Infaibilul* Papă și-ar fi depus la picioarele Ortodoxiei Române „toate cele trei coroane puse una peste alta”. A fost ca și cum, atunci, Papa s-ar fi ușurat de o povară prea grea!

La terminarea slujbei, l-am văzut pe Patriarhul Teoctist plutind pe treptele podiumului, cuprins de-o indescritibilă **fericire divină**. Atunci mi-am spus întru sine: *„Părinte, ți-ai câștigat cununa de sfânt! Ai croit o punte, ai plantat un stindard”*.

La celelalte momente am participat personal. A fost, mai întâi, hramul Mănăstirii Vorona – Botoșani, la 8 septembrie 2005, Nașterea Maicii Domnului și proclamarea canonizării Sfântului Cuvios Onufrie de la Sihăstria Voronei. Cuviosul Onufrie, sfântul din măr, care face minuni

tainice, (inclusiv în familia subsemnatului) este Sfântul care a vegheat înmugurirea monahală a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, acolo, în locul retras al Sihăstriei Voronei.

A fost o zi de basm, în care albastrul divin al Cerului, atât de îndrăgît de Părintele Patriarh, s-a revărsat în veșmintele Prea Fericirii Sale și asupra întregii creștinătăți adunate în curtea Mănăstirii Vorona. În fața lui Dumnezeu, a raclei de argint a Cuviosului Onufrie, a mulțimii de arhierii și a miilor de credincioși Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a ridicat Sfintele Daruri cuprins de o **tulburătoare fericire divino-umană**. Le-a ridicat având mâinile împletite cu cele ale Înalt Prea Sfințitului Părinte Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, într-o profundă și vizionară comuniune arhierescă. A fost un moment din care m-am înfruptat și eu cu nevrednicie. Atunci când privirea vulturească și gestul bine precizat al Prea Fericitului Părinte m-a capturat din mulțime și m-a adus către dânsul, pe când eu nici nu înțelegeam ce se întâmplă cu mine. Am putut astfel să-i sărut mâna, ca un lujer de floare și să mă așez alături, preț de câteva clipe, în fulgerări de blitzuri și priviri de mulțimi.

Și a mai fost revărsarea unor alte momente pe care aș îndrăzni să le numesc clipe de **fericire umană**. Au fost Zilele Sfinților Botoșăneni, Onufrie de la Sihăstria Voronei și Ioan Iacob Românul ce-și odihnește trupul neputrezit la Hozeva. Manifestări inițiate cu strălucită clarviziune de Î.P.S. Părinte Mitropolit Daniel.

Pelerinajul la Sihăstria Voronei. Întâlnirile cu rudeniile de la Tocileni, neam de păstori, oameni aspri și iuți, dar iubitori de Hristos. Care spun, glumind, că Prea Fericitul a fugit la mănăstire de teama tatălui său, fiindcă a pierdut o oaie. Și că, până la urmă, a găsit o turmă întregă. Pelerinajul la mormintele părinților din cimitirul din sat, ca un fiu iubitor și neuitător. Inaugurarea școlii din Tocileni, care îi poartă numele. Acordări de distincții. Discursuri ale oficialităților. Un cuvânt al Prea Fericirii Sale către consăteni, presărat cu glume și cu amintiri, care el însuși ar putea să constituie o carte. Agapa arhierescă,, în care Părintele Patriarh s-a arătat un desăvârșit comesean... Momente de relaxare cu cântece populare și jocuri pe roluri. Flori, copii, mulți copii, mângâiați pe creștet și binecuvântați.

Și deasupra tuturor: bisericile! Străvechea ctitorie ștefaniană de la Popăuți cu picturi unice, ascunse sub straturi de fum și năvală. Biserica din Victoria Tocileni, ctitorie a Prea Fericirii Sale, ridicată cu stră-

danii, precauții și riscuri nenumărate, înainte de 1989. Biserică în care și-a tăinuit criptă de rezervă, pentru orice eventualitate... Sau bisericuța veche din Tocileni, în care Prea Fericirea Sa a fost botezat!

Intrând ca om în aceste biserici, nu ca preot slujitor, cu atât mai puțin ca Arhiepiscop, am observat că Părintele Patriarh se lasă pătruns, cu ochii larg deschiși, până în adâncul sufletului, de Puterea divină, în toată măreția Sa, cutremurat de **o fericire supusă**, ca orice muritor.

Aceeași fericire supusă cred că l-a însoțit pe Patriarhul Teoctist până în ultimele clipe ale vieții. Așa cum Mielul merge la jertfire plin de fericire pentru păcatele noastre cele neostoite.

Un sfârșit demn și hotărât. Un sfârșit care cred că a fost orânduț de Sus, spre comparație cu agonia nesfârșită și îndelung mediatizată a colegului de Eden al Prea Fericirii Sale, Papa Ioan Paul al doilea.

Într-un cuvânt emoționant, la slujba de pomenire de la Botoșani, Părintele Protopop Lucian Leonte a spus, în lacrimile întregii asistențe, că cerul și-a dezlegat băierile ploilor, de îndată de sufletul neprihănit al Patriarhului Teoctist s-a ridicat la Ceruri.

Eu cred că acesta e numai începutul fericirii noastre!

RADU CĂJVĂNEANU

Răbdarea cu totul exemplară

Pentru o clipă ne-am simțit mai săraci, mai goi de noi înșine, puțin nedumeriți, întristați... Trebuia să ne amintim de David care spunea că viața omului e de 70 de ani, de vrea Domnul, 80; ce este peste 80, osteneală și chin. Păstorului nostru i-a fost îngăduit să fie cu noi peste 90 de ani și pentru asta trebuie să-i mulțumim lui Dumnezeu, care acum l-a chemat la El. Îl vom însoți, după datină, cu rugăciunile noastre și atunci nu ne vom mai simți nici mai săraci și nici mai goi de noi înșine. Apoi se va ruga pentru noi, cum a făcut-o și când era cu noi și, împreună ruga, vom zidi Biserica Mânturii Neamului. Poate una dintre „lecțiile” pe care le-am deprins de la Prea Fericirea Sa a fost, dimpreună cu smerenia, **răbdarea cu totul exemplară**. Nu spunea un scriitor că românii sunt într-o stare „iovită”? Când se va scrie o istorie adevărată a acelor ani, și se va scrie, atunci se vor afla mai multe și fi-va ceasul când cei care s-au pripit să-l judece după cine știe ce informații să-și ceară iertare.

Dar, oricum, moartea pe noi nu ne poate desparte; spunea țărănul român că cei care pleacă se duc „dincolo” (cât de frumos tâlcuiește

Mircea Vulcănescu aceste cuvinte!]), undeva în vecinătatea noastră și rugăciunea ne readuce împreună. Și e nevoie de multă rugăciune și de mult post ca să ne putem elibera de „răul” acestor vremi. Da, da, rugăciune și post în taină, pentru că știm, altfel, că *ceea ce omul descoperă, Dumnezeu acoperă și ceea ce omul descoperă, Dumnezeu acoperă*. Și ce poate fi mai minunat decât rugăciunea în care simți și te simți în acea nesfârșită iubire în care nu te pierzi ci te regăsești pe tine în măsura în care te împărtășești cu toți cei dragi. Așa că Părintele Patriarh fi-va mereu cu noi în rugăciune, la care ne îndemna mereu (ca și Părintele Stăniloae, care ne repeta: *să ne rugăm*) și atunci tristețea se preschimbă în pace și liniște divină.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

ELENA SOLUNCA

Patrie – Patriarh!

DOAMNE, ce-i puntea aceasta de AER, dintre Numele Patriei și Numele Lui?!

Numele PATRIARHULUI! Iertată să-mi fie întrebarea, dar odată aștept un răspuns ! Timp de zece ani a fost și Episcopul nostru, al Aradului, Ienopolei, Hălmagiului și Hunedoarei. A păstorit aici și a păstorit bine! Amintirile Prea Fericirii Sale sunt încă vii, pretutindenea! S-a dus acum să se odihnească puțin, acolo, unde se „ne-odihnesc” îngerii... Și nu a plecat de pe vatra acestui Dor netradus, decât la chemarea Celui ce l-a trimis aici, printre noi, pe pământ, în pânțele Maicii Sale, în urmă cu 92 de ani...

La 07 aprilie, 2003, la nouă ani după primirea delegației comunei Șagu, din județul Arad, la Patriarhie, delegație care purta rugămintea tuturor locuitorilor ei de a participa la sfințirea Bisericii Ortodoxe, (participare onorată de Domnia Sa, la 14 Octombrie 1994, de Sărbătoarea *Sfintei Parascheva*, sărbătoare la care ținea atât de mult!), îi scria, pe o carte poștală, autorului acestor gânduri, următoarele cuvinte: *„Vă mulțumim pentru cărțile pe care ați avut amabilitatea să ni le trimiteți și pentru frumoasa dvs. scrisoare. Rugând pe Bunul și Milostivul Dumnezeu să Vă binecuvânteze viața și strădaniile duhovnicești și cărturărești. Cu părintească dragoste și binecuvântare, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române”,* înscrisuri care poartă semnătura Preafericitului Părinte!

Auzind, atunci, la 04 octombrie 1994, că suntem arădeni, a oprit în loc ceasornicul vremii Sale, al tuturor audiențelor și a stat de vorbă cu noi timp nemăsurat! Doamne, câtă blândețe în glas, câtă Lumină, ne-mărturisită de-ajuns, pe chipul acestui Patriarh! Pe chipul acestui OM! Mi-a dăruit, în clipele acelea, „Cu binecuvântări”, Vol. I, *Slujind altarul străbun*, apărut la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992.

Acum, când lespedeaa amintirii Sale e umedă încă de lacrimile noastre, vin în genunchi și mă rog, asemenea tuturor drept-credincioșilor neamului meu, viețuitori la poalele acestui Munte: *„DOAMNE, nu ne lăsa orfani și dă-ne cărări vrednice să putem urca această Golgotă a neamului nostru! Dă-ne un vrednic Păstor, pe măsura vremii noastre!...”*

NICOLAE NICOARĂ-HORIA

Moartea Patriarhului

30 Iulie

În această lună, în ziua a treizecea, pomenirea Sfinților Apostoli Sila, Silvan, Crescent, Epenetos și Andronic. Trecerea la cele veșnice a Preafericitului Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Este știrea de ultimă oră care ne face cu o moarte mai înțelepți cu o zi. În curând, scoaterea sfintelor daruri se înmulțește cu încă un nume. Pentru o vreme – „Evanghelii cu fața în jos”. Noi, cei rămași, ne vom adăuga un nume la rugăciunile noastre. Gânduri pioase într-o clipă de tăcere.

*

Sunt oameni pe care ni-l dă Dumnezeu să aflăm că singurătatea pe pământ este doar a celor care o caută și o doresc cu adevărat. În aceste clipe gândul pe care-l scriu este poate cel mai curat și plin de speranță. Subliniez că nu este un gând trist. Asemenea oameni, cum a fost Preafericirea Sa Teoctist Arăpașu, patriarhul de peste 20 de ani al românilor, nu mor decât decât o clipă și de aceea nu sunt trist. Sunt doar adânc îngândurat. Cei ce vor urma să ne păstorească simt același lucru acum? Aș dori să fie siguri că doar o vreme vom fi triști, dilematici, dar cumiți. Se pune în dilemă temeinicia și continuitatea. Credința nu se discută și nu se întrerupe.

Cuvintele mamei: *„despre Dumnezeu nu întrebi și nu discuți. Crezi, te rogi și taci.”*

Ceea ce mi se întâmplă acum când păstorul pleacă, acum când acolo unde merge va duce mesajul de iubire și credință în Dumnezeu.

Mă tulbură doar o întâmplare care se leagă de numele și fapta Preafericitului. Am avut la școala de cooperatie din Buzău o elevă, Marinela Arăpașu, strănepoata preasfinției Sale. Mama ei s-a întors de la București și adorit să vorbească și cu profesorul diriginte. Purtam o căciulă rusească, destul de nepotrivită pentru un profesor. Cu o bunăcuviință și credință ce rar am întâlnit, mi-a spus acest lucru, a căutat în ganta ce ținea în mână, a scos o frumoasă căciulă de astrahan pe care mi-a dăruit-o. Am vrut s-o refuz, am cerut să i-o plătesc.

A rostit doar atât: „Am cusut căciula pentru Preafericirea Sa Teocrist Arăpașu, ruda noastră și nu i s-a potrivit. Mi-a spus s-o dăruiesc cui vreau eu.” Am rămas fără replică, o am și acum, e unul din lucrurile la care țin mult. Ce întâmplare și ce semnificație capătă această faptă pe care o povestesc acum, când omul Teocrist Arăpașu pornește în marea călătorie? Câte vor mai fi întâmplările pe care acest mare păstor al credinței noastre le lasă în urmă? Ce simt acum cei care au fost priviți de aproape, ce care i s-au mărturisit? Dar cei pe care i-a mângâiat pe creștet și le-a dat binecuvântarea?

Iată întrebări într-o clipă care trebuie să fie luminoasă, pentru a putea privi cu claritate și bucurie înainte.

Istoria se oprește o clipă, de vineri pornește mai departe. Românii au încă o cale deschisă de cei care nu mor niciodată.

Primește Doamne rugăciunea mea și pe binecredinciosul tău Teocrist Arăpașu, păstorul nostru pornit către tine.

*

Semnele pe care le-am primit prin ultimele mesaje de la profesorul Artur Silvestri au pentru mine o substanță pe care o consider oarecum ezoterică.

Sunt departe de cunoașterea luptelor din sferile înalte ale puterii. Tot ce pot face este să mulțumesc pentru încrederea de a primi aceste mesaje care mă emoționează și mă pun pe gânduri.

Și mă mai îndeamnă să mă rog. Fie ca bunul Dumnezeu să aleagă pentru poporul nostru soluția cea mai bună, să continuăm să existăm ca națiune cu bunele și cu relele noastre, Dar mai ales cu credința noastră, pe care o avem ca darul cel mai de preț.

Cuvintele tatălui meu, pe care l-am auzit de multe ori „*Poți să-ți pierzi o mână, un picior, un ochi, poți să pierzi caii, căruța, orice, dar*

să nu-ți pierzi credința” mă întăresc acum în credința că vom alege bine și vom urma calea ce NE este destinată în istorie.

Găsesc sprijin și în ceea ce am citit chiar aseară în cartea profesorului Artur Silvestri SEMNE ȘI PECETI la pag. 30, 31: *Astfel putem zice că a fi țaran nu este a fi primitiv, ci a fi civilizată în raport armonicos cu geografia sedentarității...*

Sunt țaran ca și Preafericitul care urmează calea și semnele Celui ce l-a destinat să fie MARELE păstor, al cincilea după coagularea noastră prin credință și cultură de tip autohton și universal.

Scrierea acestor rânduri mi-a trezit în MEMORIA CA UN CONCERT BAROC o amintire de acum câțiva ani când eram prima oară cu familia și Ioana, nepoțica mea din China, la Muzeul Satului. Avea trei anișori, vârsta la care a plecat departe destinată să vorbească limba chineză a celor mai vechi semne rămase pe pământ. Chiar pe prima alee de la intrare am zărit o casă din Rușețu, județul Buzău, comună aflată la 20 de km de satul meu. M-a șocat asemănarea casei cu aceea a bunicului meu Ghiță Tache; am intrat pe poartă și am început să strig pe stăpânii casei în engleză, apoi în română.

Tăcerea ce a urmat a fost zdrobitoare pentru sufletul meu. A fost o clipă care m-a transferat în copilărie, în neant, în nimic, poate și în dorința de a transfigura strigătul și căutarea prin cărțile scrise mai târziu. Se naștea în clipa aceea CASA DIN VIS și trilogia RĂTĂCIREA ce voi definitiva în această vară. Am izbucnit într-un plâns pe care nu l-am putut stăpâni mai bine de o oră. Mă opream și porneam din nou. Am scăldat în lacrimi amintiri atât de dragi mie, m-am legat de chemarea din adâncuri a unei culturi și a unui neam căruia îi aparțin, așa cum lacrima aparține ochiului în care se formează.

O lacrimă în această zi pentru PĂSTORUL care pleacă azi spre a intra pe Poarta Mare a trecerii **DINCOLO** într-o altă ordine, aceea a **jocului elementelor (L. Blaga)**.

Noi rămânem încă o vreme să mai trebăluim prin curțile noastre, să NE îngrijim vitele cum atât de adânc vorbea unul din nepoții PATRIARHULUI, care n-a avut bani să vină să-și IA rămas bun de la Omul Mare ieșit din familia lui de țărani.

Rămânem să NE încredem mai mult unii în alții și să respectăm pe cei aleși de Dumnezeu să NE stea în frunte.

AUREL ANGHEL

Coliva de acasă

În biserica „Sfântul Vasile cel Mare“, nou construită – și încă nu de tot terminată – din curtea Spitalului Județean „Mavromati“ din Botoșani lumea a învățat să vie tot mai cu drag să-l asculte pe părintele Petru Chirvase, cel ce prin osândia sa a făcut cu încetul tot ce trebuia făcut pentru ca această biserică să capete întrupare. E un preot tânăr, luminos și frumos în sens oarecum eminescian (poate de aceea a și slujit o vreme la Ipotești!), un pic cam palid de la încercarea îndelungată a unei boli grele ce l-a mușcat dar apoi l-a iertat, poate și datorită marii sale osândii bisericești.

În aceasta duminică enoriașii veniți la slujba obișnuită rămân mai mult în biserică fiindcă e un moment deosebit: se ține o slujbă de pomenire în memoria Prea Fericitului Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, abia trecut la cele veșnice și întru grija și căldura țărâni strămoșești. Preotul face cele de cuviință și lumea ascultă cu evlavie discretă, fără nimic din pompa mediatică a marilor slujbe din Capitală. Aici nu filmează nimeni, nu vine nimeni să facă reportaje și dări de seamă asupra cantității de pietate și durere pe care o manifestă participanții. Oamenii ar fi putut pleca acasă după încheierea slujbei duminicale. Dar au rămas în continuare și la pomenirea ce a urmat.

În mijlocul bisericii, pe o masă, stă portretul îndoliat al patriarhului și alături – o mare colivă de grâu din cele obișnuite la toate înmormântările și pomenirile de aici, din Moldova. Preotul cântă «Veșnica pomenire» iar rudele cu basmale negre se apropie și ridică masa și o clatină ritmic după ritualul străbun. Oamenii din biserică se apropie cu toții fără să le spună nimeni și-și pun mâinile unul pe spatele celui din față sa până la cel care susține și leagănă cu mâinile sale masa cu pomenirea celui plecat la ceruri. În acest fel masa cu colivă e legănată, de fapt, de toată lumea din biserică care devin cu toții astfel rude celui adormit. E ca într-o mare familie unde rudele și cei ce l-au cunoscut pe acesta fac acest gest ritualic cu seriozitate și concentrare, cu sentimentul – poate neconștientizat – al unei comuniuni, al unei comunități care se adună în jurul unuia plecat dintre ei spre a-i însoți această plecare cu zidul lor neostentativ de suflete prezente în această comuniune. Apoi părintele povestește amintiri despre cel plecat, bucurându-se de faptul că acesta a fost cel care i-a dat vestea admiterii la Facultatea de teologie și despre multele lor întâlniri de-a lungul timpului în care a

putut să-l cunoască pe înaltul prelat și ca om și să primească sfaturi și povețe de la el. La sfârșit o măicuță blândă și o rudă cu semne de doliu împart celor prezenți coliva de pe masă. Fiecare primește câte un dărâb din acea colivă ce are un gust indicibil, (din cele despre care, categoric, nu poți spune vreodată că te-ai săturat) și apoi spune «Bogdaproste!». Exact așa cum se întâmplă la o adunare de familie unde oamenii mănâncă în tăcere bucatele făcute pentru pomenire și se gândesc, sobru și grav, la cel pentru care li s-a dat acea pomană. Mănâncă și se gândesc poate la drumul pe care l-a parcurs această rudă sau cunoscut al lor, acel băiat din Tocilenii Botoșanilor (unde, acum s-a văzut, locul e înțesat de purtători ai numelui Arăpașu), până la această poziție atât de înaltă în viața bisericii și a țării noastre; la câtă credință și îndârjire, la câtă destiin, la câtă valoare și stăruință la învățătură; la câtă minte și câte calități, dar și la cât *mister duhovnicesc*, neînțeles de ei, i-au trebuit aceluși băiat ca să străbată serpentinele încolăcite ale sorții și să ajungă atât de sus. Dar nu se miră, căci la Botoșani acest sentiment este unul obișnuit, oamenii avînd a se gândi adesea la cât drum au trebuit să străbată în sus mulții plecați de pe aceste locuri și ajunși acolo unde îi vede apoi și-i prețuiește peste toate lumea din toată lumea. Ei nu se minunează, li se pare ceva obișnuit aici, poate un dat al lor de la Dumnezeu să fie rude sau concetățeni cu atâtea nume mari ale istoriei. Acum doar mănâncă coliva din grâu, miere și nuci și le pare rău, cu adevărat că, iată, până acum în fruntea bisericii mari a țării fusese unul de-al lor, plecat de aici și avînd cu el un strop din sufletul lor iar acum acest miracol s-a sfârșit și ei prăznuiesc în felul lor obișnuit, simplu și discret, această tristețe reală, rugînd pe Cel de Sus să ierte păcatele celui plecat, dar și pe ale lor care, iată, abia acum își dau seama cu adevărat de cât har avuseseră parte până acum.

dr. LUCIA OLARU NENATI

Oamenii mari și de seamă sunt asemenea unui acoperiș de casă pentru popor

Dumnezeu să odihnească în pace și iubire sufletul Prea Fericitului Patriarh ARĂPAȘU TEOCTIST, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române, și să Judece Dumnezeu pe toți cei neîmplinitori ai profesiei lor de doctori, pentru care au depus jurământ de respectare. Oamenii mari și de seamă sunt asemenea unui acoperiș de casă pentru popor, îndepărtând

furtunile și relele ce se abat prin lume. Fericite sunt popoarele care au știut să-i crească, să-i aibă și să-i îngrijească. Cu atât mai mult pentru un Patriarh, cap al Bisericii Creștine Ortodoxe Române, apărătorul sufletelor de năvala valurilor păcatelor de tot felul. Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul ARĂPAȘU TEOCTIST, a fost un adevărat protector al creștinătății ortodoxe române din întreaga lume, inclusiv a Românilor trăitori în Australia.

DUMNEZEU SĂ-L ODIHNEASCĂ LA SÂNUL SĂU!

IOAN MICLĂU, *Australia*

In memoriam: Întru pomenirea lui din neam în neam

Cu întreaga sa făptură plină de înaltă demnitate arhierescă și jertfelnicie monahală,

Cu mersu-i apostolic printre mii și mii de credincioși ce așteptau cuvântul lui, smerit și cuvios, de înțeleaptă povățuire,

Cu fața-i iradiind lumină precum fețele sfinților din străvechile noastre altare,

Cu vocea-i blândă și molcomă, învăluită în smirna dragostei de aproapele, după cum ne învață Sfânta Scriptură,

Cu sufletu-i generos, larg deschis către durerile și necazurile milioanele de români împrăștiți de soartă prin întreaga lume,

Cu zâmbetu-i încărcat de bunăvoința ce-i înflorea în colțul gurii uneori când ne aflam în preajma sa,

Păstorul sufletelor noastre rătăcite pe drumurile întortocheate ale vieții, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Întâistătătorul Bisericii noastre Ortodoxe Românești, a fost și va rămâne în inimile noastre, ale tuturor celor care l-am cunoscut și l-am iubit, ca un adevărat părinte, grație înaltelor calități duhovnicești și Harului cu care a fost investit de la naștere de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos pe care l-a slujit cu vrednicie apostolică multe decenii la rând.

În aceste clipe ale vieții noastre pământești îndoliate de plecarea sa, mă gândesc că slujitorii bisericilor din satele noastre ar trebui să dispună să fie trase clopotele în ziua când Prea Fericitul nostru părinte patriarh va fi petrecut pe ultimul drum și să facă serviciile divine cunite întru pomenirea sa la trecerea celor patruzeci de zile cât sufletul lui va mai fi printre noi, pe pământul păcatelor noastre. Ar trebui să

îndrăznească măcar acum, la despărțirea de El, dacă unii n-au îndrăznit să-i pomenească întru dreaptă ierarhică cinstire numele la slujbele din fiecare duminică, rugându-se cu deosebită râvnă doar pentru Alexei, Patriarhul Rusiei, cu care, l-a drept vorbind, nu prea avem nimic comun. Dacă n-o vor face nici acum, măcar noi, zecile și sutele de mii de credincioși ortodocși români din nordul Bucovinei și din nordul Basarabiei, din fostul ținut Hotin, să aprindem în sufletele și-n casele noastre câte o lumânare sau câte o candelă întru veșnica lui Teoctist pomenire, cel care s-a născut cu aproape 93 de ani în urmă într-un sat din imediata noastră apropiere de suflet, din zona Botoșanilor.

Ca să-i luminăm cu dragoste și recunoștință calea spre țăriile cerești. Pentru că s-a rugat la Domnul pentru mântuirea poporului nostru precum nu știu dacă au mai fost alții în stare.

Personal o voi face, așa cum mai bine de zece ani am publicat cu regularitate în „Arcașul”, Pastoralele Prea Fericitului părinte, rostite cu prilejul Nașterii și Învierii după răstignire pentru păcatele noastre a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

În această perioadă de circa 15 ani nu odată am simțit palmele lui ușoare ca niște aripi de înger, cuprinzându-mă sau așezându-mi-se pe creștet în semn de alesă binecuvântare, dându-mi putere și har întru Domnul.

În timpul acelor de neuitat întâlniri de suflet și credință pe care le-am avut, Prea Fericirea Sa nu mi-a zis altfel decât îmi zice mama și cei mai buni prieteni: *Vasilică*.

Poate de aceasta în preajma sa nu mă simțeam altfel decât ca un copil cuprins de smerenie și evlavie în fața unei icoane sau ca în fața multîndurătoarei mele maici.

Amintindu-mi de acele clipe înălțătoare și purificatoare petrecute în preajma Prea Fericitului cu diferite ocazii, mă simt acum, odată cu plecarea lui spre corturile celor drepti, ca un orfan.

O lacrimă de durere se rostogolește într-un gol ce mă-nspăimântă dinlăuntru ființei, rănind-o până-n tainutele ei adâncuri.

O las să curgă în liniștea-i sfâșietoare, precum curge Prutul printre două hotare.

Cine va umple golul lăsat în inimile noastre de plecarea lui, cine ne va mai îmbrățișa cu atâta căldură părintească, răspândind cu prezența-i lumina binefăcătoare a Credinței, a Iubirii de Neam și Țară?

Cu aceeași dragoste de apostol al creștinismului să reverse nețărmurită lumină peste noi, păcătoșii.

Dumnezeu să-L odihnească în pace, în loc de lumină, în loc de verdeață, în loc de odihnă, de unde a fugit toată durerea, toată întristarea și supărarea pe care le-a cunoscut din plin în această viață pământească trăită într-o continuă dăruire supremă.

Din neam în neam să-i fie pomenirea!

VASILE TĂRĂȚEANU, Cernăuți

Preafericitul Patriarh Teoctist n-a murit, a plecat la Domnul să ne pregătească Judecata de Apoi

O vorbă din popor spune: „**cine n-are bătrâni să-și cumpere**“. Până mai ieri Neamul Românesc nu avea nevoie să-și cumpere bătrâni: l-am avut printre noi pe Înțeleptul bătrânilor, pe Preafericitul Teoctist, dar nu l-am știut prețui cum se cuvine.

Au fost vremuri când unii au ridicat piatra, și El, iertându-i, s-a rugat pentru ei. O altă dovadă a celor afirmate este superficialitatea echipei medicale care a efectuat fatala intervenție chirurgicală; dar Preafericitul n-a murit, de această dată a plecat la Domnul să ne pregătească judecata de apoi. Oare noi cum vom judeca nepăsarea echipei medicale?

A rezistat vremurilor și a intrat în noul mileniu „senin și înțelept ca un brad“ (Artur Silvestri) reușind să-și cârmuiască credincioșii spre dreapta judecată.

A intrat într-un mileniu al îndoielilor; „a fi sau nu religios“ alături de credincioșii Săi pe care i-a slujit timp de douăzeci și unu de ani cu răbdare și pricepere prin fapte.

Aici, în Nordul cel Nord, creștinii știu încă un lucru: cum e ziua înmormântării celui trecut la cele veșnice așa i-a fost inima și sufletul iar Prefericitul Teoctist a avut înmormântarea într-o zi frumoasă; încă o dovadă că întreaga viață și-a dăruit-o credincioșilor.

Preafericitul Teoctist a avut o dorință: ridicarea la loc de cinste a Catedralei Mântuirii Neamului. Oare cine va veni în Scaunul Patriarhal va lupta pentru ca visul de-o viață al Prefericitului să prindă contur? Mi-am pus și pun această întrebare, întrucât „vremurile se arată mereu potrivnice și zidirea...“ și acestea ar putea să mai dureze.

AUREL POP

În ceata dreptilor

Dumnezeu să-l ierte și să-l așeze în ceata dreptilor, acolo unde îi este locul pe Prea Fericitul Patriarh Teoctist. Ne vom ruga bunului Dumnezeu să-l așeze alături și de cei ce se roagă din ceruri pentru binele nației române.

DUMITRU PUIU POPESCU, director ziarul
OBSERVATOR, Canada

Cel care a făcut pentru neamul lui scară spre Cer.

Multă durere ne-a fost dat să primim astăzi, în această sufocantă zi de sfârșit de iulie! Cuvintele Dv. scrise din jarul inimii mi-au trezit dorul de a reciti *Binecuvântările* scrise și semnate de Prea Fericitul Teoctist care onorează două dintre cele mai importante monografii ale noastre: *Techirghiol pentru Europa și Drumul Pâinii în istoria Dobrogei*. Vi le trimit ca pe un dar în aceste clipe de mare răstribite pentru noi toți.

Cu puține ore înainte de a pleca la Paris, scotocind prin sacul cu interviuri luate într-o viață de ziarist, am găsit pregătit pentru vreodată, când voi putea aduna la un singur loc câte personalități am avut șansa să cunosc și să dialoghez cu ele, acest interviu superb luat Prea Fericitului Teoctist. Întregesc, poate, cu aceste superbe răspunsuri la grăbitele întrebări lucrarea ziditoare a celui pe care îl plângem astăzi. Odihnească-se în liniște cu împăcarea că a făcut pentru neamul lui scară spre Cer.

dr. AURELIA LĂPUȘAN

Nevoia de înțelepciune

Întristat de vestea pe care am aflat-o cu durere, cu toții, nădăjduiesc că, în înțelepciunea sa, Sinodul va reuși să meargă pe o cale prin care va reuși să ne apare de venetici ce pândeau un asemenea moment pentru a declanșa schisme în interiorul ortodoxismului românesc. Acum, mai mult ca oricând, avem nevoie de înțelepciune.

CEZAR ADONIS MIHALACHE

Teoctist, ziditorul de Dumnezeu și de neam românesc. Perspectivă basarabeană

Poporul român, creștin prin geneza sa, a avut noroc de Patriarhul Teoctist, un adevărat Ziditor de Dumnezeu, un iscusit apărător al unității naționale în una din cele mai deabusolate perioade ale existenței

sale moderne. Fiindcă, dacă e să privim cu seriozitate și fără mânie în urmă, observăm că vremea marilor schimbări, de fapt a unor fracturi tragice ale ființei umane, care a marcat sfârșitul mileniului II nu doar politic, ci și tehnologic, și social, și religios, nu ne-a prins nepregătiți. Acest om al desăvârșirilor omenești și religioase s-a născut, parcă special, prin pronic dumnezeiască, într-o numeroasă familie de țărani botoșăneni, la hotarul de est al României, în timpul unui devastator război (care a dus la întregirea politică a poporului român), în preajma unor reforme radicale politice, religioase și economice. El a urmat atunci chemarea cea mai subtilă a inimii și a intrat de copil în mănăstire, a cunoscut toate bucuriile vieții religioase, toate poticniile urcării treptelor acestei lumi, dar și toate patimile și chinurile prin care a trecut poporul român în secolul XX.

Când a fost ales Patriarh, în 1986, timpurile se apropiau, și acele ale luminii, dar și acelea care ar fi putut prăbuși nația română în dezastrerele de tip iugoslav. Avea atunci și pregătirea teologică necesară, și pe cea administrativă, și pe cea politico-socială, dar și pe cea a apropierei de Dumnezeu fără de care orice ascensiune în ortodoxie este vânare de vânt. Lui și celor doi patriarhi anteriori, care i-au fost și părinți spirituali, Justinian Marina și Iustin Moisescu, le datorăm și unitatea bisericii ortodoxe române, și păstrarea instituțiilor ei administrative și educaționale, și „iscusița de a afla soluții” pentru păzirea și restaurarea sfintelor biserici și mănăstiri, adevărate cetățile ale ortodoxiei și poporului român. Cu toată ticăloșia vremilor comuniste, și în pofida celor care i-au criticat pe cei trei patriarhi pentru pretinsul colaboraționism cu fostul regim comunist, iată că și Putna, și Hurezii, și Voronețul, și Nicula, și complexul din Dealul Patriarhiei, ca să dăm numai câteva pilde, nu au fost închise, devastate și distruse din temelii, nu au avut destinul bisericilor și mănăstirilor din fosta URSS (inclusiv din Basarabia și Bucovina). Sunt și meritele de necontestat ale Patriarhului Teoctist că în acele vremi, ticăloase și satanice mai sub toate aspectele, poporul român a rămas un popor majoritar ortodox, ba chiar biserica ortodoxă română, prin marii ei ierarhi, teologi și duhovnici, a devenit una din cele mai importante ale lumii.

Să recapitulăm. Fără păticia minții și inimii sale nu ar fi fost posibilă canonizarea Sfinților Ortodocși ai neamului românesc, inclusiv cea a lui Ștefan cel Mare și Sfânt sau a lui Constantin Brâncoveanu. Fără Patriarhul Teoctist, fără meritele lui de decan de vârstă al patriarhilor ortodocși, nu ar fi fost posibil nici dialogul frățesc în Biserica

ortodoxă, mai ales după destrămările din anii 1989-1991, nici apropierea dintre bisericile creștine, nici vizita Papei Ioan Paul la București. Opera părintelui Dumitru Stăniloae, unul din cei mai mari teologi ai epocii moderne a lumii, editarea monumentală a Bibliei lui Șerban Cantacuzino, dar și noua redacție a Bibliei cu cel mai adânc comentariu din toate timpurile ortodoxiei românești, realizată de mitropolitul Bartolomeu Anania, apoi zidirile mitropolitului Antonie Plămădeală în Ardeal, de mare perspectivă pentru întreaga ortodoxie, învățăturile duhovnicilor Cleopa sau Pârnu, dăruirile părinților Sofian sau Dobzeu, toate acestea, și multe altele, au devenit flori binemirosoase și preafrumoase ale ortodoxiei românești, fiindcă întâistătătorii ei, și nu în ultimul rând Patriarhul Teoctist, prezent și participant la luarea celor mai importante decizii ale Bisericii Ortodoxe Române după cel de al doilea război mondial, adică în cumpletele vremi ale stalinismului și Internaționalei comuniste, și-au asumat și responsabilitățile politice ale epocii, și pe cele de interes ortodox și național.

Părintele Teoctist a avut o relație specială cu Basarabia. Doi dintre cei trei mitropoliți care l-au întronat în 1986 erau basarabeni, Antonie Plămădeală și Nestor Vornicescu. De altfel, anume acești basarabeni, la care ar trebui să-l adăugăm și pe Arhiepiscopul Antim Nica, prin vicariatele lor la Patriarhia română, prin alte misiuni și zidiri ortodoxe și românești, au fost și stâlpi de nădejde ai Părintelui Patriarh în cele mai grele perioade ale activității sale. Patriarhul Teoctist a luptat necontenit, încă din perioada Patriarhului Justinian, pentru salvarea Basarabiei, a clerului și poporului ei, iar atunci când timpurile au fost mai blânde, a reactivat fără a ezita, și, din câte se știe, chiar în pofida deciziilor politice ale aceluși moment, Mitropolia Basarabiei, făcând posibilă re-unirea Basarabiei cu Patria prin biserica strămoșească. Marile personalități ale Basarabiei, care i-au fost și prieteni apropiați, Ion Ungureanu, Grigore Vieru, Mihai Cimpoi sau Nicolae Dabija, au fost oaspeți doriți mereu la Patriarhie, cu ei a discutat cele mai serioase probleme ale lumii, ortodoxiei și neamului românesc. Și tot cu ei a pus la cale vizita în Basarabia pe care și-o proiectase pentru toamna anului 2007.

„Bun, blând, atent”, așa îl caracterizează cei mulți pe Părintele Patriarh Teoctist. Inteligent, impozant și simplu, iubit de oamenii simpli și iubitor de oameni simpli, slugă a lor și a lui Dumnezeu, el a știut întotdeauna să stea drept și hotărât în calea distrugerilor politicianiste, nu a cedat nimic atunci când a fost vorba de fundamentele ortodoxiei, de unitatea bisericii ortodoxe române sau de cea a neamului românesc.

El a construit și a învățat și pe alții să construiască biserica ortodoxă română pe terenul dezechilibrat al Globalizării, a zidit contraforturi solide între temeliiile cele vechi ale creștinismului și tendințele renovatoare din biserică, inclusiv între cele din lumea catolică și protestantă, a fost conștient de necesitatea înnoirilor, inclusiv pe tărâmul relațiilor dintre oameni și structurile lor sociale. Aceste merite, în condițiile nesigure ale crizelor globale ce bântuie lumea, au fost, se vede, decisive pentru viitorul României și al poporului român mai ales după 21 decembrie 1989, în perioada tulbure a revoluțiilor și mineriadelor, a pseudodemocrației și a pseudoeconomiei de piață, a pseudovalorilor și a diversiuilor mediatice care s-au abătut ca uragane nemiloase asupra României și a întregului neam românesc.

Patriarhul Teoctist, pe numele lui de țaran român Teodor Arăpașu (adică tot cu radical dumnezeiesc în nume, dar și cu cel de păstrător al dorului străbun), nu a reușit să realizeze cel mai mare vis al său, Catedrala Mântuirii Neamului. Se vede că puterile lui omenești, datorite de el pentru trecerea prăpăstiilor de după 1989, nu au putut birui aiurelile antinaționale și antiortodoxe ale celor care au luat decizii „arhitectonice” în ultimii ani. Dar, poate, Harul lui Dumnezeu, ne-a trimis supliciuul lui pământesc anume în ziua de 30 iulie 2007 pentru a se urgenta și această lucrare a minții și inimii lui întru statornicia dreptei credințe și a mântuirii neamului românesc. Dumnezeu să-l odihnească împreună cu toți dreptii acestei lumi!

Chișinău, 31 iulie 2007

ANDREI VARTIC

Vremuri de cumpănă

„În sunetele clopotelor, urcam aleea de brazi de curând plantați, spre biserica Vovideniei și ne opream în poiana cu izvorul ei minunat, unde se săvârșea sfințirea apei și se sfințeau prin stropire toți cei de față și toată firea înconjurătoare.”

Desigur, problema credinței, este, fără îndoială, o problemă foarte sensibilă, ca și cea a sufletului sau a conștiinței, încât nu poate fi atinsă prin instrumentele științei, pentru că nu există instrumente „atât de sensibile!” Incă nu putem spune cu certitudine unde este sufletul și cum se întâmplă că ne doare atunci când suferim, deși el nu există ca organ. La fel de sensibilă este și relația credință-moarte. Dacă am atins ne-atinșul în sensul credinței (religioase), atunci (e un lucru deja știut) moartea

apare ca o trecere, „marea trecere” misterioasă spre o altă lume posibilă și nu ca un final dramatic. Sigur că este o trecere „subtilă” foarte greu de acceptat și înțeles de cei rămași-pentru că toate mijloacele prin care se impune credința scapă oricărei demonstrații logice.

Ceea ce, da, se poate percepe este durerea, golul rămas atunci când pierdem pe cineva. Este un „dezechilibru” emoțional puternic, ca și cum sufletul s-ar „dizloca” pulverizându-se în tot corpul, pentru că durerea devine de fond, totală. Și singura „vindecare” este tot credința. „Crede și nu cerceta!” Așa de simplu și de greu! Cum să cercetezi cu mijloace „obișnuite” ceea ce scapă oricărei cercetări? Și, cu cât mai controversate devin problema credinței, a religiei, rolul lor se „încarnează” în conștiința noastră, în sufletul nostru ca indivizi și, mai departe în „sufletu unui întreg popor”.

Așa încât, în vremuri de cumpănă, ca cele pe care le trăim, apelăm la ele pentru a ne găsi echilibrul. Credința se impune ca o coloană vertebrală a Universului Spiritual în care ne desăvârșim ca oameni și ca neam.

„România a rămas fără Păstor!” Si sufletul unui întreg popor s-a cutremurat de durere! Eu cred în sufletul acestui popor și în puterea lui de a-și găsi mântuirea prin Credință!

Dumnezeu să-l odihnească pe acest „magnific Patriarh”!

NUȘA ILISIE, Spania

Neșterse amintiri

Era prin anii nouăzeci și... Munceam atunci în funcția de corespondent special al Agenției Române de Presă – ROMPRES. În urbea Sloboziei se zvonise că se va înființa Episcopia din zonă. Acestea au devenit, însă, foarte curând, realitate. Am fost și eu invitat la ceremoniile respective. Atunci am avut prilejul să-l cunosc personal pe Înalt Prea Fericitul Patriarh Teoctist. Am participat nu numai la ceremonia de înscăunare în funcție a episcopului Sloboziei și Călărașului, Nifon, ci și la masa festivă organizată cu acel prilej. Bucuria nespusă a fost și aceea de a fi la masă chiar vis-a-vis de Preafericitul. Un om deosebit de comunicativ mi s-a înfățișat, schimbând, atunci, cu dânsul o mulțime de idei, împărtășindu-i intențiile mele de a „produce” câteva cărți. Nu am uitat acea îndelungă convorbire cu Prea Fericitul Teoctist, OM de mare cultură și sfetnic, așijderea.

La puțină vreme după aceea, l-am reîntâlnit, tot la Slobozia, unde adăstase pentru a participa la sfințirea locului catedralei din Slobozia. A fost o altă fructuoasă și îndelungată întâlnire, șezând tot vis-a-vis la ospățul oferit la marginea pădurii Peri. O a treia întâlnire cu Preafericitul Patriarh Teoctist a fost la resfințirea bisericii din satul Vlădiceasca, moment în care i-am și înmănat una din cărțile mele editate între timp. În sfârșit, o ultimă și interesantă apropiere de Preafericitul a fost în ziua când a venit la sfințirea Catedralei din Slobozia. Am încercat, atunci, să ajung la dânsul, la sediul Episcopiei, unde adăstase, înainte de oficierea slujbei; dar fără izbândă. M-am postat în fața ieșirii din sediu iar când Preafericitul a ieșit pentru a se urca în automobilul care urma să-l transporte la locul săvârșirii slujbei religioase, m-am strecurat cu repeziciune printre cei prezenți și am deschis ușa mașinii, salutându-l respectuos, dar strecurându-mă, în același timp, în automobil. Și-a reamintit de mine, m-a întrebat ce mai fac. I-am relatat, pe scurt, ultimele mele realizări și i-am dăruit romanul „Belele”, care tocmai îmi apăruse la Casa Editorială „Freamatul”. Am avut vreme, atunci, să-i și povestesc Preafericitului subiectul cărții, spunându-i, printre altele, că în carte scrisesem despre un presupus sfârșit al pământului, prin alinierea planetelor, dar și revenirea la o nouă viețuire a puținilor rămași pe Terra, prin voia Domnului. Mi-a mulțumit și mi-a promis că va citi volumul cu pricina. Vestea decesului Preafericitului Patriarh Teoctist m-a cutremurat. Am plâns de ciudă, resemnându-mă și gândindu-mă că venise timpul să fie chemat la Ceruri. Am urmărit aproape toate emisiunile difuzate la posturile de televiziune românești și m-am cutremurat.

Dumnezeu să-l odihneasca în pace!

Călărași, 4 august 2007

AUREL DAVID

Despre Patriarhul Teoctist numai adevărul!

Printre minciunitorii care, la moartea Preafericitului Teoctist, au găsit de cuviință să iasă în lume cu puținătatea lor sufletească, s-a numărat și (dl) Șerban Orescu. Spre marea noastră dezamăgire, ne-a pus dinainte un text prost informat și rău intenționat, publicat într-unul din ziarele cele mai citite, ceea ce înseamnă că sunt multe persoanele care au fost contaminate de textul cu pricina. Creștinește vorbind, ne îngrijorează vârsta autorului: mai avea-va oare timpul necesar ca să-și dea seama de ceea ce a făcut, ca să se căiască și să se îndrepte pe

calea adevărului? Mi-aduc aminte de ce ne spunea Petre Țuțea: «Sunt prea bătrân ca să mai spun vreo prostie. Nu mai am timp ca să mă corectez !...» Ce vârstă aveți, domnule Orescu?

Ați scris un articol neserios, care se întemeiază pe o declarație a Mitropolitului Banatului dată de înaltul prelat agenției Newsin la aflarea tristei vești: «Mare pierdere pentru Biserica Ortodoxă Română... Regretăm moartea lui... Iertați-mă, dar atât vă pot spune...» Și din acest «atât vă pot spune», care putea fi rostit cu zeci de înțelesuri complet diferite, iar cel mai probabil este că sensul acestei propoziții, pentru orice om normal, era că «în acest moment de șoc și durere, nu pot spune prea multe!», Șerban Orescu se crede îndreptățit să deducă că ar fi, iată, adevărate toate ineptiile, toate răutățile și insanitățile pe care, de-a lungul anilor, fel de fel de nevrédnici, le-au pus în circulație publică, încercând să păteze astfel obrazul Patriarhului Teoctist și al înseși Bisericii. Încearcă, iată, și numitul Șerban Orescu. Nu va fi ultima încercare de acest soi, căci lucrarea de dincolo de moarte a Preafericitului Teoctist cu siguranță că va fi încă și mai incomodă pentru netrebnicii în viață.

Șerban Orescu începe prin a-i reproșa Patriarhului părerea despre Nicolae Ceaușescu, «gânditor genial și om de stat excepțional». În 1989, la data când Preafericitul Teoctist a emis această apreciere, m-aș fi încumetat și eu să fac opinie separată, contrară chiar. Dar acum, în 2007, mai degrabă zic și eu ca Petre Țuțea: «Îl bag în p... mă-sii pe ăl care l-o mai înjura pe Nicolae Ceaușescu !» Numai că Petre Țuțea, cu un cap-două mai deștept ca noi toți, spunea asta în primăvara lui 1989, atunci când «Europa Liberă» a lui Șerban Orescu ne informa că România lui Ceaușescu dobândise capacitatea de a produce oricând bomba atomică. Păi pentru isprava asta Nicolae Ceaușescu nu poate fi numit «un om de stat excepțional»? Ca «istoric al ceaușismului», cum se consideră Ș.O., cunoaște desigur laudele aduse lui Ceaușescu chiar la cel mai înalt nivel politic al planetei, la Casa Albă, la Buckingham, la Elisée, mai puțin la Kremlin... Sunt mult mai elogioase decât cele la care, foarte probabil, Patriarhul a subscrib doar, cedând astfel imperativului biblic : «Dați Cezarului ce este al Cezarului!»

Alt neadevăr: cică «Ceaușescu intenționa să dăruie și Patriarhia și obținuse, în acest scop, consimțământul Patriarhului Teoctist»!... După câte știu eu – dar istoricii ceaușismului se feresc s-o spună pe a dreaptă, **intenția lui Ceaușescu a fost să mute Patriarhia**, atât de îngheșuită în spațiul de care beneficia înainte de 1989, și să-i construiască

un sediu nou, alături de Mănăstirea Văcărești care urma să fie reabilitată, atribuind în acea zonă a Capitalei spre folosința Patriarhiei un spațiu generos, reprezentativ pentru BOR, oarecum după modelul Vaticanului. Nu e prea târziu să aflăm detaliile acestui proiect, proiect care, se pare, contrazice imaginea unui Ceaușescu demolator diabolic de biserici! Dar cui îi convine azi adevărul despre Ceaușescu?!

Culmea lipsei de profesionalism pentru un istoric român este să emită opinii întemeiate pe raportul, jenantul raport al comisiei Tismăneanu. Șerban Orescu nu se jenează să facă carte de căpătâi din această mizerie. Patriarhul Teoctist, zice Ș.O., «a ajuns în fruntea BOR datorită loialității dovedite față de conducerea Partidului Comunist», adevăr indiscutabil devreme ce așa «stă scris în Raportul Comisiei Tismăneanu din decembrie 2006». Nota bene, majusculile R... și C... îi aparțin respectuosului Ș.O.... Respectuos și servil cu toate haimanalele comuniste și cominterniste, Șerban Orescu este nemulțumit că «până azi nu s-a spus clar dacă defunctul Patriarh a colaborat sau nu cu Securitatea». Nu pricep de ce ar trebui să ni se spună asta, când este la mîntea oricui să știe ori să-și imagineze că dacă România are dușmani, și are!, acei dușmani nu pot ocoli Biserica Ortodoxă Română ca țintă prioritară a acțiunii lor distructive! O fi făcut Securitatea multe greșeli, crime chiar, dar va fi făcut și lucruri bune. Știm bine bunăoară că a existat o secție a Securității pentru combaterea iredentismului maghiar, alta anti-KGB. Multe diversiuni anti-românești s-au petrecut prin mijlocirea unor sectanți, a unor culte sectante, a căror existență și activitate a fost să îngrijoreze deopotrivă Biserica și Securitatea! Numai puțină minte să ai și oleacă de bunăvoință de român, și e destul ca să înțelegi că Securitatea avea motive să colaboreze cu Biserica, nu ca să bage la pușcărie oamenii, ci ca să apere efectiv interese românești vitale! Șerban Orescu nu are de unde să cunoască aceste lucruri? Nu cunoaște nici că Biserica, prin anii 60, i-a încredințat Părintelui Teoctist o importantă funcție și răspundere în diaspora românească? Ca istoric, Șerban Orescu ar putea să se intereseze de ce Securitatea nu i-a dat ierarhului Teoctist viză de plecare spre misiunea sa printre românii din străinătate. Poate află și ne spune și nouă care Gogu Rădulescu sau Miron Constantinescu s-a opus misiunii pe care Biserica i-o încredințase vrednicului ierarh Teoctist. Pe cine din conducerea de atunci a PCR l-o fi deranjat informația că, în tinerețea sa, călugărul Teoctist «ar fi făcut parte din Mișcarea Legionară». «De odioasă aducere aminte», nu uită să precizeze Șerban Orescu, pentru care azi, în anul de grație 2007, această eventualitate

îl descalifică total pe Patriarh!... Păi sigur că este important să afli dacă Patriarhul va fi fost în tinerețea sa camarad de idei cu Noica, cu Eliade, cu Cioran, cu Mircea Vulcănescu, cu Ernest Bernea, cu Țuțea, cu Nae Ionescu, cu Rebreanu, cu Blaga, cu Pușcariu, cu Ion Barbu, Arghezi și alți legionari sau simpatizanți ai Mișcării... Mai presus de toate acest detaliu te face să înțelegi mai bine uriașa personalitate a Prea Fericitului Patriarh Teoctist! Dar asta cu condiția să evaluezi corect datele problemei. Comuniștii, care s-au temut atîta de legionari și i-au persecutat ca pe nimeni alții, i-au evaluat corect atunci când au apreciat, încă din 1946, că **«jumătate din România a fost în Mișcarea Legionară!»** Și trebuie spus că preoții și călugării au fost în Mișcarea Legionară într-o proporție și mai mare! Informație care face și ea parte din adevărul și numai adevărul despre Prea Fericitul Patriarh Teoctist!

*

Securitatea a colaborat cu Biserica, și nu invers!

Am vrut de mai multe ori, după 1990, să intervin în discuțiile purtate în jurul și mai ales împotriva Bisericii, discuții care de cele mai multe ori vedeau reaua credință și neștiința ori chiar nerozia participanților. Atacurile din ultima vreme pe tema „dosarelor de securitate” ale unor prelați îmi înfrîng lehamitea și reținerile (nu sunt teolog!), împins de convingerea (sau măcar speranța) că mă pot face util unor cititori de bună credință, să nu se lase „smintîți” de la calea cea dreaptă de energia și zelul demigrator al unor critici năimiți, mercenari ai scrisului sau numai rătăciți în mass-media ori chiar în guvern. Cazul așa zisului ministru al Culturii și Cultelor, care prin declarațiile sale nefericite a dovedit un singur lucru: că nu are habar de felul cum se desfășoară actul (taina) spovedaniei. Le ofer ztuturilor acestora următoarele păreri:

1. O bună parte din aceste atacuri și critici ațintite asupra Bisericii Ortodoxe Române sunt (par a fi) expresia unei strategii ad-hoc concepute, conștientă de însemnătatea Bisericii în societatea românească, de rolul ei ca instituție de ultim și cel mai puternic reazem spiritual. Sondajele au pus mereu în evidență încrederea constantă a publicului românesc nu în partidele politice, nu în ideologii, nu în guvern, parlament sau preșidenție, ci în Biserică, Școală și Armată. Dacă există adversitate instituționalizată față de noi, românii, și față de România – și există această adversitate, ea nu putea să ocolească Biserica, ba chiar a vizat-o cu predilecție. Așadar, o bună parte din aceste atacuri la adresa

Bisericii se explică prin angrenajul la care sunt articulate: propaganda antiromânească, anti-românismul ca politică instituționalizată.

2. Prestația Bisericii Ortodoxe Române sub regimul comunist nu poate fi judecată în sine, ci numai prin raportare la celelalte biserici ortodoxe supuse și ele acelorași „probe”. Adică prin comparație cu ortodoxia bulgară, albaneză, rusă, ucraineană ș.a.m.d. Aceste biserici ortodoxe, spre deosebire de suratele lor catolică, protestantă etc., sau de alte culte (mahomedan sau mozaic), au fost în situația de a supraviețui numai și numai prin puterile proprii, fără ajutor din afară. Numai și numai prin osârdia clerului și puterea de credință a popoarelor din fiecare țară socialistă! Cu acest preț s-a plătit autocefalia de care se bucură ortodocșii din toată lumea.

Or, din această perspectivă privind lucrurile – și nu văd de ce ar fi mai corect alt punct de vedere!, ortodocșii români și preoțimea ortodoxă română au reușit mai bine ca oriunde în altă parte a „lagărului socialist” să păstreze credința, să practice ritualul și tradiția ortodoxă, creștină, să sporească numărul și frumusețea semnelor după care pământul românesc se arată a fi, fizic vorbind, o țară creștină, ortodoxă. Și când spun *semne*, am în vedere bisericile și mănăstirile din Țară. Oricât se vor mira unii și oricât ne doare amintirea bisericilor „demolate”, să fim cinstiți și să recunoaștem că **în decembrie 1989 numărul bisericilor din România era mai mare decât în 1944!** Informația mi-a furnizat-o Ioan Alexandru în 1988, când mi-a spus și numărul exact al bisericilor ridicate din temelie sau renovate după 1965. Mărturisesc, nu mi-a venit să cred, dar nu puteam nici să nu-l cred pe fratele Ioan... Aștept să fiu corectat în această chestiune de persoane mai avizate asupra subiectului.

Mai important este însă că puterea credinței a fost așa mare la români încât au cedat înfrânte și rușinate toate stratagemile oficiale care au încercat să-i lipsească pe români de taina botezului sau a cununiei, de mângâierea troparilor de înmormântare sau de binefacerile spovedaniei. Și asta spre deosebire de toate celelalte spații ortodoxe trecute prin calvarul ateismului de stat. Cunoscut direct, de la preoții Bisericii Adormirea Maicii Domnului din Constanța, care au slujit toți patru la cununia mea, că deseori veneau la ei, în mare taină, așa ziși turiști bulgari, cerându-le să-i cunune ori să-i boteze. Sau chiar amândouă slujbele, pe rând, în același pătrar de oră. Și asta pentru că în Bulgaria, vechi teritoriu ortodox, viața creștinească a scăpătat sever în anii comunismului atotbiruitor.

Se impune să efectuăm o comparație riguroasă în acest sens, inclusiv la nivelul învățământului teologic ortodox din țările fost-comuniste, și sunt convins că se va ajunge astfel la concluzia că **în România comunistă s-a produs un veritabil miracol**. Personal aș zice că diferența față de celelalte ortodoxii trecute prin comunism a făcut-o autenticitatea credinței la români, organicitatea acesteia, credință care nu putea ceda sau slăbi decât „odată cu viața”. Nu sunt vorbe goale aceste aprecieri. Cred în ele și, deocamdată, nu am altă explicație pentru faptul că românii și-au păstrat credința mai bine decât frații lor ortodocși bulgari sau ruși, albanezi (și greci din Albania) sau ucrainieni, armeni etc. Când spun însă *români*, îi am în vedere și pe preoți, clerul ortodox, precum și cinul monahal, mănăstiresc. Pe scurt, Biserica Ortodoxă Română.

3. În privința relațiilor cu Securitatea, poate că nu ar strica să pornim de la detaliul că foarte mulți securiști și-au botezat copiii. Unii, pe ascuns. Dar nu se ascundeau de Partid sau de ... Securitate, ci de publicul larg, să nu le dea un „prost exemplu”. Se pare că astea erau directivele reale, cele propriu-zis practicate. La fel se petreceau, în mare secret, și cununii la activiștii de partid și la securiști. Era însă un secret al lui Polichinelle...

Alt detaliu: ziaristii care și-au imaginat că preoții ortodocși turneau la Securitate tot ce aflau de la credincioși în timpul spovedaniei nu fac decât să se dea de gol că habar nu au ce înseamnă actul spovedaniei. Că prin biserică nu prea au dat acești acuzatori închipuiți. Ca și ministrul Iorgulescu. Vorbesc din ce au văzut în filme...

În principiu, între Biserică și Securitate era exclus să nu existe anumite relații. Chiar și o colaborare. Dar trebuie văzut sensul acestei colaborări și scopul urmărit. Bunăoară, dacă eu, subsemnatul, sunt pus în fața clasicei „indiscreții”: **ați colaborat cu Securitatea?**, eu voi răspunde **nu**. Un **nu** hotărât!

Aș răspunde însă afirmativ la întrebarea **Securitatea a colaborat cu dumneavoastră?** Da, Securitatea a colaborat cu mine! S-a întâmplat după ce am publicat cartea lui Dumitru Mărtinaș despre **Originea românească a ceangăilor din Moldova**. Plecând la Cluj-Napoca împreună cu Mircea Măciu, directorul editurii, în avion l-am cunoscut pe „nea Ionică”, un ofițer de securitate (colonel?), însărcinat să asiste la lansarea cărții. De la Mircea Măciu am aflat că acel „nea Ionică” era specialist în iridența maghiară. Mi-a spus „nea Ionică” cine va participa

din partea adversă și cam ce întrebări îmi vor pune. Adică el, securistul, m-a informat pe mine! Nu eu pe el!...

Mi-e ușor să-mi imaginez situații și probleme cu care Biserica se confruntă de sute de ani, cum ar fi problema sectelor, de interes și pentru vremelnica securitate comunistă. În mod evident în asemenea chestiuni Securitatea s-a subordonat Bisericii și amândouă s-au manifestat în slujba interesului național, al oamenilor, al cetățenilor. Nu-mi închipui că securitatea nu avea habar de sovieticii și bulgarii care veneau să se creștineze în bisericile românești. Dar are vreo importanță cum a aflat Securitatea de ei? Nici-de-cum! Ci **definitoriu este că spre deosebire de ceea ce se întâmpla în celelalte țări socialiste, Biserica Ortodoxă Română a asigurat dreptcredincioșilor ei accesul integral la binefacerea ortodoxiei**. Cine are interes și pune atâta patimă ca acest adevăr să nu fie ca lumea conștientizat de societatea românească?

În fine, dacă se va produce o deblocare totală a arhivelor securității, trebuie luat în calcul și alt efect, cel mai neașteptat: vom descoperi că Securitatea nu a făcut numai poliție politică („nu-i dracul chiar așa de negru!”), că a făcut și lucruri bune, iar atunci când vom da peste reversul pozitiv al maleficei instituții, probabil că vom consemna momente de colaborare a securității cu Biserica. Colaborare care, sunt convins, continuă și azi. O colaborare a SRI și SIE la opera Bisericii Creștine. Sper!...

4. Recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, petrecută în 1885 și ridicarea la patriarhat a întâistătorului ei (1925), au fost în urmă cu un an sărbătorite de societatea românească cu sentimentul că prin cele două consfințiri se împlinea „desăvârșirea instituțiilor necesare existenței naționale absolut independente”. Sentiment „anacronic”, clama în 2005 un ziarist fără noroc, raportând aceste aniversări la perspectiva iminentă și irevocabilă a aderării noastre la Uniunea Europeană, o Europă – ne explica nefericitul – „fără națiuni, formată numai din culturi și limbi diferite”. Și asta deoarece, urmând exemplul celorlalte guverne europene, „statul român se pregătește să renunțe (sic!) la o parte însemnată din formele suveranității națiunii române și este **foarte probabil** (s.n.) să renunțe cu desăvârșire la ideea de suveranitate națională **dacă** (s.n.) proiectul de federalizare europeană se va impune în noua structură politică a Uniunii Europene”. După cum se vede, Petre Guran descoperă posibilitatea de a fi anacronic în raport

cu o stare de lucruri inexistentă, dar previzibilă, posibilă. Anacronic față de viitor! Un viitor în care sunt tot mai mulți românii care nu mai cred...

Greșeala cea mai mare însă, și mai descalficantă, este conținută în aprecierea că „dacă în urmă cu 127 de ani poporul român se arăta dispus să plătească cu sânge pe câmpul de luptă suveranitatea politică a statului care îl reprezenta, astăzi același popor, în marea sa majoritate, se arată a fi pregătit să pună capăt acestei suveranități”. Aprecieri bazată pe o premiză falsă: Constituția din 2003. Ignora domnul ziarist răspunsul adevărat pe care l-au dat românii în 2003 la referendum. Cinstit vorbind, în octombrie 2003 românii au respins Constituția și noile prevederi, inclusiv cele referitoare la integrarea noastră în acea Europă, fără națiuni. În fața lui Dumnezeu, poporul român a răspuns negativ la referendum. De ce dl ziarist și toți colegii săi, toată presa, toată mass media, nu consemnază adevăratul rezultat al Referendumului trucat la ordinul Lui Adrian Năstase?!

Cu prima ocazie, când la București vor governa persoane alese într-adevăr prin vot democratic, liber exprimat și corect înregistrat, vom avea posibilitatea și motivele necesare ca să declarăm nul referendumul din 2003. Și presa românească, inclusiv domnul Petre Guran, căci pe dînsul îl cităm, dintr-un articol publicat în „Ziua”, va afla astfel că nu există în România acea nici urmă de „mare majoritatea” de români dispuși „să pună capăt suveranității naționale”. Nu există nici ca minoritate cât de cât semnificativă!

Teza domnului Petre Guran este că Biserica Ortodoxă Română, ca biserică legată de ideea națională, intră astfel în contradicție și în dezacord, în disensiune cu această „mare majoritate” de bezmetici inexistenți, inventați de Petre Guran, indivizi care știu, speră sau cred că „în mai puțin de doi ani națiunea politică română va fi istorie”. Eu, asemenea români nu am întâlnit însă decât ca muncitori cu gura prin presa românească!

Pledoaria acestor ziaristi sună ca un ecou brusc resuscitat al cominternismului, care s-a clădit ca ideologie și strategie pe speranța bezmetică în dispariția de pe o zi pe alta a națiunilor, pe credința că internaționalismul proletar va vindeca toate rănilor și neajunsurile societății umane, ale omului, în general. Că acest proiect bolșevic de anihilare și extirpare a simțământului național era absurd și contra naturii, a firii umane, s-a văzut din aceea că exact sub presiunea sentimentelor națio-

naliste (ale balticilor, ale românilor din Basarabia, ale caucazienilor etc.) s-a prăbușit șandramaua sovietică internaționalistă, cominternistă.

Trebuie să fii orb să nu vezi că proiectul cominternist nu a fost abandonat odată cu dispariția statului sovietic, ci este reluat din direcția opusă, venindu-ne acum din Occident promisiunea unei lumi „eliberate” de povara conștiinței naționale. Propagandiștii acestei noi ordini mondiale sunt deseori descendenți biologici ai cominterniștilor de odinioară. Nu știi în ce situație se află dl Guran al nostru și nu încerc să pricep din detalii biografice de unde-i vine aversiunea față de atașamentul Bisericii Ortodoxe Române la valorile naționale („cuvîntul **național** acționează pe fața Bisericii ca un vitriol care desfigurează“!), dar poziția sa, mărturisită în „Ziua”, este șubredă prin faptul că mizează pe perenitatea proiectului unei Europe comunitare „în care națiunea nu mai are vocația de a întemeia o putere politică”. Dimpotrivă, chiar dacă acesta ar fi proiectul, o Europă comunitară nu va rezista decât ca organizație a națiunilor europene unite, ca State(le) Unite ale Europei, așa cum a fost preconizată încă de la început: **o Europă a Patriilor**.

Dacă românii, intrând în U.E., vor constata că aceasta încearcă să transforme Europa „într-un continent fără națiuni, ci format din culturi și limbi diferite”, românii se vor simți păcăliți, mințiți, și putem fi siguri că vor fi primii care se vor grăbi să iasă din monstruoasa combinație. Au mai făcut-o ei o dată, când cu CAER-ul. Din exact aceleași motive: atentatul la suveranitatea și identitatea națională, pentru români inacceptabil și intolerabil.

Altminteri, textele dlui Guran și ale altor breslași trebuie citite ca dovezi ale neputinței unora de a accepta realitatea și binefacerile naționalismului, ale românismului. Din seria de articole care au dezbătut prestația „activistului” Paul Goma, activist al românismului și al intransigenței morale, ne facem datoria să-i recomandăm lui Petre Guran textul semnat de Dan Culcer, rezident în Occident de zeci de ani. Citez deci, spre uzul și în folosul lui Petre Guran. Dixit deci Dan Culcer către Guran & co., *eiusdem farinae*: **„să înceteze să atace românismul, patriotismul și naționalismul ca pe niște plăgi. Să nu uite că naționalismul, sau, dacă vreți, „românismul” este constructor de identitate statală. Că naționalismul (...) este o reacție naturală contra dominației străine sau hegemoniei unui grup etnic în sânul aceluiași stat (...) Dizolvarea sau simpla slăbire a statului-națiune nu pot**

fi acceptate atâta vreme cât cetățenii României se află în fața celei mai dizolvante acțiuni anti-identitare la care au fost supuși vreedată. Statul este apărătorul și garantul păstrării identității naționale”.

Din păcate pentru acest soi ciudat de ziaristi, aceeași funcție, de apărător și garant al identității naționale, și-a asumat-o și Biserica Ortodoxă. Și nu de ieri, de alaltăieri, ci dintotdeauna, încă de pe vremea când nu exista un stat român, dar exista un popor român și o biserică românească. O numim **biserică națională** căci a avut rolul cel mai important în constituirea și afirmarea românilor ca națiune cu o identitate proprie inconfundabilă.

ION COJA

Noi trebuie să recunoaștem vrăjmașul

Bucureștiul „nostru” este sub un atac nimicitor. Iată ce spunea și despre ce spunea avertizând Prea Fericitul Teoctist, când pomenea de „vrăjmașul”!

Dar încă mai poate fi o posibilitate.

Poate acest atac sfruntat va atrage după sine un răspuns nimicitor din partea Puterii sub a cărei pavază stau Bucureștii. Iar dacă nu, înseamnă că rostul „nostru” este și mai imperativ.

Nu este clipa să cedăm, acum este „scăldătoarea Vitezda”!

Ceea ce a făcut Prea Fericitul este în tărâmul miracolului. Nu știam, dar nici nu sunt surprins, că a numit pe față pe cei care îi stau împotrivă: „Vrăjmașul”. Oricum timpul nu lucrează pentru „ei”.

Cred în chipul cel mai limpede că „noi” trebuie să recunoaștem vrăjmașul, să îi știm căile dar la nici un caz să nu devenim obsedați cu descrierea lui. Asta i-ar face plăcere căci direct și indirect ne-am arăta frică și fascinați. Îi știm numele și căile dar, dincolo de asta, grija noastră este cum să îl eliminăm și trece în non-existența unde aparține. Exact așa cum se spune, la noi a fost mereu „ondulare”, *cucerire și contraofensivă* și întotdeauna *biruință a arhetipului, a modelului veșnic*. Iar acest fenomen este în tot locul. „Formele” rezistenței, așa de frumos enumerate uneori și, între ele, superbul „gospodăresc”, se înfățișează sub nenumărate haine dar întotdeauna reușesc să reimpună „modelul”.

ALEXANDRU NEMOIANU, SUA

Zile grele pentru Sfânta Mănăstire Tismana

1. Am rămas cu durere în suflet

„Ridicarea la ceruri a PF Părinte Teoctist înseamnă o mare pierdere, mai ales pentru Sfânta Mănăstire Tismana. Fusese Mitropolitul Olteniei între anii 1977-1986, cât timp fusese patriarh Iustin Moisescu (1977-1986), iar când se rugase pentru Sfântul Nicodim cel Sfințit de la Tismana, e sigur că primise misiune de la Dumnezeu să continue refacerea Tismanei, la fel ca înaintașii săi.

Avea să o spună chiar PF Teoctist, în 24 septembrie 2006, aici la Tismana, în grandioasa comemorare a Sfântului Nicodim:

„Prima lucrare de restaurare a vrednicului Mitropolit Firmilian, plin de har și de adevăr; a fost la această mănăstire, în special la biserică și la pictura ei, reușind să-i redea frumusețea cea dintâi, decupând picturile realizate în timp și punând în valoare măreția primei picturi.“

În 1986, când a fost nevoit să rărească drumurile Olteniei pentru cele ale Patriarhiei, drumurile Tismanei, de care s-a simțit întotdeauna legat, au rămas tot prioritar pe vechea agendă de mitropolit a Sfinției Sale.

Pentru că n-a fost nici unul din cei trei patriarhi dinaintea venirii lui ca mitropolit al Olteniei, Miron Cristea (între 1925-1939), Nicodim Munteanu (1939-1948) și Iustinian Marina (1948-1977), care să nu fi primit misiune de la Dumnezeu pentru a săvârși cele nedesăvârșite de predecesori la Tismana, și tot la fel, nici unul nu a împlinit decât în parte porunca. Și vai, cumplitे vremuri s-au abătut asupra țării când Tismana a fost uitată! Minunate vremurile, când ea a prosperat! Aido-ma lui Mircea cel Bătrân care bătuse pe turci la Rovine, după ce i se închinase lui Nicodim de la Tismana, și pierduse bătălia la Nicopole pentru că nu i se închinase și se înfrățise fără voie în luptă cu Sigismund al Ungariei, nici patriarhii României n-au putut săvârși pe deplin vrerea lui Dumnezeu la Mănăstirea Tismana, lăsând neîmplinirile urmașilor. PF Teoctist știa ce sarcină grea avea la Tismana care cerea păstrarea sfințeniei locurilor de aici lăsate de Sfântul Nicodim, trimisul lui Dumnezeu pentru sfințirea lor veșnică!

Ele nu trebuiau nici uitate, nici pângărite vreodată chiar în cel mai mic fel!

Când voievozii de după Mircea cel Bătrân au ignorat Tismana, războaiele și jafurile din țară au ținut-o lanț, iar cei care au jefuit ei însăși Tismana, și-au terminat viața cu gâtul în ștreang.

Nici măcar marile imperii n-au scăpat de blestemele ctitorilor din-tâi, Basarabii, atunci când au pus foc și au jefuit Mănăstirea Tismana! Când războiul dintre turci și austrieci făcu din Sfânta Mănăstire Tismana, garnizoană pentru bătălii armate, Dumnezeu pedepsi aceste imperii cu destrămarea. După cum se știe, în lunga dispută dintre turci și austrieci, pentru prima dată odihna Sfântului Nicodim fu pângărită, războiul ducând la ascunderea moaștelor în dealurile din afara mănăstirii!

Nici până în zilele de astăzi moaștele n-au mai fost găsite! Dar tot la fel, de atunci, de imperiul otoman și de cel austriac, se alese praful prin blestemul lui Nicodim de la Tismana, ele nerevenindu-și vreodată la faima avută!

Pentru că degetul lui din Sfânta Mănăstire și moaștele lui ce stau ascunse nu departe în munte, veghează! Cine trece prin apropierea lor, prin văile Tismanei, pentru că sunt ascunse în mai multe părți, omul se luminează, o puternică forță îi lecuiește bolile și-l face să exclame tuturor: „Am fost la Tismana!“ Iar cine a fost la Tismana o dată, mai vine aici să se închine! Nimeni altul nu știa mai bine decât PF Teoctist, despre sălășuirea duhurilor sfinte din jurul Mănăstirii Tismanei! Pentru că atunci când predecesorii săi acceptaseră cazărmi în mănăstire și profanaseră peșterile Sfântului Nicodim pentru ascunderea de aur și argint, o urgie comunistă de o jumătate de secol se abătu asupra României. Mănăstirea fu chiar pe punctul de a fi desființată definitiv de comuniști! O salvară egumenii prin credința și sacrificiul lor, cu toate că fu transformată în chinovie de maici. De altfel, toți Patriarhii României s-au simțit obligați să facă voia lui Dumnezeu la Tismana, pentru ca înălțimea funcțiilor lor să fie deasupra înălțimii unui egumen plin de har dumnezeiesc cum erau egumenii de la Tismana, din rândul cărora s-au ridicat marii mitropoliți ai țării noastre de la Dionisie Lupu încoace și chiar mai înainte!

Iată ce spunea la 23 septembrie 2006, PF Teoctist la Tismana: *„Astăzi, când toți cei prezenți admirăm această preafrumoasă mănăstire, nu putem să nu rememorăm vrednicia Mitropolitului Firmilian al Olteniei, înaintașul Nostru și al Înalt Prea Sfințitului Teofan, care a înțeles ca nimeni altul valoarea de tezaur a acestei mănăstiri, centru de spiritualitate și cultură ortodoxă, ctitorită de Sfântul Nicodim de la Tismana... Când i-am urmat Mitropolitului Firmilian al Olteniei în jilțul mitropolitan, adesea am admirat lucrarea sa de aici, amintindu-mi cuvintele sale pline de înțelepciune, adresate Maicii Starețe și celorlalte maici. Glasul domol care, uneori, voia să arate și o mustrare pe care noi, ceilalți,*

o răstălmăceam în felurite chipuri, dovedea faptul că vorbea din suflet, că trăia sfințenia acestui loc și adevăratul duh de viață monahală statornicit aici de Cuviosul Nicodim, un mare sfânt care ne-a făcut cunoscuți pe noi, românii, până la marginile pământului, cu sfințenia vieții sale, cu dăruirea sa față de Dumnezeu și cu statornicia sa în dreapta credință... Iată, iubii mei, astăzi beneficiem de roadele lucrării acestor mari sfinți ai noștri, cum este și cel pe care îl sărbătorim în acest an și, în mod special, în aceste zile, Sfântul Cuvios Nicodim cel Sfințit de la Tismana. Numai rugăciunile lui l-au luminat pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian, mare iubitor de cultură și artă, să înceapă acea lucrare de amplă restaurare, rămasă mărturie peste veacuri, cu marele pictor George Rusu, nepotul Patriarhului Miron Cristea“.

O zi mai târziu, PF Teoctist mai spunea: „...îl felicit din toată inima pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit și Arhiepiscop Teofan pentru inițiativa aceasta de a face din ziua de trecere la cele veșnice a Sfântului Cuvios Nicodim, iată, o întâlnire atât de frumoasă și a ne urca cu toții în zările albastre ale Sfântului și Dumnezeiescului Duh.

Vă mulțumim, Înalt Prea Sfinția Voastră, și felicităm mănăstirea, colaboratorii Înalt Prea Sfinției Voastre, părinții protopopi care ne-au însoțit astăzi la Sfântul Potir. Este forța cea mai mare, iubii mei, să nu ne lipsim de Trupul și Sângele Domnului, de Sfânta Împărtășanie. Este mărturia iertării păcatelor și a moștenirii vieții celei veșnice, care este mai presus de cugetul nostru. De aceea este bine ca să avem pilda Sfântului Nicodim și a altor mari părinți din această mănăstire, care și-au dat sufletul pentru credință, așa cum este și neuitatul stareț al mănăstirii, părintele Arhim. Gherasim Iscu. A murit în închisorile comuniste apărând credința și dând mărturie de anii grei, de cele cinci decenii pe care le-am străbătut pentru a ne salva credința, în frunte cu Patriarhul Justinian. Și, iată, mărturii, cum găsim și din domeniul acesta, călugării și preoții peste tot au fost apărătorii credinței, apărători neînfricați și chiar dacă au alunecat unii din ei, dar ei au făcut-o pentru a sluji mănăstirea, pentru a sluji Biserica, pentru a-și face datoria. Nu se poate compara cu nici o altă serie de semeni ai noștri care și-ar face din dosarele fostei Securități glorie din trecut sau din prezent. Și preoțimea a fost la datoria ei, a fost la închisoare, a trecut de la moarte la viața cea veșnică, asemenea acestui chip, cunoscut în vremea aceea, ca al părintelui Gherasim și mulți alții din istoria noastră.“

Atunci, la 24 septembrie 2006, în marea adunare de creștini veniți aici cu zecile de mii, eu sunt convins că la Tismana, PF Teoctist a

simțit nevoia, bătrân fiind, să împlinească trei lucruri înainte de a pleca la Domnul:

– să-și ceară iertare de la martirii Tismanei, alături de alți martiri anticomunisti, care au murit în închisorile comuniste!

– să-și ia rămas bun de la zecile de mii de credincioși de la Tismana, simțind că de o altă manifestare de o asemenea anvergură cum a fost aceea, nu va mai avea parte.

– să evite a da o sugestie pentru viitorul succesor la Patriarhie deși ar fi putut-o face foarte bine într-o asemenea mare adunare de nivel european!

De ce n-a sugerat succesorul? Pentru că PF Teoctist ne-a dat o mare lecție la Tismana, așa cum ne-a dat-o și în cuvântările privind Catedrala Neamului.

PF Teoctist nu spunea direct ce vrea pentru ca numai cei cu har dumnezeiesc să-l înțeleagă!

Sunt lucruri care nu se spun, pentru că ele se fac numai de către Dumnezeu!

E o regulă pe care a învățat-o PF Teoctist prin Sfântul Nicodim cel Sfințit de la Tismana: „ci numai ei singuri să-și aleagă egumen, prin voia lui Dumnezeu“!

2. IPS Teofan, iubitorul de Tismana, a rămas singur.

Ridicarea la ceruri a PF Părinte Teoctist, a făcut ca Înalt Prea Sfințitul Teofan care, așa cum spune însuși Patriarhul, „a înțeles ca nimeni altul valoarea de tezaur a acestei mănăstiri, centru de spiritualitate și cultură ortodoxă, ctitorită de Sfântul Nicodim de la Tismana“, să continue singur lucrarea de la Tismana.

Spuneam că numai cei cu har dumnezeiesc puteau să-l înțeleagă pe Prea Fericitul Patriarh iar IPS Teofan se bucură a fi unul dintre acești aleși de Dumnezeu, păzit tot timpul chiar și de duhul de viață monahală lăsat la Tismana de Sfântul Nicodim.

Când Maica Bartolomeea a suit singură în vârful Cioclovina, rămânând acolo printre fiarele sălbatice și iarna, mireni au socotit-o nebună! Singurul care a știut că prin ea vorbea duhul lui Nicodim a fost IPS Teofan. A dat bani și a refăcut schitul vechi de acolo lăsat de secole în părăsire, fie și numai pentru faptul că, la început, un singur om, pătruns de spiritul monahal nicodimian, isihast, de retragere în singurătate și rugăciune, avea nevoie de acel locaș.

IPS Teofan a luat toiagul mare cu sine și sfintele odăjdii la spinare și a urcat la pas cu mireni în vârful muntelui ca să sfințească schitul.

Eram acolo! Iată ce mi-am notat:

„*Filmam și fotografiam, nefiind prea atent la ce se întâmplă, până în clipa când am auzit crucea sfântă bătând în ușă și un glas puternic care ne-a cutremurat:*

„— *Deschide ușa!*“

„— *Deschide ușa!*“, *auzeam repetat pe toate văile de la picioarele noastre și am căzut cu toții instantaneu, paralizați, în genunchi, simțind o putere divină în jurul nostru!*

Mușiseră până și păsările cerului ori nu le mai auzeam noi de emoție! Când ușa s-a deschis, fața IPS Teofan era răvășită de o concentrare nemaivăzută sub privirile îngrozite ale protopopului care remarcase ce înseamnă a avea cu adevărat puteri dumnezeiești cerute în asemenea momente de sfințire!

Cred că Înalt Prea Sfințitul a adunat aici în vârful muntelui, tot atâtea duhuri sfinte câte erau deja răspândite peste întregul munte!

Moaștele Sfântului Nicodim trebuie să fie pe aici pe undeva, prin vreo grotă ascunsă.

Cred că a chemat de peste tot duhurile lor și ni le-a adunat pe toate aici, în schitul acesta!

Nu cred că cineva mi-a mai făcut mie voia, un mirean printre mulții muritori de rând, cât mi-a făcut-o acest om cu darul lui Dumnezeu!

Am vrut să urc la bătrânețe, la schit în fiecare an, cum urcam în copilărie? Urc acum de două ori pe an! Pentru că sunt două hramuri ce se prăznuiesc și două schituri sfințite unde se pot retrage în liniște, pentru rugăciune, evlavioasele măicuțe și mirenii credincioși. Am vrut ca să renască duhul sfânt al lui Nicodim în toată Valea Tismanei? Iată că a renăscut iar cei care confiscaseră averile sfintei mănăstiri sunt loviți acum de blestem! Dacă s-au putut aduna, într-o singură zi de toamnă la Tismana, zeci de mii de credincioși, dacă au putut toți să sărute sfintele moaște și icoana făcătoare de minuni pe Valea Sfântă a Tismanei, înseamnă că Prea Fericitul Teoctist și ucenicul lui de nădejde IPS Teofan au readus în Sfânta Vale a Tismanei lumina și harul sfânt de altădată!

Hrisoavele Basarabilor, ce includ daniile lor Sfintei Mănăstiri dar și blestemele acestora pentru aceia care nu le vor respecta porunca, sunt pe cale a fi din nou împlinite! Sub stăruința IPS Teofan, Valea Tismanei avea să devină iarăși loc sfânt de rugăciune, așa cum și-l dorise atât de mult Sfântul Nicodim de la Tismana.

Cred că mi se vor mai împlini multe visuri pe Valea Tismanei. Se vor sfinți alte schituri la loc liniștit și se vor reface biserici! Se vor asigura creștinilor, din ce în ce mai mulți și mai tineri, locuri de cazare liniștite pentru pelerinajul lor, înalților clerici loc de întruniri pe teme teologice iar măicuțelor, le va fi lăsată mănăstirea așa cum și-au dorit-o: o oază de curățenie, de sfințenie și de liniște. Duhul Sfântului Nicodim se coboară din nou pe toată Valea Tismanei!

Nu scriu aceste rânduri pentru a-i aduce laude IPS Teofan și a mă înfrupta și eu din ele ca un lacom! Din contra, va trebui să mă aștept să mă certe toată lumea, inclusiv Înalt Prea Sfinția Sa, pentru cum gândesc eu Valea Sfântă a Tismanei ca un Bethleem românesc! Le spun tuturor simplu, scriu după cum îmi dictează Dumnezeu! N-am scris niciodată la comandă, m-aș fi făcut atunci ziarist! M-apuc de scris și la ora 12 noaptea; dacă la sfânta mănăstire se cântă Mezonoptica, eu de ce-aș dormi? Scriu liber și din inimă, pentru că lucrând în politica noastră cuprinsă de diavoli, simt că se vor asmuți fariseii ca vulturii asupra Tismanei și iubitorilor ei.

Nici nu știți ce le poate pielea diavolilor dâmbovițeni cei mari! I-am văzut ieri pe unii din ei spurcând Patriarhia cu crucile lor false, din creștet până în pământ! Farisei neobrăzați, care țineau creștinii la respect cu veșnicele lor garduri albastre, care fac parte din garderoba proprie pe oriunde se duc!

40 de zile de-acum încolo, Înalt Prea Sfințitul Nostru Teofan va fi ținta atacurilor de tot felul, mai rău ca Iisus pe drumul Golgotei!

Luați aminte jurnaliști nesăbuiți și televiziuni plătite cu arginți furați!

Nici Prea Fericitul Teoctist n-a îndrăznit să-l urce pe scaunul Patriarhiei pe IPS Teofan, cu atât mai puțin voi, aceasta va fi lucrarea lui Dumnezeu însuși!

Nu va amăgiți, nu-l veți putea, nici jos da, nici sus urca, luați aminte!

Și veți fi atinși de mari blesteme, voi și fariseii voștri, dacă nu ne lăsați pe noi creștinii în voia noastră!

Doar Dumnezeu îl va urca în Scaunul Patriarhal și harul sfânt pe care i l-a dat Sfântul Nicodim cel Sfințit de la Tismana!

Prin rugăciunile credincioșilor se va sui acolo IPS Teofan, nu prin trucurile voastre de farisei!

Tismana, la 4 august 2007

Prof. NICOLAE N. TOMONIU

România, Grădina Maicii Domnului, va fi apărată mereu

Am purtat în mine o vie simpatie pentru un Patriarh cu față senină, blândă, prietenoasă. El ne-a ținut uniți peste două decenii în misteriosul ritm datator de viață al țării. O legătură, care acceptă lacrimile tristeței, luminând adevăruri ascunse dar și bucurii nestinse. De aceea, ideea de a alcătui această carte, despre o asemenea personalitate este benefică pentru noi toți. Tot ce se află între copertile ei se aseamănă unor versuri din care picură lumina. Lumina cea adevărată. Așa am avut un Patriarh: adevărat, împovărat de gânduri sfinte și... cât de singur!...

Multe lucruri își propusese. Reușise să desăvârșească, în parte, proiectul ce împânzea țara cu biserici noi. Își dorea să se refacă stabilimentele balneare necesare slujitorilor bisericii. N-am avut privilegiul să-l cunosc personal. Dar ceea ce a întreprins a primit întotdeauna acceptul credincioșilor adevărați. Așa va fi și acest omagiu, acest volum care îi recunoaște meritele. Tot ceea ce se află între aceste coperti, ca vitraliile unei catedrale, veghează să nu se piardă lumina din noi și credința cea adevărată. Acest lucru și l-a dorit și cel de-al cincilea Patriarh al României, PF Sa Teoctist. România, Grădina Maicii Domnului, va fi apărată mereu de credincioșii ei adevărați. Și ei se află pretutindeni cu gândul la credința neamului. Acest lucru ne va întări și ne va arăta calea.

ELISABETA IOSIF

Dialog posibil la judecata din urmă a Patriarhului Teoctist

Dumnezeu: Ia zi, Prea Fericite, de ce ai colaborat cu securitatea și cu Ceaușescu?

Patriarhul Teoctist: Iubite și Sfinte Părinte, n-am avut de ales. În situația anilor '80 din România, așa era situația și așa am crezut de cuviință, mi s-a părut singura soluție posibilă și așa am crezut că este cel mai bine pentru a asigura supraviețuirea Bisericii. Sper că ați primit rugăciunile și măcăniile mele de iertare și de pocăință, și sper că ați citit în gândurile și simțirile mele cele mai sincere și cele mai intime. Una făceam, cu totul alta gândeam și simțeam în realitate.

Dumnezeu: Da. Da. Stai liniștit, ți-am primit toate rugăciunile, ți-am ascultat toate gândurile și ți-am citit tot timpul în adâncul inimii. Știu

că nu prea ai avut de ales, dar parcă, totuși, poate că ai fi putut să te opui și să nu accepti colaborarea cu comuniștii.

Patriarhul Teoctist: Prea Fericite și Bunule Dumnezeu, n-am avut tărie și curaj. Așa am crezut eu că este bine: să fiu supus și umil. Dacă a fost bine sau nu, nu știu. În schimb, sunt convins de un lucru: am făcut exact ceea ce mi-a dictat conștiința și ceea ce am crezut eu că trebuie să fac în momentul acela. Ce-aș fi avut de câștigat dacă m-aș fi opus și m-aș fi luat de comuniști? Păi n-aș fi avut absolut nici o șansă de a câștiga. Și-atunci, în fața unui adversar atât de puternic, de bine echipat și care deținea întreaga putere, am continuat linia înaintașilor mei: *Capul plecat sabia nu-l taie!* Ce mi-am zis? Cu smerenie și răbdare vom trece și hopul ăsta și va cădea și comunismul. Iar între timp, m-am gândit că este mult mai bine să mă fac frate cu sistemul și să trec lacul decât să mă opun lui și să nu rezolv nimic. Așa am crezut și așa am acționat. Ce spune Apostolul? „*Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri, căci nu este stăpânire decât de la Dumnezeu; iar cele ce sunt, de la Dumnezeu sunt rânduite. Pentru aceea, cel ce se împotrivesc stăpânirii se împotrivesc rânduielii lui Dumnezeu. Iar cei ce se împotrivesc își vor lua osânda.*” (Romani 13, 1 și 2)

Dumnezeu: Bine, asta a fost înainte de decembrie 89. Dar după, de ce n-ai făcut și dumneata cum a făcut Mitropolitul Banatului Nicolae Corneanu și să recunoști în fața tuturor că ai colaborat cu securitatea? De ce n-ai deconspirat întreaga conlucrare care a existat între Biserica Mea și oamenii sistemului?

Patriarhul Teoctist: Am vrut s-o fac, și chiar m-am retras câteva luni în liniște la mănăstire ca să mă rog, să mă reculeg și să decid de ceea ce este de făcut. Și, în cele din urmă, mi-am zis că nu pot crea panică. Păi aproape toți preoții Bisericii au semnat că vor colabora cu securitatea. Iar ierarhii mei, cu toții, fără excepție, n-au avut de ales și au fost obligați să facă și să dea raportul. Ce-ar fi însemnat să facem totul public imediat? Păi ne sărea tot poporul în cap. Așa, am lăsat să cadă praful, să așteptăm evoluția politică și socială, iar atunci când va fi cazul și opinia publică va fi pregătită, să scoatem totul la iveală. Ce vină am avut eu și Biserica de faptul că oamenii politici de după '90, în frunte cu Iliescu, n-au ezitat să se folosească de Biserica pentru a câștiga profit electoral?

Dumnezeu: Dar la înmormântarea Elizabetei Rizea și a lui Ion Gavrilă Ogoranul de ce nu te-ai dus? De ce după '90 nu te-ai alăturat și nu i-ai

susținut pe cei care s-au opus și au luptat din toate puterile împotriva comunismului?

Patriarhul Teoctist: De frică, Doamne. Ce-ar fi însemnat să-mi arăt prezența lângă ei, lângă luptătorii anticomuniști? Păi imediat m-ar fi catalogat adversarii și dușmanii Bisericii de „legionar”, de „fascist”. Iar mie, numai asta nu-mi mai trebuia, să mă catalogheze oamenii răuvoitori și anticreștini de „legionar”. Frica păzește via, iar în cazul meu, am preferat să fiu precaut și să evit eventualele acuzații care s-ar fi putut inventa.

Dumnezeu: Bine, Părinte, te iert, și te dezleg de toate păcatele. În definitiv, să știi că nu aveam nevoie de explicațiile tale, căci oricum știam răspunsurile. Am vrut numai să te încerc și să văd dacă îți menții aceeași poziție. Uite ce este, în Fața Mea dumneata nu ai păcătuit. Așa cum bine ai spus, toate sunt rânduite de Mine, iar comunismul, și el, l-am rânduit și l-am lăsat să existe. Iar voi, cei care nu ați avut curajul să vă opuneți și să luptați împotriva lui, de mult v-am iertat și binecuvântat smerenia și umilința, atâta timp cât n-ați făcut rău altora și n-ați făcut exces de zel în conlucrarea cu comuniștii. Mergi liniștit în Rai, Părinte drag, și caută-ți un loc unde să stai alături de toți cei mântuiți căci și dumneata ți-ai câștigat mântuirea.

Nota autorului: *Înainte de scrie despre moartea Patriarhului Teoctist mi-am făcut un aspru examen de conștiință. Cum să scriu tocmai eu despre el!? Tocmai eu care n-am exitat o secundă să-l tratez de comunist, de securist, de KGB-ist chiar (vezi declarația Patriarhului de la Moscova), etc.!? Și totuși, până la urmă, „am îndrăznit”. Nu de alta, dar parcă îmi este un pic teamă ca nu cumva intransigența anticomunistă din Biserică să nu fi fost cumva dăunătoare. Bună, rea, Dumnezeu știe, iar acest dialog imaginar tocmai asta își propune să releveze. La urma urmei, judecata cea din urmă tot Domnului îi aparține. Iar în cazul Primului Păstor al României, am convingerea că Dumnezeu Tatăl l-a iertat și i-a oferit mântuirea. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească-n pace!*

Pr. MARIAN COSTACHE, Montreal, Canada

Sub cârmuirea sa, Cuvântul Domnului se află unde-i este locul: peste tot locul!

Fățărnicia clipei e taina cumplită a acestor vremi. Despre aceeași clipă a viețuirii noastre co-există două versiuni: cea trâmbițată pe toate lungimile de undă și cea tainică, adevărată, adesea știută doar de

Dumnezeu – cea care cu-adevărat rămâne. Aceasta e crucea noastră de zi cu zi, într-o lume dezDumnezeită. Cruce pe care fratele Teoctist a dus-o până în clipa din urmă. A purtat-o cu pasul sigur al celui care știe pe Cine-l urmează. A dus-o cu abnegația celui ce nu are îndoieli. A dus-o având în față lumina nefăcută, Lumina Mântuirii.

Petrecerea sa din această vale a plângerii ne oferă prilej de rememorare. Sub cârmuirea sa, Cuvântul Domnului a reintrat în Școală. Și în Armată. Se află alături de cei suferinzi, în spitale – dar și în pușcării. Se află unde-i este locul: peste tot locul! Și nu e puțin lucru...

Precum Apostolul, în răstimpul trecerii sale pe acest pământ, fratele Teoctist s-a vădit a fi „vas prețios” – unealtă a Lucrării Domnului. Poate de aceea Domnul, în Înțelepciunea Sa, l-a ținut până la atât de adânci bătrâneți. Odinioară, pentru a proclama peste veacuri puterea Sa, Domnul a răsturnat Imperiul Roman bizuindu-se pe 12 oameni umili – pescari, vameși, croitori de corturi. În zilele noastre, pentru a ne da din nou semn al Puterii Sale, Domnul a reintrat în viața românilor purtat de un moșneag, căruia cârmuirea atee i-a îngăduit accesarea în scaun pe considerentul că, oricum, „n-are zile multe”. A avut zile mai multe decât s-ar fi crezut, dar mai ales a avut FAPTE mai multe decât s-ar fi putut închipui. Și de aceea, zic vouă că acesta nu-i lucru omenesc!

Pentru toate acestea, Fratele Teoctist merită odihnă. Și nu oriunde, ci de-a dreapta Tatălui. Dumnezeu să-l odihnească!

Prof. TUDOR PĂCURARIU

Despre buna rânduială

Era, la cei peste nouăzeci de ani, mai tânăr decât mulți, avea o tinerețe în spirit și dreaptă statură. Părul alb, ochii umezi, fața blândă, vorba duioasă, venind mereu din inimă, să aline, să lumineze, un bătrân sihastru care de fapt nu îmbătrânește niciodată, coborâtor din munții Daciei, ce acceptase povara scaunului patriarhal. Un Daniil sihastru contemporan căruia voievozii țării ar fi trebuit să-i bată la uță, cerându-i sfat de taină. Însă conducătorii noștri au fost fie mult prea suficienți lor înșiși, fie liber cugetători, adică săraci cu duhul. Buna rânduială că voievodul să vină la schimnic ca la un povățuitor, lege a vremurilor, pe timpul lui Ștefan cel Mare și Sfânt și a lui Burebista, pare că s-a uitat. Neamul nostru nu se va mântui până nu vom avea conducători care să dorească Împărăția lui Dumnezeu, pentru el și pentru supușii săi. Acei conducători care să prefere un drum către biserică și către locul

de rugăciune, în dauna unei petreceri la Golden-Blitz ori a unei conferințe ateiste, pe tema subjugării naturii-mamă. Înainte de a-și dori să se integreze printre țările bogate ale lumii, România trebuie să-și dozească să fie mai curată trupește și sufletește, să-și păstreze și să-și învie vechile rânduiele.

Agresiuni diverse s-au abătut asupra neamului și bisericii sale. „*Bate-voi păstorul și se va risipi turma*”, a fost planul nefătatului. Nu Patriarhul era vizat ci biserica și credincioșii săi. Sub masca unei așa-zise reforme se ascund interese străine de neam, acum, ca și în 1989. Din fericire turma s-a strâns în jurul Păstorului, câini vrednici i-au stat alături, de pază. La auzul veștii că România a rămas fără Păstor, jivinele ies din nou din păduri. Nu cred că vor izbuti nici de data aceasta. Însă această stăruință a lor în rele e un motiv serios de reflecție pentru noi ca și pentru Păstorul ce va veni.

GHEORGHE ȘEITAN

I.P.S. Patriarhul Teoctist – personalitate de patrimoniu național – s-a înalțat la ceruri

În ziua de 30 iulie 2007, într-o zi toridă de vară, pe neașteptate, asupra tuturor românilor, s-a năpustit vestea că Prea Fericitul Patriarh Teoctist, părintele și duhovnicul nostru, a trecut la cele veșnice. Pentru moment, o tăcere totală, care spunea mai mult decât oricâte cuvinte, s-a așternut în sufletele noastre. Parcă un stâlp al întregului neam românesc se mutase de lângă noi, printre stele, tocmai când aveam mai multă nevoie de El și de rugăciunile Lui pentru a ieși din focul ce atinsese țara, pădurile, câmpul și risca să ne ia și pâinea de la gură. Parca-l vedeam și auzeam cum se ruga pentru ploaie, pentru maibinele și maibuna înțelegerii între oameni, pentru iubirea aproapelui și întrajutorarea lui.

Predicile lui erau nu numai ale unei ființe născute pentru a sluji semenii, pentru a-i orienta spre o viață trăită în duh, cinste și iubire, ca un trimis al lui Dumnezeu, mai ales, dacă avem în vedere că de la 14 ani a intrat în viața monahală ca să fie slujitor al Domnului, pe acest pământ, mult prea zbuciumat și lovit de secole de rele și dureri, dar și ale unui om cultivat, ale unui cărturar, trăitor între cărți și iubitor, practicant al învățăturilor lor, care îi deveniseră principii de viață, pe care le transmitea cu întreg patosul sufletesc credincioșilor săi.

Credem că nu greșim dacă vorbim de o adevărată pedagogie religioasă pe care o profesa cu un talent și un har care nu se întâlnește întotdeauna și la toți slujitorii bisericii noastre. În vorba lui înțeleaptă, în timbrul ei cald și melodios, se concentra întreaga înțelepciune a poporului, întreaga iubire divină, pe care o dorea instituită și în viața mirenilor, în gândirea și comportamentul lor.

Înalțarea sa la ceruri într-un sfârșit de iulie de foc a fost urmată de zile în șir de ploaie, pe care o invocase în biserică împreună cu toți credincioșii, parcă, să ne dovedească, fără echivoc, că Dumnezeu l-a ascultat, i-a împlinit ruga cea grea de temeri că norodul lui va suferi după un an atât de secetos. Urcat la dreapta Tatălui, căruia i-a slujit cu întreaga sa ființă fizică, sufletească intelectuală și, mai ales clericală, cert, Părintele Teoctist ne veghează de-acolo de sus, dintre îngeri și stele, dintre cei buni și drepti, pe care Dumnezeu și i-a luat alături ca modele de viață pentru cei rămași pe pământ.

Patriarhul Teoctist a fost un mare iubitor de oameni, un excepțional vorbitor, și spun acest lucru pentru că, de fiecare dată când îl auzeam vorbind, era atât de distins, distincție izvorâtă din vasta cultură teologică și umanistă, din limbajul specific celor special trimiși pentru a se face înțeleși de toți mireni, încât trăiam un sentiment de înălțare spirituală, culturală, morală, care venea dinspre Sfinția sa către noi, oamenii de rând.

A fost un mare patriot și un mare militant pentru păstrarea ființei naționale a poporului român. Sub patriarhatul său s-au construit nu numai biserici, mănăstiri, lăcașuri de cult, muzee bisericești, dar s-a zidit și conștiință națională, conștiință de neam care întărește și coagulează energiile acestuia, îi dă putere să lupte cu forțele ostile, dinăuntru și din afară, nu puțin, care conlucrează și urzesc de zor destrămarea teritorială, economică și nu mai puțin morală a acestui străvechi neam european. A manifestat o grijă deosebită față de situația românilor aflați în minoritate numerică din Covasna și Harghita, la care venea spre a-i ajuta și încuraja să-și păstreze identitatea națională și tradițiile. Prezența Sfinției Sale la o Universitatea de Vara din anii 2000-2001 a constituit un real eveniment științific în care s-a antrenat la dezbateri cu un entuziasm științific și tineresc incredibil. Întâlnirea a constituit momentul de vârf al discuțiilor și al satisfacției de a-l avea în mijlocul nostru și de a analiza problemele arzătoare ale timpului nostru.

A fost și o mare personalitate de atitudine, de reacție, care nu a rămas indiferentă la fenomenele negative, prezente în subteranul societății noastre, dar și împrumutate și mult exacerbate și practicate de lumea „civilizată” occidentală, care nu corespundeau tradiției noastre străbune sau moralei noastre religioase și laice, ca homosexualitatea, prostituția, drogurile. Și-a spus cu curaj și fermitate atitudinea față de devierile comportamentale ale homosexualilor, s-a împotrivit, pe bună dreptate, susținut de enoriași și de populație, manifestărilor stradale ale homosexualilor, acceptate de autoritățile noastre politice și publice, fără pic de cunoaștere și înțelegere a specificului nostru național, ca popor de bun simț, având ca valori de preț rușinea, respectul față de familie și de copii, demnitatea de fii ai lui Dumnezeu, creați după chipul și asemănarea lui.

O altă trăsătură ce îl așează în palmaresul personalităților de seamă ce constituie panteonul culturii și spiritualității românești a fost talentul de diplomat și negociator, capacitatea de a împăca, de a înmădădia ceea ce nu se putuse înmădădia aproape o mie de ani, după marea schismă de la 1054, anume biserica catolică și biserica ortodoxă, prin invitația făcută Suveranului pontif, Papa Ioan Paul al II-lea, de a vizita țara noastră în mai 1999. Prin această vizită, Patriarhul Teoctist a realizat o punte, poate chiar un pod puternic, între ortodocși și catolici, între poporul nostru, păstrător al credinței străbune, și popoarele de credință catolică, unite sub semnul credinței în același Dumnezeu, ca fii de aceeași credință ai lui. Primirea călduroasă și numeroasă pe care poporul român i-a făcut-o Suveranului pontif, îmbrățișările călduroase și sincere dintre cei doi ierarhi, frați de aceeași religie creștină, a fost o demonstrație plauzibilă că toate tensiunile și conflictele umane se pot stinge dacă se pun în joc spiritele curate, cinstite, nobile, cu idealuri comune spre binele tuturor celor care îi urmează pe drumul credinței.

Vizita Patriarhului Teoctist la Vatican în octombrie 2002, a parafat legătura puternică între cele două biserici și a deschis și poarta spre drumul ecumenismului, al împăcării tuturor religiilor, în virtutea principului că toate sunt reflectare a existenței aceluiași Dumnezeu, care primește diferite nume în diferite țări și culturi. Într-o cercetare sociologică pe tema contactului dintre culturi, realizată în județul Constanța, într-o comunitate etnică de tătari, un tătar mi-a exprimat cât se poate de simplu de ce între români și tătari sau alte etnii nu ar trebui să fie

tensiuni sau neînțelegeri: „pentru că toți suntem fiii aceluiași Dumnezeu și iubirea de semeni trebuie să ne unească pe toți”.

Părintele Patriarh Teoctist s-a născut la 7 februarie 1915, în Tocileni, județul Botoșani. A urcat treptele ierarhiei clericale de la baza ei, de la 14 ani, ca frate la Schitul Sihăstria, apoi la Mănăstirea Verona, după care a urmat perioada de călugărie unde a primit și numele de Teoctist. În 1945, a fost hirotonit ca ieromonah la Catedrala metropolitană din Iași și a absolvit și Facultatea de Teologie din București cu calificativul de Magna cum laude. După trecerea la cele veșnice a Patriarhului Iustin Moiescu, a devenit loctiitor al Patriarhului la 31 iulie 1986. Apoi, a fost numit Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Cei 21 de ani de Patriarh nu au fost ușori, Sfinția Sa trebuind să facă față tuturor loviturilor date bisericii ortodoxe prin demolarea sau translatarea, în cel mai bun caz, de către cuplul dictatorial, a bisericilor ortodoxe în locuri cât mai dosnice, ascunse de ochii oamenilor. Dar structura sa de personalitate puternică, de fiu de la țară, obișnuit cu munca și cu greutățile vieții oamenilor simpli, talpa acestei țări, fără de care poporul român n-ar fi mai existat pe harta Europei, a rezistat tuturor încercărilor, reușind să păstreze trează, vie credința ortodoxă în sufletele oamenilor. A traversat o perioadă istorică dintre cele mai dificile, viața sa de Patriarh semnificând un arc peste două regimuri social-politice, fiecare cu traumele și cu neîmplinirile sale.

Dar dintre toate aceste neîmpliniri, cea mai mare cu care s-a stins a fost neputința de a construi Catedrala Mântuirii Neamului, în care și-ar fi dorit să fie îngropat, ca ctitorie de vârf a Sa, care ar fi încoronat cu succes întreaga-i activitate și viață de ieromonah-călugăr. N-a fost să fie așa. Dihonia politică ce s-a instaurat după 1990 între politicieni a făcut ca aceștia să nu cadă de acord cu repartizarea unui loc pe care l-ar fi meritat o asemenea clădire-simbol al credinței neamului românesc, născut nu făcut credincios.

Decorarea de către Președintele României Traian Băsescu a Patriarhului Teoctist cu Ordinul Steaua României în grad de Colan, conferită după trecerea sa în rândul celor dreپți și sfinți, așezată lângă sicriu, alături de tabloul Patriarhului, a venit prea târziu. Această distincție, prima ce se conferă unui cetățean român, ar fi avut o altă rezonanță dacă ea ar fi fost primită în mainile sale ce țineau Biblia și Sceptrul de

Părinte Patriarh când era în viață, măcar, dacă nu atunci când sfințea înălțarea Marii Catedrale a Mântuirii Neamului Românesc.

Cu toate acestea, poporul român i-a cinstit osârdia cu care a servit înalta misiune de a păstra credința ortodoxă în sufletul lui cu o participare care a depășit inclusiv capacitatea forțelor de ordine de a o opri să-l vadă și să-i mulțumească. L-au cinstit și onorat cu prezența la funeralii, de asemenea, multe fețe bisericești de diferite culte din țară, mulți oaspeți din străinătate reprezentanți ai tuturor religiilor și cultelor – semn că a fost o mare personalitate și a plecat în veșnicie cu această înaltă investitură a vieții sale.

Pentru tot acest palmares de calitate, pentru dăruirea și profunzimea cu care a slujit Biserica Ortodoxă Română, pentru dragostea nețărnută față de oamenii simpli din care s-a născut și s-a înălțat la cea mai înaltă demnitate clericală, pentru ținută demnă, frumoasă, albă, impecabilă în care se îmbrăca la marile evenimente și sărbători, pentru cultura umanistă și teologică temeinică pe care și-a însușit-o și a manifestat-o într-un limbaj de o frumusețe rară în toate predicile și discursurile Sale, pentru diplomația și spiritul concesiv necesar în momentele de criză sau neînțelegeri pe care l-a dovedit în relațiile bisericești cu alte state și biserici, pentru modul exemplar în care a reprezentat Biserica Ortodoxă și ROMÂNIA în străinătate, pentru vigoarea cu care a susținut ca poporul român să-și păstreze credința și tradițiile și în cadrul Uniunii Europene, uniune multi culturală și multiconfesională, noi considerăm următoarele:

I.P.S Patriarhul României TEOCTIST trebuie considerat o avere națională, un patrimoniu național, o personalitate ce se poate înscrie în bunurile umane naționale, ce aparține nației, poporului român. I.P.S. a știut cu măiestrie să conducă poporul român, vitregit și de cei dinăuntru și de vecinii neprieteni, pe drumul credinței, al încrederii în Dumnezeu și în puterea sa atotstăpânitoare și binefăcătoare.

Dumnezeu să-i dea liniștea necesară și să-l țină în rândul celor drepți și buni! În plus, sperăm, ca de-acolo, din albastrul infinit, Sfinția Sa cântă și se roagă:

Doamne, ocrotește-i pe români!

Dr. MARIA COBIANU-BĂCANU

III. SCRIERI MAI PUȚIN CUNOSCUTE

Păstorul care s-a ridicat la Cer lăsându-ne singuri, neprivegheați, doar înveșmântați în tristețe și dor, un Sfânt și un Om în același timp, a binecuvântat două dintre monografiile noastre. Frumusețea vorbelor Domniei Sale ne-au rămas astăzi alinare și îmbărbătare. Citindu-le, să îngenunchem cu pioșenie și profund respect.

AURELIA LĂPUȘAN

Cuvânt de prețuire

Spre bucuria noastră și a generațiilor viitoare, geografia, istoria – atât de bogată și de frumoasă –, civilizația și spiritualitatea Dobrogei constituie un patrimoniu de mare preț și se cuvine să arătăm întregă noastră recunoștință tuturor celor care și-au dăruit munca, priceperea și talentul lor pentru punerea în valoare a acestei moșteniri. Cel ce zăbovește cu privirea și cugetul pe miile de pagini consacrate patrimoniului religios, deseori însoțite de planșe, fotografii sau hărți, devine fără să-și dea seama contemporan cu evenimentele care au lăsat urme adânci în spațiul dintre Dunăre și Marea Neagră.

Toate plaiurile locuite de români dintre începuturile existenței lor ca popor în istorie păstrează comorile scrise sau dăltuite în piatră ca într-o uriașă arhivă tănuțată. Dobrogea însă adaugă acestor comori primele străluciri ale Tainei Creștinătății, adusă și descoperită strămoșilor noștri daco-romani de Sf. Apostol Andrei, cel întâi chemat la propovăduire de Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Dacă Imperiul roman, prin întinderea sa geografică, prin civilizație, căile de comunicație pe uscat și pe apă și mai cu seamă prin limbă, cultură și adorarea zeilor, având în centru cultul împăratului, a pregătit și apoi a înlesnit pătrunderea și răspândirea între neamurile din imperiu a Adevărului Învierii lui Hristos, aceeași situație, același freamăt și aceleași căutări se constată și în aria popoarelor barbare din nordul și din vestul Pontului Euxin – cum numeau grecii Marea Neagră –, favorizând întemeierea pe acest țărm ospitalier a vestitelor cetăți: Tomis, Histria, Callatis și altele.

Lesnicioasa călătorie pe apă, până a ajunge în porturile primitoare, a corăbiilor încărcate cu mărfuri prețioase, precum mărturisește mulțimea amforelor descoperite în aceste părți, fertilitatea reliefului dobrogean, darnic și în vremea noastră cu cei care-l lucrează cu osârdie,

precum și existența unei populații numeroase și statornice, remarcată de către însuși geograful Strabon, au făcut din Scitția Mică o arie atrăgătoare pentru societatea greco-romană din întregul bazin mediteranean, devenind astfel un pământ al făgăduinței. Prezența aici a unor vestii strategice ai antichității, ca Filip II, Alexandru Macedon, Lisimach, biruiți de către viteji autohtoni tratați apoi cu omenie și cu daruri scumpe, tălmăcește îndeajuns rolul și importanța acestui colț de lume și interesul cu care acesta a fost apoi anexat Imperiului roman. Faima Scitiei Mici avea să se plinească desăvârșit prin venirea Sfântului Aportul Andrei, care a propovăduit aici Cuvântul lui Dumnezeu. Ne sunt cunoscute tuturor roadele îmbelșugate ale Sfintei Evanghelii pe pământul dintre Dunăre și Mare, păstrând în brazda lui sfinte tezaure liturgice și altare cu Sfinte Moaște.

Am insistat poate mai mult decât ar fi trebuit asupra acestei moșteniri din primele secole creștine, care ne îndatorează a-i da valoare nu numai prin studii aprofundate, ci și prin strădania răbdătoare a descoperirii celor ce se află încă tănuite în pământul dobrogean, pentru bunul motiv de a le fi văzut și admirat ca pe niște mărturii ale încreștinării noastre și cu prețuire și respect pentru neuitații învățați întâlniți în incintele cetăților, celebrând în dogoarea soarelui bucuria scoaterii la iveală din huma secolelor a numeroase potire, cruci episcopale, candelă, altare, mozaicuri și inscripții de mare însemnătate. În unul din aceste pelerinaje, însoțindu-l pe fericitul de pomenire patriarhul Justinian, i-am auzit cuvintele de încurajare adresate cunoscuților specialiști: profesorilor Canarache, Radu Vulpe, Ion Barnea, Adrian Rădulescu, Vasile Drăguț și alții. Pe lângă foarte prețioasele studii de cuprindere și adâncime istorică din volumul intitulat „Istoria Dobrogei”, semnat de consacrații cercetători Adrian Rădulescu și Ion Bitoleanu, monografia de față a orașului Techirghiol, prima în existența acestei localități, întregește imaginea unei noi dimensiuni a Dobrogei – cea a îngrijirii sănătății și miraculoasei vindecări a suferinței omului. Pe lângă numeroși specialiști și devotați slujitori ai Sanatoriului din Techirghiol, am cunoscut pe doamna dr. Cornelia Dărăngă și pe neostenitul director actual, dr. Vlad Moraru, care, cu râvnă de apostol, împreună cu colaboratorii săi, fac din acest sanatoriu un punct de legătură cu centre de specialitate din străinătate.

Un rol al efectului tămăduitor al apei și nămolului din lacul Techirghiol este mănăstirea de maici din acest oraș, înfiripată de cel dintâi patriarh al bisericii noastre, Miron Cristea. Convins de adevărul că Iisus Hristos este doctorul sufletului și al trupului, în anul 1928, patriarhul

Miron a cumpărat un imobil pentru găzduirea preoților pe timpul tratamentului, înzestrându-l și cu un paraclis închinat Sf. Fanurie. Din acest modest început, înaintașii mei, patriarhii Justinian (1948-1977) și Justin (1977-1986), au realizat ceea ce se vede acum.

Cel dintâi a adus în anul 1949 frumoasa biserică din lemn, monument istoric, de la stâna regală de lângă castelul Peleş, aflat în prag de distrugere de cei fără Dumnezeu, salvând-o și montând-o aici piesă cu piesă, participând personal la această lucrare, după spusa martorilor. Prin eforturi mari în obținerea avizelor de rigoare, a organizat șantierul pentru înălțarea clădirii cu etaj din dreapta, a cantinei, punând bazele celui de-al doilea corp al căminului preoțesc, pe care l-a terminat vrednicul său urmaș, patriarhul Justin. Paralel cu acestea, s-a organizat viața monahală, prin rânduirea unor vrednice călugărițe și surori, călăuzite de stareță, asigurându-se bisericii slujitori de pilduitoare vocație liturgică. Înconjurată de cele două clădiri impunătoare ca arhitectură și împreună cu celelalte edificii, ale și pergole cioplite, cu îndemănare și talent, în piatra de Techirghiol, ca și colonele pridvoarelor, biserica predominantă în întregul așezământ monahal, închinat și admirat de milioane de credincioși și turiști din țară și de peste hotare. De reținut că acest așezământ a devenit cunoscut nu numai fraților români de pretutindeni, ci a fost îndrăgit și de numeroși reprezentanți ai altor Biserici și confesiuni creștine de pe toate meridianele globului pământesc. Este grăitoare această prezență în deceniile pline de încercări pentru credință, când Biserica Ortodoxă din România împlinea, și pe această cale, principiile de iubire și slujire în Duhul Aceluiași Dumnezeu, adică ecumenismul cel autentic. Ca orice organism viu, mănăstirea a crescut, întregindu-și mereu ființa și vocația în duh și faptă, în cultură și artă, ca leagăn de liniște sufletească și izvor tămăduitor al trupurilor și al inimilor. Icoanele expuse în frumoase vitrine constituie, de asemenea, o bucurie, mai ales pentru cei tineri, icoane provenite din atelierul mănăstirii, aflat într-un spațiu luminos, prielnic văzului lăuntric cu care pictorul dă viață culorilor. Cu înțelegerea și sprijinul prof.univ.dr. Adrian Rădulescu, în unele încăperi de la intrarea în incintă s-a amenajat o colecție de icoane din patrimoniul mănăstirii, împreună cu fragmente de coloane și capitele mărturisitoare ale bisericilor episcopale din Scitția Mică, cu harta itinerarului Sf. Apostol Andrei.

Altar de rugăciune și slujire a celor suferinzi și oază de sănătate și liniște trupească și sufletească, mănunchiul de maici și surori, călăuzite

duhovnicește de mai bine de două decenii și jumătate de Prea Cuvioasa Stareță Semfora, mănăstirea din Techirghiol, unică în creștinism, radiază neconținut puterea vindecătoare a Mântuitorului Hristos. Desăvârșind acest principiu evanghelic, vrednica și curajoasa stareță Semfora a folosit bunăvoința directorului Sanatoriului, dr. Vlad Moraru, și a amenajat la parterul clădirii din dreapta, de la intrare, o adevărată bază de tratament balnear. Dacă adăugăm acestora că alături de incinta mănăstirii, pe alea Sf. Pantelimon, se află și vila arhierescă, zidită de același sfânt patriarh Justinian pentru găzduirea membrilor Sfântului Sinod, veniți la tratament, ne dăm seama de opera și activitatea misionară și samaritană înfăptuită de acest Părinte al Bisericii Ortodoxe Române în deceniile de dictatură totalitară comunistă și atee.

Așadar, prin armonie duhovnicească, arhitectonică și artistică, Mănăstirea „Sf. Maria” din Techirghiol poate fi numită „perla litoralului” și la propriu, și la figurat. Principiul patristic „ora et labora”, experimentat în Ortodoxie din primele secole de viață monahală și trudă, aici constituie „pâinea cea spre ființă” a sufletului și a trupului. Aici se talmăcește clipă de clipă că Ortodoxia nu este teorie sau însingurare, nici fugă de lume și cu atât mai mult disprețuire a vieții, ci întrupare permanentă a iubirii și a dăruirii de sine până la jertfă, spre a-L sluji, astfel, pe Dumnezeu, aducând lumea și oamenii în comunitatea treimică.

Din visteria bucuriei personale și a prețuirii de inițiatorii și făptuitorii acestei monografii, Aurelia Lăpușan și Ștefan Lăpușan, prima carte despre această localitate, am răspuns astfel dorinței domnului dr. Vlad Moraru, cunoscut prin zelul și entuziasmul său molipsitor pentru mai binele Sanatoriului, adăugând, prin multiplele sale acțiuni, valoare Techirghiolului. Pe lângă numeroasele merite pe care le are, ca orice carte, cea pe care o aveți în mână este prima lucrare consacrată acestei așezări, vestită prin lacul vindecător și prin frunțașii ei și nu mai puțin prin spiritualitatea și bogăția tradițiilor păstrate aici, ca în fiecare localitate românească. Când călătorul întâmpină aici un așezământ monahal de importanță religioasă a Mănăstirii „Sf. Maria”, având alături și Sanatoriul cu slujitorii săi plini de bunăvoință, completate cu impunătoarea biserică parohială, această imagine se imprimă adânc în inima și amintirea tuturor. Și, iată, iubite cititor, eu sunt unul dintre aceștia. Popasul sărbătoresc închinat Techirghiolului găsește localitatea în atmosfera înnoitoare, dăătoare de nădejde a păstrării respectului reciproc între etnii, prin credință, cultură, datini și, mai ales, prin cinstea și

demnitatea cetățenească, cerute de principiile libertății și democrației, de conștiințozitate, dreptate și de morală în viața socială.

Împărtășind prețuirea și dragostea mea tuturor cititorilor acestei monografii, îi încredințez că timpul consacrat unei lecturi ziditoare de suflet reprezintă pentru fiecare dintre noi un mare câștig întru luminarea minții și întru păstrarea și prețuirea vieții.

TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Text reprodus din lucrarea Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *Techirghiol pentru Europa*, Editura Alma, Galați, 1999.

*

Cuvânt înainte

Momentul unui jubileu care consemnează, într-o lucrare de referință și-n adevărate file de cronică, multiple aspecte din truda de secole a celor ce pregătesc “pâinea noastră cea de toate zilele” este un prinos de cinstire și recunoștință pentru cei ce adaugă la hrana sufletească din Rugăciunea Domnească și pe cea trupească.

Poate nicăieri îngemănarea grijii pentru suflet și trup și realizarea acesteia nu este mai semnificativă ca în Dobrogea.

Sămânța creștinismului sădită de Sfântul Apostol Andrei, cel întâi chemat la apostolat, a rodit mulțimea de martiri, sfinți, ierarhi jertfitori, bazilici și mănăstiri spre îndestularea duhovnicească a credincioșilor. Aceștia, la rândul lor, în duhul aceleiași credințe, au făcut ca pământul aceste sfânt și cu sudoarea frunții lor să hrănească atât pe cei care, din neam în neam sălășluiesc această glie, dar și pe cei care, atrași de frumusețile mirifice ale deltei și mării, întâlnesc aici și „Drumul Pâinii în istoria Dobrogei” presărat cu frumusețea și efortul muncii omului.

Cartea de față prezintă cu măiestrie acest drum al pâinii, din antichitate până în zilele noastre și arată cum această pâine a hrănit și pe localnici și pe oaspeți. Vedem pe acest drum, vechiul și primitivul plug alături de cel nou și puternic, rășnița antică găsită în ruinele unei bazilici, moara de vânt ce înnobilează orizonturile dobrogene, aidoma unei biserici de lemn, construcțiile industriale de panificație ale zilelor noastre, iar în umbra tuturor omul și sufletul său care a înfăptuit toate aceste minuni.

Mai mult, evidențierea dezvoltării acestui domeniu de activitate pune în valoare o întregă tradiție legată de respectul omului pentru

muncă, pentru rodul pământului, pentru pâine. Această tradiție ne aduce permanent în față faptul că pâinea constituie elementul fundamental de referință la cele mai de seamă momente din viața noastră. Pe lângă hrana de bază și de zi cu zi, cu ea săvârșim jertfa cea nesângeroasă înfăptuită real de Mântuitorul Iisus Hristos pe Cruce, prin ea, sub formă de prescură și colac, ne aducem aminte de înaintașii noștri și ne regăsim în comuniune cu toți semenii și cu toți cei mai dinainte adormiți părinți și frați ai noștri. Și poate că trebuie să mai amintim aici că pâinea reprezintă și simbolul unității umanității, aidoma fenomenului prin care ea însumează pământul, spicul, munca omului, toate dătătoare de viață.

Citind o asemenea carte, mai mult decât a realiza o simplă informare despre evoluția unui fenomen, va trebui să simțim acel fior al trudei de zi cu zi pentru obținerea pâinii, să dezvoltăm respectul în rândul tuturor față de pâinea ca bun esențial pentru viața noastră și mai mult decât atât, să ne apropiem de ea cu acea atitudine de sfințenie pe care trebuie să o avem la Sfânta Euharistie.

Pentru autorii acestei lucrări, Aurelia Lăpușan și Ștefan Lăpușan, pentru inițiatorul acesteia, Fotini Teodorescu, dar și pentru cititorii și mai ales pentru acei mulți și anonimi ostenitori pe acest vechi și lung drum al pâinii, îndreptăm un gând de prețuire și cinstire și rugăm pe Bunul Dumnezeu să binecuvânteze munca și strădaniile lor. Fie de a obține în veci de la pământul sfânt al țării pâinea noastră cea de toate zilele!

Palatul Patriarhal, 7 noiembrie 2001

TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Apărut în Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan – Drumul Pâinii în istoria Dobrogei, Editura Dobrogea, Constanța, 2001

„În Dobrogea a fost primul lăcaș natural de rugăciune creștin“

Interviu cu Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul României

— *Vă aflați la Techirghiol, un loc de început de creștinism, și în preajma unei mari sărbători, dragi nouă, tuturor creștinilor; Sfânta Maria. Vorbiți-ne mai întâi despre prezența Domniei Voastre aici, în legătură cu aceste două repere creștine.*

— Am cunoscut Dobrogea în urmă cu trei decenii și am îndrăgit-o foarte mult. Am întâlnit-o pentru prima dată tot aici, în

mănăstirea în care ne aflăm. Lăcașul era foarte modest, cu o singură maică. Se numea maica Nectaria. Locul acesta este deosebit de semnificativ și în adâncimea istoriei creștine și în actualitate. Împrejurările speciale în care se afla Biserica românească în 1948, la o înfricoșată trecere în alt sistem, un prag mare, greu de depășit, au dus la o nouă fază, creând ceea ce putem numi în istorie un paradox al ei.

— *În ce sens?*

— Faptul că o biserică ortodoxă într-un regim ateu, comunist, a dobândit și și-a modelat, ba chiar a îmbunătățit moștenirea ei, poate fi apreciat astăzi ca un paradox.

— *Un exemplu la ceea ce ați spus este chiar mănăstirea Techirghiol.*

— Exact. Primul patriarh al României, Miron Cristea, a dobândit un teren aici-așa cum scrie și în monografia dumneavoastră, „Techirghiol pentru Europa“, o lucrare bine făcută, cu multă acribie – și a stabilit o strajă pe care mai apoi patriarhul Iustinian Marina, în 1948, a aflat-o: o măicuță și o clădire modestă. Împrejurările au făcut să avem astăzi această clădire modernă și această biserică care predomină spiritualitatea dobrogeană: biserica prin vechimea ei, iar organizarea noastră bisericească impunându-se pe plan ecumenic. Mai mult, este vorba și de vocația mănăstirii de îngrijire a celor care au nevoie de tratament balnear. Acestea au fost gândul și scopul pe care le-a avut patriarhul Miron Cristea. Apoi patriarhul Iustinian Marina le-a împlinit cu fapta, adică prin aducerea aici a actualei biserici din lemn.

— *Care sunt cel mai vechi amintiri pe care le aveți în legătură cu acest loc?*

— Am asistat și eu, în 1949, la momentele în care patriarhul Iustinian, personal, lucra la aceste materiale foarte prețioase, la biserica adusă aici de la straja țării, de la Câmpina. Eu cred că însăși prezența bisericii aici și organizarea vieții monahale au ridicat foarte mult pe litoral viața bisericească.

— *Se poate vorbi despre un model de slujire în noile condiții impuse de regimul comunist?*

— Chiar așa este: un model de slujire a semenilor. Sub dictatura comunistă acest așezământ probează felul cum biserica a lucrat și a știut să înfrunte tocmai acțiunea de distrugere a ei. Prin izvoarele ei de inspirație, prin slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor a derutat dușmanul

și în loc să piardă, biserica a câștigat foarte mult. Nu numai aici, în Dobrogea, ci în toată țara.

— *Este interesant să reiterăm această luptă de rezistență a bisericii în anii dictaturii.*

— În acel timp s-au restaurat mănăstiri, s-au înființat unități de învățământ teologic, s-a organizat viața bisericească pe temelii trainice, cu un statut al bisericii aprobat în 1948 și care se află și acum în funcțiune. Luăm și modelul acestei mănăstiri. Să ne amintim că, în acea vreme, preoții și familiile lor nu erau admiși la toate instituțiile de tratament sau odihnă. Se socotea că ei răspândeau idei nesănătoase pentru oamenii muncii. Patriarhul a conceput astfel un sistem de asistență socială după modelul de la Techirghiol, impunând prezența bisericii în societate. Mai mult, aici nu veneau în anii aceia doar preoții, ci și românii de peste hotare, și preoți de la alte biserici ortodoxe, dar și protestante.

— *Un ecumenism practic pentru o perioadă tulbure în care nu era vorba de așa ceva...*

— Biserica ortodoxă română tocmai că a dezvoltat acest ecumenism practic. Aș concludiona că, iată, peste începuturile noastre creștine în Dobrogea – cele mai autentice, cele mai lucrătoare – locurile acestea au devenit un important model social, nu numai liturgic, precedând ideea de dialog teologic, de ecumenism. Un simbol al lucrării sanmaritene a bisericii. Iar maica stareță Semfora a organizat această mănăstire ca să fie ca toate celelalte de acest fel, dar independentă, aparținând doar canonic de Arhiepiscopia Bucureștilor. Asemenea așezământ mănăstiresc nu au alte biserici. El este rod al trecutului românesc foarte trist – cinci decenii de dictatură comunistă – dar și dovada permanenței unei biserici dinamice, vii. Această mănăstire actualizează peste milenii doctrina sfinților părinți ai Dobrogei: Sfântul Ioan Cassian, Dionisie cel Smerit.

— *Se confirmă că una dintre prioritățile românești este cea legată de afirmarea spiritului ecumenic Cât de mari sunt astăzi personalitatea și aria de cunoaștere a acestor învățați creștini?*

— Foarte mare. Dionisie cel Smerit este asemuit de către unii teologi de astăzi cu marele teolog din secolul al cincilea, Dionisie Ario-pagitul. O discuție mai largă care încurajează circulația ideilor ar putea fi promovată și de mass-media.

Maica Domnului, mamă a neamului omenesc

— *Trăim sub emoțiile mării sărbători creștine de la 15 august – Sfânta Maria. Preziceri de tot felul anunță că la noi fi-va cândva o mare grădină a Fecioarei Maria. Așa s-a pronunțat și Sanctitatea sa Papa Paul al doilea când a venit în România. Vorbiți-ne despre această semnificație.*

— Maica Domnului este considerată în toată obștea creștină ca mamă a neamului omenesc, mângâietoarea și ocrotitoarea lui. Țara noastră a fost ocrotită mereu de Maica Domnului. Domnitorii români au ales această sărbătoare pentru toate marile biserici și mănăstiri din țară. Am trăit în toate aceste decenii în interiorul acestor lăcașuri și vă pot spune că au constituit o pârgie puternică de rezistență pentru apărarea credinței și pentru străbaterea prin valurile vieții comunismului. Asemănarea făcută de către Sanctitatea Sa Papa Paul al doilea precum că țara noastră ar putea fi o grădină a Maicii Domnului a fost o mare mulțumire pentru noi toți. Este o voce din această emisferă care a văzut România și a spus asemenea cuvinte extraordinare.

— *Doi Sfinți Părinți ai creștinătății, Prea Fericirea Voastră și Papa Ioan Paul al doilea, v-ați întâlnit în România și este acest fapt cel mai important eveniment al sfârșitului acestui mileniu. Care sunt astăzi roadele acestei vizite memorabile?*

— Această vizită a încheiat cele două milenii de viață creștină neașteptat de frumos. Vizita a fost solicitată din 1990 și nu a fost de la sine.

— *Când l-ați cunoscut prima dată pe Sanctitatea sa Papa Paul al doilea?*

— În 1984, cu prilejul unor conferințe în nordul Italiei, la Riva del Garda. Apoi am plecat la Roma, unde am participat la o audiență publică și fiind foarte aproape de Papă, la sfârșitul întrevederii, am discutat mai stăruitor decât cu ceilalți, după ce a aflat că eram din România. Eram atunci mitropolit la Craiova. A doua oară, în 1989, am făcut o vizită oficială în India. Am întrerupt la Roma în așteptarea cursei de Bombay. Am fost invitat de Cardinalul Willy Brams, președintele Congregației pentru unitatea creștină, și alți prieteni italieni, la Vatican. În dimineața când trebuia să mă întâlnesc cu Papa, ambasadorul nostru Enache a venit îngrijorat să mă avertizeze că Bucureștiul îmi interzice această vizită. Eram, însă, pregătit pentru orice repercusiune. Fiind cazat în incinta Vaticanului, nu era de conceput să nu mă întâlnesc cu Papa. Convorbirea

noastră de jumătate de oră a decurs între patru ochi și atunci am abordat probleme care zidesc raporturi între biserici, între popoare. Nimic nu s-a vorbit despre diferențele confesionale sau despre situația greco-catolicilor, ci despre rolul lui Mircea Eliade, sau al Movileștilor, ajutorul nostru către polonezi în 1940 și altele. Ați văzut că în cuvântările de acum Papa a amintit de Eminescu, de cultura noastră și a declamat ca un imn: Tu, Românie, grădina Maicii Domnului, care faci legătura dintre Apus și Răsărit.

— *A fost o vizită venită de la sine, nu impusă de rațiuni politice?*

— A fost de la sine. Sigur că noi, biserica, am căutat să demonstrăm celor care impuneau atunci, înainte de Revoluție, și solicitau, agreșau chiar, ca să se facă această vizită, că nu este împlinirea ei, ci trebuie bine pregătită. Roadele ei? De la sine înțeles că altele sunt acum raporturile în interior, între noi, cu biserica romano-catolică și greco-catolică. Roadele sunt binefăcătoare și pe plan extern. Avem în Italia la ora aceasta aproape 20 de parohii, la Roma funcționează două. Ni s-a dat de curând o biserică foarte importantă unde a fost martirizat Sfântul Apostol Pavel, o mănăstire celebră a fost acordată comunității românești. Sunt invitat acolo și mă voi duce, căci la dragoste se răspunde cu dragoste. Suntem în dialog continuu cu Vaticanul, ca să nu mai vorbesc de roadele culturale, diplomatice și chiar politice. Nu ne atribuim toate acestea doar nouă, Bisericii ortodoxe române .

— *Și în țară? Care mai sunt relațiile cu romano-catolicii, cu greco-catolicii?*

— Am sfințit recent două catedrale mari în județul Mureș – la Reghin și la Bistra Mureșului. Aflându-mă acolo, l-am vizitat pe cardinalul Todea, care este pensionar și suferind. Era de datoria mea să fac această vizită. În general este o atmosferă de frățietate, de destindere. Este tot o roadă a vizitei Papei, evident. Vom constitui conferințele inter-confesionale și alte manifestări de acest fel. Facem atâta cât trebuie convinși că toți mergem spre un țel comun.

Punte între Occident și Orient

— *Ca să supraviețuim în istorie ne-am ostenit mult, ne mai ostenim și acum. Care sunt relațiile Bisericii ortodoxe cu lumea?*

— Trebuie să cunoașteți că Biserica ortodoxă română a avut și a păstrat relații foarte apropiate cu Vaticanul, cu toți marii cardinali și cu bisericile catolice din Austria, Germania, Țările de Jos. Patriarhul nostru, Iustin Marina, este primul dintre răsăriteni care, în fruntea

unei delegații bisericești, din care am avut fericirea să fac și eu parte, a vizitat bisericile reformate, anglicane și protestante din multe țări europene.

— *Se dovedește astfel că biserica noastră a fost mereu una deschisă Occidentului, dar păstrând tradiția creștină, românească. Din cele citite am înțeles că romanizarea noastră s-a făcut ca o necesitate a creștinismului, iar astăzi, din nou, avem misiunea de a fi o punte între Occident și Orient.*

— Un popor de sinteză, de credință răsăriteană, dar de cultură și izvor daco-roman care suntem – ne-am construit istoria noastră și spiritualitatea pe aceste temelii. Astăzi bisericile din lume sunt atente cu noii și m-aș referi doar la singurul exemplu recent: am sfințit biserica românească din Caracas – Venezuela și acolo m-au primit episcopul romano-catolic și Nuptiul papal cu atenții deosebite participând la întâmpinare și slujba noastră.

Nostradamus a făcut previziuni despre viitorul României. Lumea să se sperie că va veni anticristul pe pământ?

— *Ce ne puteți spune despre toate vorbele care circulă astăzi în legătură cu apropiatul sfârșit al lumii, cu pogorârea anticristului pe pământ?*

— Acest lucru circulă cu destulă îndoială, cu mică doză de credibilitate. Nu este prima dată în cei 2000 ani de creștinism când s-au făcut asemenea pronosticuri: pe vremea Sfinților Apostoli, chiar și pe vremea Mântuitorului. El spune :“Nu voi știți vremurile și anii”. Încă pe pământ fiind a spus despre sfârșitul lumii și cea de-a doua venire a fiului lui Dumnezeu că nimeni nu știe. Aceste zvonuri sunt izvorâte din nesiguranta socială, politică a zilei de astăzi. A sărăciei accentuate a poporului. Ele duc la proliferarea acestor vorbe, a ghicitorilor răspândite chiar de televiziune a cărei menirea nu este asta. Nu au nici o valoare în optica bisericii și a Sfinților Părinți, care promovează optimismul în viața fiecărui om și în colectivitate. În lumina Taborului – schimbarea la față -una din recente mari sărbători creștine, se are în vedere tocmai faptul că omul îl are pe Dumnezeu, are calea, adevărul și viața. Cât timp ești în calea credinței și în legătură cu duhovnicul și te împărtășești cu trupul și sângele Domnului, nu ai de ce te teme.

— *Socotiți un păcat aplecarea spre preziceri, ghicit, farmece?*

— Oamenii sunt și așa destul de necăjiți. Păcat că instituțiile noastre mass-media, care ar trebui să zidească – așa cum am văzut că faceți

dv. în suplimentul „Spiritualitate” (al cotidianului „Cuget liber”) – să aducă lumină în sufletele tinerilor; iată, răspândesc tot felul de lucruri care degradează ființa umană.

— *Și care încurajează proliferarea sectelor; a celor ce-și caută aiurea liniștea și împăcarea sufletului.*

— Mărturisesc – și am făcut-o de atâtea ori – îngrijorarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române față de invazia sectelor ucigătoare a unității de credință prin prozelitism, nu numai a iehoviștilor, atât de agresivă. Ortodoxia nu înstrăinează oamenii între ei, ci îi adună pe făgașul învățăturii Mântuitorului Hristos, a Sfinților Apostoli și Părinți. Ea promovează știința, cultura și tot ceea ce este îndreptat spre binefacerea și împlinirea omului și a vieții sale. Tocmai de aceea Ortodoxia este agresată din toate părțile de secte și secularism. Ați văzut cum sectarii își construiesc case de rugăciune, chiar în preajma școlilor, cum iehoviștii năvălesc ținând adunări și congrese, construind așa zise centre umanitare. Unde nu este simțită prezența Duhului Sfânt, nu este Biserica cea adevărată, întemeiată de Domnul Hristos, creștinii care se lasă amăgiți de alte învățături se înstrăinează și de Biserică, și de neam, și de părinți, și de frați, și de surorile lor. Biserica și neamul ne adună ca într-o albie a veșniciei și aceasta este împărăția lui Dumnezeu.

— *Vă rugăm să ne spuneți câteva lucruri despre Dv., despre începuturile vieții monahale.*

— Sunt dintr-o familie de agricultori pe care o stimez mult și mă rog pentru ea, căci nu a mai rămas nimeni dintre ai mei în viață. Dumnezeu mi-a purtat pașii și eu, de la foarte tânără vârstă, am luat calea mănăstirii. Aproape de satul meu, la o mănăstire unde am rămas până am început studiile seminariale la București, apoi facultatea. Am intrat în toate aceste slujiri bisericesti câte pot exista, începând cu cele foarte simple de la mănăstire – asemenea celor din casa părinților mei – și până la treapta de astăzi. Mă socotesc de atunci, fără întrerupere, în ascultarea bisericii. Am fost ales vicar administrativ, apoi episcop la București, vicarul patriarhului Iustinian, mult timp, apoi episcop la Arad. În 1963, am fost ales episcop al românilor din America, dar nu mi s-a acordat viza, am devenit mitropolit la Craiova, mai târziu la Iași, iar din 1986, la București, în misiunea pe care o am și astăzi. Am păstorit, de asemenea, credincioșii din episcopia Oradiei, din mitropolia Transilvaniei.

O biografie cu toate încercările, alunecările, cu greutățile, dar și puținele bucurii pe care le-am trăit și pentru care mulțumesc bunului Dumnezeu. M-a stăpânit totdeauna gândul să colaborez cu cei din jurul meu și să nu pun altora jugul pe care nu l-am încercat mai întâi eu. Țin și pretind acest lucru: mai mult curaj, mai dinamice faptele. Suntem confrunțați cu foarte multe probleme, și bisericesti și sociale, confrunțați întâi de toate cu egoismul nostru personal. Orice fel de reînnoire a lumii și a oamenilor, această schimbare la față, se săvârșește neconținut pentru cel credincios din interior, fiecare în parte. Viața creștină este ca o scară – așa cum este scara de la mănăstirea Sucevița sau Voroneț – scara cerului, pe care urcă și coboară îngerii lui Dumnezeu. Si aceștia suntem fiecare din noi. Trebuie să tindem doar spre urcuș, spre împărăția Lui. Asta zidește Biserica noastră, zi după zi. Ne trebuie mai multă râvnă, mai multă credință și optimism. Așa vom birui totul. Avem un popor cult, bun, răbdător. Rugăciunea este calea, este arma duhovnicească a regăsirii cu noi înșine și a unuia cu celălalt. Este calea reconcilierii și a păcii între oameni.

„Prezența Sfintei Peșteri a Apostolului Andrei este o mărturie istorică, este dovada Apostoliei învățăturii Bisericii noastre”

— *Am putea încheia discuția de față cu câteva aprecieri despre creștinismul în Dobrogea și despre Apostolul Andrei.*

— Am cunoscut nemijlocit realitățile vieții religioase ale Arhiepiscopiei Tomisului care păstorește credincioși ortodocși din Dobrogea. Aici a pătruns la străbunii noștri daco-romani cuvântul Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Ținutul dintre Dunăre și mare este binecuvântat prin fertilitatea pământului inundat de lumina și căldura soarelui, dar și de razele Soarelui Dreptății, credința ortodoxă. Aici trăiesc aceiași buni creștini, preoți și monahi, slujind și vestind Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos, adusă aici de Sfântul Apostol Andrei, cel dintâi chemat să-L urmeze pe Domnul.

— *Ce semnificații are peștera Sf. Apostol Andrei astăzi pentru lumea creștină?*

— Peștera a devenit prin secole sanctuar mântuitor. Aici, în peșteră, a poposit, s-a adăpostit, s-a rugat a săvârșit „Frângerea Pâinii” – adică Sfânta Euharistie, un ucenic al Mântuitorului Hristos, în persoana Sfântului Apostol Andrei. În acest spațiu odrăslit, ferit de învălmășeala specifică unui port, ca acel ce făcea legătura între cetatea Tomisului și Imperiul Roman, Apostolul Andrei, trimis de Duhul Sfânt să predice

Evanghelia în Sciția, a descoperit acest loc de rugăciune și învățătură, înconjurat de o importantă ceată de ucenici devotați. Sub călăuză au făcut cunoscut celor ce trăiau în aceste ținuturi – străbuni ai noștri, Cuvântul Mântuitorului Hristos. Această sfântă peșteră, numită a Sfântului Apostol Andrei, este primul lăcaș natural de rugăciune creștin de pe cuprinsul patriei noastre. Prezența Sfintei Peșteri este o mărturie istorică, este dovada Apostoliei învățaturii Bisericii noastre, învățătură păstrată cu credincioșie și jertfe de secole. Fără această peșteră, ca document de netăgăduită valoare, fără statornicia în credință a ucenicilor Sfântului Andrei, fără tăria mărturiei lor, păstrată apoi cu aureolă de tradiția vie, aici, în Dobrogea, fără păstoria primilor episcopi tomitani, a bisericilor și scrierilor patristice, din acest spațiu al strămoșilor noștri, creștinismul românesc nu s-ar fi dezvoltat în sobornicitatea și comuniunea Bisericii Universale, cum este prezentat în Istoria Bisericii Ortodoxe Române.

— *Noul an școlar începe odată cu anul bisericesc, iar peste puțin timp vom pași în al treilea mileniu creștin...*

— Cu părintească dragoste binecuvântăm tinerele vlăstare ale neamului nostru, iubiiți elevi chemați să dobândească lumina cărții, distincții dascăli care aprind și păstrează vie flacăra culturii, științei și dragostei de învățătură în inimile și sufletele lor și pe toți ceilalți care au misiunea creșterii, educării și formării lor. Concordanța dintre anul școlar și cel bisericesc semnifică legătura totală care trebuie să existe între biserică și școală, între religie și știință, între credință și viață. Învățătura de fiecare zi trebuie considerată ca o permanentă rugăciune, pentru că numai atunci lumina învățaturii înobilează și purifică sufletul. Îl rugăm pe Bunul Dumnezeu să caute cu milostivenie asupra tinerilor noștri și să trimită în inima și în mintea lor duhul înțelepciunii, al științei și înțelegerii.

A consemnat **AURELIA LĂPUȘAN**

Interviul a fost luat la Mănăstirea Techirghiol și a apărut sub titlul „*Rugăciunea este calea, este arma duhovnicească a regăsirii cu noi înșine și a unuia cu celălalt. Este calea reconcilierii și a păcii între oameni. Interviu cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist.*” **Supliment Spiritualitatea, Cuget liber**, an 13, nr. 3123, septembrie 2000, pag. 3-7.

IV. SĂ ÎMPLINIM VISUL PATRIARHULUI ACUM: ÎNĂLȚAREA CATEDRALEI MÂNTUIRII NEAMULUI

Să-i cinstim prezența printre noi și sfânta amintire și să împlinim ultimul său proiect: obținerea aprobării necesare și începerea construirii Catedralei Mântuirii Neamului!

Patriarhul României și-a dedicat întreaga sa viață Mântuitorului Iisus Hristos și Neamului Românesc. Prea bunul Părinte Patriarh și-a făcut publică cea mai fierbinte dorință a sa, care devine astăzi, practic, testamentară: înălțarea Catedralei Mântuirii Neamului. Din nefericire pentru Biserica Ortodoxă Română și cei 20 de milioane de credincioși ai ei, timp de 17 ani Părintele Patriarh a fost plimbat de la Ana la Caiafa de către toate autoritățile statului și diriguitorii lor, de la Iliescu la Băsescu. Dorința sa și a tuturor donatorilor pentru ridicarea Catedralei – începând cu primul dintre ei, alt regretat Întâistătător, Papa Ioan Paul al II-lea – se împotmolise ultima dată la Guvern, care nu mai aproba Ordonanța promisă privind terenul atribuit Bisericii. La ultima sa aniversare, de 92 de ani, în februarie anul acesta, Părintele Patriarh reafirma dorința sa fierbinte de a-și vedea visul cu ochii, în numele credincioșilor acestui neam. De aceea, acum mai mult decât oricând, reprezentanții statului trebuie să-și repare greșelile și păcatele și să îplinească visul Patriarhului pentru a permite Bisericii să ridice Catedrala Mântuirii Neamului chiar de mâine.

Facem Apel către toate instituțiile responsabile ale Statului, în frunte cu președintele României, primul ministrul și primarul general al Capitalei, să dea curs de urgență cererii națiunii și a Păstorului ei.

„**Speranța crește pe măsură ce o păstrezi**” spunea Părintele Patriarh referitor la visul său cel mai mare, ridicarea Catedralei Neamului. Prea Fericitul Teoctist a urmat un drum lung în viață, de la întâii pași în monahism și până la înaltele responsabilități de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Anii săi nu au fost lipsiți de greutate. Și după căderea comunismului, Biserica română și Patriarhul său au fost împroșcați cu mizerii, acțiuni organizate de servicii speciale cu înclinații antiromânești, fără a se reuși însă să se clatine credința strămoșească a românilor. Dimpotrivă! Visul ridicării Catedralei la timpul potrivit a fost năruit însă de agresivitatea diabolică a unor găști anticreștine susținute activ de „Rețeaua antiromânească”.

VICTOR RONCEA

Vă invităm să semnați acest apel prin trimiterea unui mesaj la office@civicmedia.ro sau victor.roncea@civicmedia.ro și totodată să îl dați mai departe.

V. VOCI ȘI SEMNE

Această succintă însușire de autori ce au contribuit cu mai scurte sau mai întinse însemnări la constituirea acestei cărți nu are propriu-zis un rost bio-bibliografic și nu acesta a fost scopul pentru care aceasta s-a făcut. Aici, de fapt, se întrevede o semnificație mai profundă nu doar a schiței de „carte mare” ce ar fi trebuit, poate, să fie acest volum ci și a naturii celor ce s-au învrednicit, și s-au prezentat cu grăbire, să participe la clădirea ei. Căci dintre cei chemați să vină, numai unii au avut bună-voire, înțelegere a clipei și a dezideratelor ei și spiritul jertfelnic trebuit pentru a o face posibilă .

Ei sunt, cu precădere, „cărturari”, adică oameni ai cărții, „făcând și citind cărți”; sunt conformații intelectuale solide și nu creatură de „școala nouă” care nu știe nimic și își dă cu părerea despre toate; sunt, în sfârșit, oameni pentru care emoția nu este un cuvânt din limba română sau o noțiune din cartea de psihologie ci o realitate ce o încearcă, îi cuprinde și îi definește. Apoi, mai sunt și din cei cărora li s-a dat „darul lacrimilor”, al simțului vremurilor de răscruce și poate și al clarviziunii.

Imaginea în sine emoționează. Căci oricine știe a privi atent și pătrunzător – și nu are așezată pe ochi pânda nesimțitoare a răului nevrednic – înțelege că aceștia chiar dacă sunt o parte mărunță din „oastea țării”, sunt însă o parte elocventă, ce vorbește răspicat despre ea și o ilustrează strălucit în ceea ce însemnează aceasta „model și exemplu”. Să le citim și noi numele și unele dintre fapte, căci și ei au fost vrednici, fiecare în felul lui:

Calinic Argatu (n. 1944) – Episcop de Argeș și Muscel, cărturar, autor a numeroase cărți în teme de istorie bisericească • Ioan Solomon (n. 1954) – președinte Forumul Civic al românilor din Harghita și Covasna, avocat, jurnalist • Mariana Gurza (n. 1955) – scriitoare, jurnalist, Timișoara, editor-delegat „Abecedar de cuget românesc” • prof. dr. Adrian Botez (n. 1955) – scriitor, director revista „Contraatac”, Adjud • Corneliu Leu (n. 1932) – scriitor, președinte Fundația „Episcopul Grigorie Leu”, director revista „Albina”, București • Constantin Roșu Pucu, Noua Zeelandă (n. 1949) – scriitor • Ion Marin Almăjan (n. 1940) – scriitor, jurnalist, important factor de coagulare culturală, director revista on-line „Luceafărul Românesc” • dr. Dan Brudașcu (n. 1951) – scriitor,

traducător, director revista „Cetatea Literară”, Cluj-Napoca • Victoria Miliescu (n. 1952) – scriitoare, traducătoare, eseist, București • prof. dr. Titus Filipaș (n. 1944) – scriitor, filosof al culturii, editor-delegat revista on-line „Monitor Cultural”, Craiova • prof. dr. Viorel Roman (n. 1942) – istoric, Universitatea Bremen, Germania • Ioan Barbu (n. 1938) – scriitor, director „Curierul de Vâlcea” • Dan Ghelase (n. 1943) – președinte ARTRAD, București • Elena Solunca (n. 1942) – scriitor • Aurel Anghel (n. 1938) – scriitor, Buzău • Aurel Pop (n. 1949) – scriitor, redactor-șef „Citadela”, Satu-Mare • Andrei Vartic (n. 1948) – scriitor, istoric, Chișinău • Aurel David (n. 1936) – scriitor, editor, fondator Radio „Voces Campi”, Călărași • Alexandru Nemoianu (n. 1948) – istoric, editor „Informativ Bulletin”, Jackson, Michigan, SUA • Nicolae N. Tomoni (n. 1944) – scriitor, președinte „Fundația Tismana” • Ioan Miclău, Australia (n. 1940) – scriitor, director revista „Iosif Vulcan”, Cringilla • Radu Căjvăneanu (n. 1949) – scriitor, jurnalist, Botoșani • Vasile Tărățeanu, Cernăuți (n. 1945) – scriitor, director revista „Arcașul” • Doina Drăguț (n. 1953) – scriitoare, Craiova • dr. Lucia Olaru Nenati (n. 1949) – scriitoare, Botoșani • Nicolae Nicoară-Horia (n. 1951) – scriitor, Arad • Ion Măldărescu (n. 1941) – scriitor, Râmnicu Vâlcea • Pr. Marian Costache (n. 1972) – Montreal, Canada • Elisabeta Iosif (n. 1939) – scriitoare, București • prof. dr. Ion Coja (n. 1942) – scriitor, lingvist, București • Dumitru Puiu Popescu, Canada (n. 1944), director ziarul „Observatorul”, Montreal • Loredana Știrbu (n. 1970) – scriitoare, Satu-Mare • Pr. Gheorghe Naghi, SUA (n. 1950) – istoric al Banatului • Aurelia Lăpușan (n. 1948) – istoric, autor de monografia locală, Constanța • Tudor Păcurariu (n. 1959) – istoric literar, București • Corina-Ileana Ciuraș (n. 1966) – scriitoare, Arad • Cezar Adonis Mihalache (n. 1971) – scriitor, redactor-șef ziarul „Națiunea”, București • Nușa Ilisie, Spania (n. 1959) – scriitoare, traducătoare • Victor Roncea (n. 1970), jurnalist, președinte „Civic Media”, București • Gheorghe Șeitan (n. 1949) – etnolog, istoric, Tulcea • dr. Maria Cobianu-Băcanu (n. 1941) – sociolog, specialist în antropologie culturală, București

SUMAR

ARTUR SILVESTRI – România a rămas fără Păstor	3
I. ANI ȘI FAPTE – Patriarhul Teoctist despre viața și lucrarea sa	5
II. VREMURI DE CUMPĂNĂ. GÂNDURI, ANALIZE ȘI EVOCĂRI	15
Calinic Argatu: <i>Singurătatea patriarhului; Ioan Solomon:</i> <i>Vestea cumplită a cernit cu jale brazii Carpaților; Mariana Gurza:</i> <i>„Un Înger nevăzut l-a ridicat“; Adrian Botez:</i> <i>A murit cel ce a păstrat cămașa lui Hristos tot dintr-o bucată...; Corneliu Leu:</i> <i>Tronul patriarhal al tuturor românilor ortodocși; Loredana A. Știrbu:</i> <i>Pentru mine era o prezență veșnică; Constantin Roșu Pucu:</i> <i>Prea Fericitului Teoctist; Ion Marin Almăjan:</i> <i>„Din pământ suntem și în pământ vom merge...“; Corina-Ileana Ciuraș:</i> <i>Dragostea desăvârșită care izgonește frica; Dan Brudașcu:</i> <i>Am deplina convingere că istoria va ști să-i recunoască toate meritele; Victoria Milescu:</i> <i>Fără Păstor; Titus Filipaș:</i> <i>Locuitor al catedrei episcopale din Cezareea Cappadociei; Ion Măldărescu:</i> <i>Quae sunt Caesaris, Caesar!; Viorel Roman:</i> <i>România este la răscruce; Ioan Barbu:</i> <i>Un ostaș al Domnului s-a înălțat la Ceruri; Doina Drăguț:</i> <i>Mă fascina chipul Lui luminos, de care vorbește toată lumea; Gh. Naghi:</i> <i>Patriarhul Teoctist văzut din America; Dan Ghelase:</i> <i>Istoria ne va rezerva revelații neașteptate; Radu Căjvăneanu:</i> <i>Fericirile Patriarhului Teoctist; Elena Solunca:</i> <i>Răbdarea cu totul exemplară; Nicolae Nicoară-Horia:</i> <i>Patrie – Patriarh!; Aurel Anghel:</i> <i>30 Iulie; Lucia Olaru Nenati:</i> <i>Coliva de acasă; Ioan Miclău:</i> <i>Damenii mari și de seamă sunt asemenea unui acoperiș de casă pentru popor; Vasile Tărățeanu:</i> <i>Întru pomenirea lui din neam în neam; Aurel Pop:</i> <i>Preafericitul Patriarh Teoctist n-a murit, a plecat la Domnul să ne pregătească Judecata de Apoi; Dumitru Puiu Popescu:</i> <i>În ceata dreptilor; Aurelia Lăpușan:</i> <i>Cel care a făcut pentru neamul său scară spre Cer; Cezar Adonis Mihalache:</i> <i>Nevoia de înțelepciune; Andrei Vartic:</i> <i>Teoctist, ziditorul de Dumnezeu și de neam românesc. Perspectivă basarabeană; Nușa Ilisie:</i> <i>Vremuri de cumpănă; Aurel David:</i> <i>Neșterse amintiri; Ion Coja:</i> <i>Despre Patriarhul Teoctist numai adevărul!; Alexandru Nemoianu:</i> <i>Noi trebuie să recunoaștem vrăjmașul; Nicolae N. Tomoniu:</i> <i>Zile grele pentru Sfânta Mănăstire Tismana; Elisabeta Iosif:</i> <i>România, Grădina Maicii Domnului, va fi apărută mereu; Marian Costache:</i> <i>„Dialog posibil la judecata din urmă a Patriarhului Teoctist“; Tudor Păcurariu:</i> <i>Sub cârmuirea sa, Cuvântul Domnului se află unde-i este locul: peste tot locul!; Gheorghe Șeitan:</i> <i>Despre buna rânduială; Maria Cobianu-Băcanu:</i> <i>I.P.S. Patriarhul Teoctist – personalitate de patrimoniu național – s-a înălțat la ceruri</i>	
III. Scrieri mai puțin cunoscute	79
IV. Să împlinim visul Patriarhului acum: înălțarea Catedralei Mântuirii Neamului – Apel „Civic Media“	93
V. VOCI ȘI SEMNE	94